PRECIOSA
HIERO-
THECA
DVODECIM
VNIONIBVS COLO-
NIENSIS HISTORIÆ
EXORNATA.

AVTHORE

ÆGIDIO GELENIO SS. THEOL. LI-
CENTIATO, CANONICO S.
ANDREÆ,

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Typis GISBERTI CLEMENTIS.
ANNO M. DC. XXXIV.

Cum Priuilegio.

AD LECTOREM.

PAucis Beneuole Lector accipe quid in hisce quinque preciosæ Hierothecæ capitulis occasione translationis S ENGELBERTI doceatur.

Caput Primum.

DEscribit solemnitatem & pompam quæ in S. ENGELBERTI exuuiarum eleuatione intercessit 1633.

Caput Secundum.

PAucis formam & dimensionem &c. nouæ & pretiosæ tumbæ explicat.

Caput Tertium.

PRæmisso sacrarum literarum elogio, ex 16. tabulis circa S. ENGELBERTI Hierothecam expressis, priores octo explicat.

Caput Quartum.

POsteriores octo tabulas miracula S. ENGELBERTI repræsentantes prosequitur.

Caput Quintum.

PRæcipuum huius Hierothecæ argumentum pertractat duodecim nimirum SS. Episcopos tumbam S. ENGELBERTI circumdantes, quos tibi LECTOR, & toti COLONIÆ tutelares huius anni Diuos operis offert author.

AMPLISSIMIS, PRÆNOBILIBVS, CLARISSIMIS, PRVDENTISSIMISQVE VIRIS SANCTÆ COLONIENSIS CIVITATIS INCLYtæque Reipub. Consulibus, Quæstoribus, Proconsulibus & Senatoribus salutem & fœlix anni auspicium P.

ÆGIDIVS GELENIVS LICENTIATVS, CANONICVS S. Andreæ.

QVADRINGENTI *ab hinc, Amplissimi viri, sunt omnino anni, cùm moderante Ecclesiam Coloniensem* S. ENGELBERTO, *ex pia Maiorum nostrorum consuetudine* Nobiles *Matronæ singularis alicuius Sancti patrocinium imploraturæ, duodecim sacerdoti offerrent faces benedicendas, quarum singulis tum singula Apostolorum nomina subijciebantur, tum ex oblatis atque à sacerdote benedictis araq; impositis vnam sibi, quam sors obtulerat, seligebant;* Patronum *eum impensius culturæ, quem facis præ reliquis delectæ inscriptio & subscriptio demonstraret. Quem pium* Nobilium *Matronarum vsum fœlicibus auibus vt sub anni iam vertentis initium non tam auspicer, quàm renouem; En duodecim, Amplitudinibus Vestris offero singularia Ecclesiæ Coloniensis lumina, in* S. ENGELBERTI *Hierothecæ nuperrimè cælatoris manu expressa, è quorum numero vnum sibi deligere queant Patronũ, qui Ampli. VV. in omnibus calamitatibus ac rebus difficilibus consilio atque ope perpetuum assistat. Quam fideli quondam opera ac studio Maioribus Vestris atque antecessoribus in vrbis defensione adfuerint Sanctorum patrocinia haud opus est pluribus declarare, cum author sit Bredenbachius lib. 4. c. 22. ex annalibus & antiquis Coloniensium monumentis sub ann. 1266. tempore Clementis IV. ipsam Coloniam obsidione, qua tenebatur, Diuorum ope atque auxilio fuisse leuatam. Cinxerant enim eam Theodericus Cliuensium Comes & Stephanus de Vuylen,* Cæsarius lib. 8. de mirac. c. 56. & cap. 61.

quo-

AD LECTOREM.

PAucis Beneuole Lector accipe quid in hisce quinque preciosæ Hierothecæ capitulis occasione translationis S ENGELBERTI doceatur.

Caput Primum.

DEscribit solemnitatem & pompam quæ in S. ENGELBERTI exuuiarum eleuatione intercessit 1633.

Caput Secundum.

PAucis formam & dimensionem &c. nouæ & pretiosæ tumbæ explicat.

Caput Tertium.

PRæmisso sacrarum literarum elogio, ex 16. tabulis circa S.ENGELBERTI Hierothecam expressis, priores octo explicat.

Caput Quartum.

POsteriores octo tabulas miracula S.ENGELBERTI repræsentantes prosequitur.

Caput Quintum.

PRæcipuum huius Hierothecæ argumentum pertractat duodecim nimirum SS.Episcopos tumbam S.ENGELBERTI circumdantes, quos tibi LECTOR, & toti COLONIÆ tutelares huius anni Diuos operis offert author.

AMPLISSIMIS, PRÆNOBILIBVS, CLARISSIMIS, PRVDENTISSIMISQVE VIRIS SANCTÆ COLONIENSIS CIVITATIS INCLYtæque Reipub. Consulibus, Quæstoribus, Proconsulibus & Senatoribus salutem & fœlix anni auspicium P.

ÆGIDIVS GELENIVS LICENTIATVS, CANONICVS S. Andreæ.

QVADRINGENTI ab hinc, Amplissimi viri, sunt omnino anni, cùm moderante Ecclesiam Coloniensem S. ENGELBERTO, *ex pia Maiorum nostrorum consuetudine Nobiles Matronæ singularis alicuius Sancti patrocinium imploraturæ, duodecim sacerdoti offerrent faces benedicendas, quarum singulis tum singula Apostolorum nomina subijciebantur, tum ex oblatis atque à sacerdote benedictis aræq; impositis vnam sibi, quam sors obtulerat, seligebant: Patronum eum impensius cultura, quem facis præ reliquis delectæ inscriptio & subscriptio demonstraret. Quem pium Nobilium Matronarum vsum fœlicibus auibus vt sub anni iam vertentis initium non tam auspicer, quàm renouem; En duodecim Amplitudinibus Vestris offero singularia Ecclesiæ Coloniensis lumina, in* S. ENGELBERTI *Hierotheca nuperrimè cœlatoris manu expressa, è quorum numero vnum sibi deligere queant Patronũ, qui Ampli. VV. in omnibus calamitatibus ac rebus difficilibus consilio atque ope perpetuum assistat. Quam fideli quondam opera ac studio Maioribus Vestris atque antecessoribus in vrbis defensione adfuerint Sanctorum patrocinia haud opus est pluribus declarare, cum author sit Bredenbachius lib. 4. c. 22. ex annalibus & antiquis Coloniensium monumentis sub ann. 1266. tempore Clementis IV. ipsam Coloniam obsidione, qua tenebatur, Diuorum ope atque auxilio fuisse leuatam. Cinxerant enim eam Theodericus Cliuensium Comes & Stephanus de Vujlen,* Cæsarius lib. 8. de mirac. c. 56. & cap. 61.

quo-

quorum vultui animoq; in nocturna quiete obijciebat ſe obſidionis tempore Diua Vr-
ſula radianti redimita diademate,cereoq; inſtructa lucidiſsimo,(qui totius vrbis lu- A
mina ſuo vincebat ſplẽdore)comitantibus eam vndenis virginum millibus, SS.quoque
Maurorum ac Thebæorum agminibus,vti ſtatua in vrbis noſtræ mœnibus è regione Di-
ui Panthaleonis collocata,atque antiqua in Diui Gereonis æde imagines etiamnum lo-
quuntur. Qui omnes vt viſi ſunt ciuitatem & portas roſeis conſignatas crucibus,con-
tra omnem hoſtium vim atq; inſultum,munire; adeo terruerunt hoſtes, vt omni po-
tiundæ vrbis ſpe abiecta,mox obſidionem ſoluerent,temerarium exiſtimantes,cum Di-
uis θεομαχεῖν,ac ciues Diuorum patrocinio firmos,prælijs manibus laceſſere,In cuius rei
teſtimonium quotannis adhuc Amplitudines Veſtræ ipſis SS.Maurorum ferijs, id eſt, B
15.Octob.in D.Gereonis crypta ad SS.tumulos offerre conſueuerunt tredecim grandes
cereos;qui illic ad dies aliquot ardere conſpiciuntur. Quin & ipſis Principibus noſtris
Colonienſibus,vbi cum fidei Chriſtianæ hoſtibus erant conflicturi,ita ſubſidio venêre,
vt ſola ſua luce, qua ipſorum Catholicorum Principum exercitum illuſtrarant, hoſti-
lem terruerint exercitum,atque in fugam compulerint Nam anno Chriſti 749.Illu-
ſtriſsimus princeps Pipinus Caroli Martelli filius, Maior domus Franciæ, Dux Agrip-
pinẽſis, Auſtraſiæ, Thuringiæ,Burgundiæ ac Lotharingiæ, priuſquam regio coronare-
tur diademate,Saxonibus ac Weſtphalis deuictis Coloniam rediturus,à tumultuario
Weſtphalorum milite prope Werdam fuit impetitus. Qui cum nouiſſet exercitum
ſuum curſu & laſsitudine exhauſtum,multiſq; fatigatum vulneribus, hoſtili fore im- C
parem, Diuorum cœpit implorare fidem. Supplex igitur ac humi proſtratus,
ſubmiſsis genibus Sancto Svviberto votum nuncupauit, ita vt ſi de hoſte trium-
pharet,ipſius eſſet Eccleſiam viſitaturus Vix nuncupato voto, ecce tantus derepente
lucis fulgor ipſius Pipini illuſtrauit exercitum,vt hoſtium & oculos perſtringeret,& in
fugam ipſis coniectis hoſtibus,ſine cæde & ſanguine victoriam Pipino pareret. A parta
victoria Pipinus gratijs Deo actis, Sancti Svviberti limina inuiſit,eumq; de cætero in
ſuũ cooptauit patronum.cap.3.miraculor. vita Sancti Svviberti. Sed quid an-
tiqua commemoro? Cum hac tempeſtate noſtrâ,eadem Diuorum patrocinia noſtris
quotidie vſurpemus oculis. Quam enim Ampliſs.DD.VV.exiſtimant cauſam, cur v-
niuerſa pene occupata Germania,vrbs noſtra intacta adhuc,& ſalua permaneat,haud D
aliam.ego aut monſtrare poſſum,aut cogitatione aſſequi,quam perpetuum Sanctorum
patrocinium.Horum igitur cultum VV Amplitudinibus quam gratiſsimum, vt gra-
tâ recolam memoriâ, Arripui ex S. ENGELBERTI tranſlatione occaſionem , plura
Amplit.VV.Colonienſis Eccleſiæ offerendi lumina & ſidera.eaque minimum duode-
cim,è quibus rudi à me Minerua deſcriptis eum ſibi,qui maxime arrideat, exoriente
anno aſciſcant Præſidem,& Tutelarem Patronum cuius luce & auſpicijs illuſtrata &
ducta æternum viuant,ac fœlices ciuitatem moderentur. Col. Kal.Ian.anno 1634.

CAPVT

A

CAPVT PRIMVM.

DESCRIBIT SOLEMNITATEM ET POMPAM, QVÆ IN S. ENGELBERTI TRANSLATIONE INTERCESSIT.

Surrexit Dauid & abijt & vniuersus populus qui erat cum eo, vt adducerent arcam Dei, super quam inuocatum est nomen Domini exercituum. 2.Reg.6.

B FREQVENTER, Beneuole Lector, in historia S.ENGELBERTI mentionem feci de noua Hierotheca eaque preciosissima, quæ summa arte iam integro quadriennio in eiusdem Sancti honorem elaborata fuit, ac tandem proxime superioribus diebus perfecta atque absoluta. Ne igitur posteritati lateat, quàm magnifico cum apparatu sacræ S.ENGELBERTI exuuiæ in eam ipsam sint translatæ, paucis solemnitatem omnem cum ipsa Hierotheca, tenui licet penicillo adumbrabo.

Sub annum millesimum sexcentesimum tertium & tricesimum, VII.Idus Nouembr. euocata pridie (id est, VIII.Idus Nouembris, quæ Dominica erat infra omnium Sanctorum ferias solemnes) ex ambone C vniuersa ciuitate; tum Clerus, tum ciues certatim ad Metropolitanam Coloniensis Vrbis ædẽ sese effudere, vbi iam omnia ad solemnẽ pompã parata & composita erant. Chorus secũdùm viros principes, ab octo ex vndecim Canonicorum Collegijs (quæ in supplicationibus comparere consuerunt) stipabatur; medium chorum ipsa, quam descripturus sum, noua occupabat Hierotheca, & ponè Musicorum turba. Ex Religiosorum ordinũ agminibus suas quodque pro antiqua consuetudine seruabat stationes, quas in amplę basilicę sacellis sibi habet designatas, sacrisque operabatur. Omnibus igitur ex ordine dispositis, mystæ octo præ- D eunte cruce, sacris labaris, thurigeris, ac tædiferis; antiquam ex plumbo tumbã humeris suis sustinẽtes è sacrario ad chorum extulere; comitabãtur qui pluuialibus, vt vocant, erant induti cycladibus & mitris redimiti Reuerendissimi Viri D.Otto Gereon Archiepiscopus Cyrenensis, Vicarius in Pontificalibus Serenissimi & Eminentissimi Domini nostri FERDINANDI Archiepiscopi & Principis Electoris Coloniensis

Tempus noua translationis S.Engelberti.

Multitudo præsens noua translationi.

Quomodo vetus Hierotheca ex sacrario elata.

D.Ioannes Episcopus Cardicens. Vicarius in Pontificalibus & Spiritualibus, Paderbornens. & Hildesimens. Præpositus in Schilzede.

D.Iodocus Wagenhauber Episc. Augustopolitanus, Vicarius in Pô-

tificalibus Herbipolensis, & Collegiatæ Ecclesiæ noui Monasterij Herbipol. Decanus. A

Subsequebantur, quos infra nominabo, Metropolitanæ Canonici comites, presbyterique suis ornati supparis & consueto habitu.

Productum vix sacrum pignus sub multitudinis aspectum, eam ad singularem sui venerationē inuitat, venerãtur omnes, clerus hilari mēte iteratisq; vocibus occinit: *Iustū deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnū Dei, & dedit illi scientiā Sanctorū: honestauit illū in laboribus: & cōpleuit labores illius. Immortalis est.n memoria illius, quia & apud Deū nota est apud homines &c.* Deinde iteratoque gloriam indiuiduæ Trinitati; vti in sacris consueuit officijs, decantat; ipsumque Martyris pignus Principes ante viros in mēsa ad hoc expedita reponitur. B Exinde nouam Hierothetam sacro cæremoniarum ritu benedictionibusque inaugurare cœpit & cōsecrare Reuerēdissimus Archiepiscopus Cyrenensis, Principis Electoris & Archiepiscopi Coloniensis, &c. in Pontificalibus Vicarius: Absoluta benedictione DD. Suffraganei ad antiquam regressi tumbam, amouerūt byssinum, quo inuoluta tegebatur, Notarijque DD. Balthasar Brevver & Ioannes Fabricius iussi sunt Sigillorum recognoscere integritatem, quâ cognitâ, reserauit ipsa sigilla in reliquorū Suffraganeorū præsentia, Reuerendissimus Dn̄s Cyrenensis; Deinde venerabundus suffitu excitato, C nudatum velo sacrum caput cum osculis è tumba extulit, Principibusq; viris pio colendū osculo obtulit, qui frequētes pōpæ intererant, quos inter eminebãt Reuerendissimi Eminētissimus illustrissimiq; Principes.

Inauguratio noua Hierotheca.

Translatio reliquiarum.

Proceres præsentes.

Anselmus Casimirus à Wamboldt, S. Sedis Moguntinæ Archiepiscopus S.R. Imperij septemuir & per Germaniam Archicancellarius.

Franciscus Gulielmus, Episcopus Osnaburgens. Mindens. ac Verdens. Sac. Rom. Imperij Princeps, Metropolitanæ, nec non Cathedralium, insignium ac celeberrimarum Ecclesiarum, Coloniens. Ratisbonen. Freisingen. Bōnen. Monaeen. Oeting. respectiue, Præpositus, D Archidiaconus & Canonicus, Comes de Wartemberg, Dominus in Waldt, &c. ad hanc sacrarum reliquiarum translationem Serenissimi & Eminentissimi Domini nostri Archiepiscopi & Electoris Coloniensis, &c. Legatus, S. Engelberti studiosissimus venerator; cuius pia sollicitudo cultū hunc & supplicationem plurimū promouit & adornauit.

Franciscus ab Hatzfelt, Episcopus Bambergensis & Herbipolensis, Franciæ orientalis Dux.

Georgius Antonius à Rodenstein, Episcopus Wormatiensis.

Ioan-

IOANNES ADOLPHVS ab Hoheneck, Ecclesiæ Fuldensis electus Ab-
A bas, Diuç Augustæ Archicancellarius per Germaniã & Galliam Primas.

WOLFFGANGVS WILHELMVS Newburgicus, Iuliæ, Cliuiæ, Montium Dux, Comes Palatinus Rheni &c. S. ENGELBERTI consanguineus, pridie huius solemnitatis Coloniam appulerat, sed præpeditus negotijs pompæ non interfuit, die tamen postero plurimum venerationis sacris impendit Lipsanis SANCTI ENGELBERTI, quem apprime sibi dilectum à Serenissimo Filio suo etiam infante inter diuos tutelares inuocari iussit. *

Secundum hos vero Metropolitanum Collegium ipsum, absentibus
B asterisco notatis, sic adstabat.

Illustrissimus.......... Præpositus. *

Franciscus Dux Lotharingiæ Episcopus Verdunensis &c. Decanus. *

Franciscus Ernestus Comes in Dorsweiler, Krichingen, & Pittingen, Subdecanus Capellarius & Thesaurarius.

Ioannes Comes de Wolffseck, Dominus de Walburg, sacri Romani Imperij Dapifer hæreditarius, Episcopus Constantiensis, Chori-Episcopus. *

Bertholdus Comes de Konigseck & Rottenfels, Dominus de Au-
C lendorff & Dominij Stauffen, Scholasticus & illustris Sancti Gereonis Decanus.

Ioannes Iacobus Comes de Konigseck, & Rottenfels &c. Maior Diaconus. *

Otto Ludovvicus Comes Syluestris & Rhenanus de Thaun, & Salm, Minor Diaconus.

Hermannus Adolphus Comes de Salm, Dñs de Reifferscheid, &c. Marischallus hæreditarius Diœcesis Coloniensis. *

Wilhelmus Salentinus Comes de Salm, Dñs de Reifferscheid, &c.
D Marischallus hæreditarius Diœcesis Coloniensis.

Enno Philippus Comes & Dominus Frisiæ Orientalis & Rittberg, Scholasticus Argentinensis. &c. *

Leopoldus Comes & Dominus Frisiæ Orientalis & Rittberg, &c.

Leopoldus Fridericus Comes de Hohenzolleren, Sigmaringen & Veringen. *

Leopoldus Wilhelmus Archi-Dux Austriæ Diui FERDINANDI Cæsaris filius, Archiepiscopus Magdeburgensis, Germaniæ Primas, Episcopus Argentinensis, Pataujensis, Halberstadiensis, &c. *

Mat-

* Matthias Princeps de Medices,&c.
* Nicolaus Franciscus S. R. E. Cardinalis, Princeps Lotharingiæ,&c. A
* Leopoldus Princeps Medices.
Ferdinãdus Comes de Mãderscheidt, Blanckenheim,& Geroltstein.
Wilhelmus Ernestus Comes de Manderscheidt, Blanckenheim,& Geroltstein. (berg,&c.
* Ferdinandus Franciscus Comes & Dominus Frisiæ Oriẽtalis & Ritt-
* Leopoldus Fridericus, Dominus de Walpurg, Dapifer hæreditarius.
* Maximilianus Henricus Comes Palatinus Rheni, vtriusque Bauariæ Dux, Coadiutor Hildesimensis & Berchtesgadensis, Præpositus Magdeburgens. Argentinens.& Constantiensis. (tarius S.R.I. B
* Wilhelmus Wunibaldus, Dominus de Walpurg, Dapifer hæredi-
* Carolus Ferdinandus Poloniæ & Sueciæ Princeps potentissimi Regis Sigismundi filius &c. Episcopus Vratislauiensis.
Ericus Adolphus Comes de Salm, Dominus de Reifferscheidt,&c.
Ernestus Salentinus, Comes de Salm, Dñs de Reifferscheidt,&c.
* Philippus Ernestus Comes de Lowenstein, Wertheim, Rocheforte & Monte acuto &c.
* Ferdinandus Carolus Comes de Lowenstein, Wertheim, Rocheforte & Monte acuto. C
* Ioannes Albertus Poloniæ & Sueciæ Princeps inuictissimi Regis Sigismundi filius, Episcopus Warmiensis. (Geroltstein.
Philippus Salentinus Comes de Manderscheidt, Blanckenheim &
* Mauritius Henricus Comes de Nassaw, Catzenelenbogen, Vianden & Dietz,&c.
* Georgius Franciscus Comes de KônigsEck & R[illegible]tenfels &c.
Iacobus Hutterus Kempensis, Doctor, Senior Iubilarius.
Hartgerus Henottus Doctor S. Seuerini Præpositus & Decanus ad Diui Andreæ.
Seuerinus Binius Doctor, Vicarius in Spiritualibus Generalis. D
Otto Gereon Archiepiscopus Cyrenensis Doctor.
Zachæus ab Horrich Doctor, Officialis.
Henricus Francken Sierstorffius Doctor.
Georgius ab Eyschen, Licentiatus.
Ioannes Schwaan, Doctor.

Difficile mihi est post Principes & Illustrissimum Collegium Metropolitanum, inire numerum eorũ, quos è Coloniensi & externo Clero ob-

ro obseruaui in conferta multitudine Prælatos & illustres Laicos inter
A quos præcipue memoriæ meæ occurrunt.

Ioannes Reinardus à Metternich, Ecclesiæ Moguntinæ, & ad S. Bartholomæum Francofurti Prępositus, Episcopatus Halberstadien. nomine Serenissimi Leopoldi Wilhelmi Austriaci &c. Administrator.

Hieronymus à Wirtzburg, Præpositus Herbipolensis.

Vitus Godefridus à Werdenaw, Decanus Herbipolensis.

Theodorus Adolphus de Reck, Ecclesiæ Paderbornens. Decanus.

Ioan. Wilhelm. à Gerzen condictus Sinzig Ecclesiæ Paderbornens.
B Cantor, Præpositus in Wilshausen.

Erasmus ab Horst, Ecclesiæ Spirensis Custos.

Abbates diuersorum ordinum ac diœcesium plurimi, quorum nomina hic specialiter poni non possunt.

Excellentissimus demum, Illustrissimusque Iudocus Maximilianus Comes in Brunckhorst & Gronsfelt, Baro Battenbergicus & Rheinburgensis, Dominus in Alpen & Honopel, Cæsareæ Maiestatis, & Serenissimi Bauariæ Ducis Cubicularius & Supremus armamentarij ac tormentorum præfectus & militum dux.

Principes & illustres domicellas, aliosq; dignitate & nobilitate con-
C spicuos tam ex familijs seu aulis Principum prædictorum, quàm alios designare superuacaneum esse duximus. Obseruandi tamen inprimis Consules Colonienses Ioannes à Boland, & Ioannes Michaelis à Cronenberg. Quæstores, Ioannes Oickhouen, & Gerardus Pfeil à Scharpenstein, & Proconsules, Iacobus à Rothkirchen, & Constantinus à Iudde, cum vniuerso Senatu.

Hi oẽs ex ordine cũ clero deuota venerãdo capiti figebãt oscula, quod ipsum ego ex pia quadã curiositate obseruaui, illâ, quã Cæsarius *lib* 2 *vita S. Engelb. c.* 9. describit, fuisse constitutione: ait verò Cæsarius: *Ita Martyris caluaria gladijs cadentium confracta & comminuta fuerat, vt de caldario corpore extracto* (cõsuetudo erat istius sæculi) *particulatim vix posset cõiungi*:] Hæc ille. Caput S. Engelb.
D Quæ tamen de sincipite & frõtis facie tantum sunt accipiẽda; nam hæc à cranij cõmissura, temporibus, ac mento, fortibus lacertis parricidæ isti ancipiti ense deiecerant cõminuerantque, vt relicta vestigia satis prodebant. Honoratas osculo S. Martyris reliquias Reuerendissimi DDD. Vicarij in Põtificalibus, in nouã recõdiderunt Hierotheca, adiũctis duab' laminis, quarũ vni prior eleuatio, alteri posterior hęc trãslatio erat inscripta. Hierothecã deinde Serenissimi ac Eminentissimi Dñi Ferdinandi

ARCHIEPISCOPI & PRINCIPIS ELECTORIS COLONIENSIS, Dñi no-

Processio publica.

ſtri Clementiſſimi &c. nec non Illuſtriſſimi Capituli ſigno, corã Principibus teſtibus conſignauere, conſignatam mox cum publica ſolemniq; pompa ſupplices circumgeſtauere. Conſules atque vniuerſus Coloniẽſium magiſtratus, qui præeũtibus imperij faſcibus & inſignibus, ad chori valuas præſtolabantur, vtrumque exeuntis pompæ cingebant latus, ſuis armati ſatellitibus, donec ſuo ordine ſacrum ſubſequerẽtur corpus. A

Præeuntia enim vexilla & cruces, ſcholarium excipiebant agmina, quorum veſtigia premebant piæ ciuium ſodalitates, exinde integer Religioſorum exercitus, qui ſuis quique diſtributi ordinibus progrediebãtur. Hos proximè ſua ſigna ac ſtudioſorum turmas vrgebant Canonicorum Collegia, quibus inſiſtebat angelica puerorum facem ſacris pignoribus prælucentium cohors, quam ponè Illuſtriſſimi Principes, alijque viri Prælati ſacram Hierothecam ſtipantes, & tædarum geſtatione venerantes comitabantur. Inde magiſtratus ſeſe inſinuabat Colonienſis, cuius ordinem innumera hominum multitudo claudebat. B

Circuitus proceſſiõis

Cum ea pompâ ſacrati martyris pignus ex æde Metropolitana deducebatur per commentarienſis, ſeu, vt vulgo appellatur, Hachtæ portam verſus Diui Laurentij & Martis portã (vulgo Marporʒ) declinabaturq; ad locũ, qui in ponte (*ſeu auff der Brucken vulgo à Iulij Cæſaris aut potius Cõſtãntini ponte*) nominatur (*vel quod iuxta veteris vrbis ſitum, hac in pontem iretur, qui porrigebat ſe ad Inſulã Scotorum olim, nunc S. Martini maioris nuncupatam, atque ad ſuburbium B.M.V. in Notbuiſſen, nunc Liſckirchen dictum deducebat*) inde modico flexu ad plateas quæ ab aureæ libræ, ac pinguis gallinæ inſignibus nomen obtinent, deſcenderunt. Denique ad portam flamineam (*vulgo Pfaffen Pfort ab emittendis Sacerdotibus vel à Paphia vt volunt Venere deriuato vocabulo, quam Clericorum portam iam anno 1222. Cæſarius lib. 6. de mirac. c. 5. vocat, ac proinde falſo * tradunt Chronica Col prius cœpiſſe anno 1262. ita vocari, idq; in Clericorum dedecus*) Colonienſem prætẽriere aulam, vnde in Metropolitanam ædem reuerterunt. Supplicationis tempore æra totius ciuitatis concrepuere, ac clerus lætis occinebat vocibus. C D

**Commenti vt puto, origo eſt ex pictura hiſtoria Romani. vide Luitprãdum Diac. lib. 3. c. 6.*

Reliqua de populi concurſu, tædigerorum numero, ornatu ædium, quas pompa prætergrediebatur, alijſque impẽſis & lætitiæ indicijs longiùs foret diſſere. Ea beneuolus Lector facilè ex Colonienſium zelo & magnificentia æſtimabit. Peracta ſupplicatione, ſacris ſolemniter operatus eſt Reuerendiſſimus Cyrenenſis, ſacro abſoluto populus & vniuerſa concio dimiſſi.

CAPVT

A

Caput Secundum.

Paucis materiam formam & dimensionem &c. nouæ & preciosæ tumbæ explicat.

Non fuit tale opus in vniuersis regnis. 3. Reg. 10.

PRæclara in sacris paginis celebrantur opera ac monumenta, inter quæ non immeritò ab omnibus numeratur arca ex preciosissimo ligno quàm artificiose elaborata, quod attestantibus scripturis diuinis nec cariem sentiebat, nec vllo corrumpebatur tempore. Visendum quoque, quod Patri suo ac fratribus excitauerat Simon opus, commendant nobis Machabæorum libri his verbis: Typicæ legis Hierotheca & monumentum.

B

Et ædificauit Simon super sepulchrum Patris sui & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito retro & ante; & statuit septem pyramides, vnam contra vnam patri & matri, & quatuor fratribus, & his circumposuit columnas magnas, & super columnas arma ad memoriam æternam; & iuxta arma naues sculptas, quæ videntur ab omnibus nauigantibus mare, hoc est sepulchrum, quod fecit in Modin vsque in hunc diem.

C

Attamen præclara hæc alioquin opera si in contentionem veniant cum S. Nostri ENGELBERTI sarcophago, ipso multis nominibus ostendent se esse inferiora. Nam arca populi Israelitici ex ligno, Simonis monumentum ex lapide erant constructa: Nostri verò Sancti ENGELBERTI sarcophagus ex purissimo argento, quod & ligno & lapidi antestat, est fabricatus. Quin ipsa arca non à sacerdotibus, sed Leuitis sine vlla difficultate in solemnioribus pompis circumferebatur, nostra vero S. ENGELBERTI Hierotheca, non à leuitis sed ab octo Sacerdotibus (quos haud modicum fatigabat succollantes) nuperrima in pompa sustentabatur; nec minùs, quàm olim arca propitiatorij frequentantur S. ENGELBERTI exuuiæ, quas argentea tenet hierotheca conclusas, vt ex libro tertio historiæ S. ENGELBERTI plus quam est manifestum. sed nunc breuiter vniuersæ hierothecæ dimensionem subijciamus. Ea ad quatuor in longitudine pedes protenditur. Singula in longitudine latera quinque Episcoporum ornantur statuis, quarum singulæ ad altitudinem $\frac{4}{12}$. vnius pedis assurgunt. Pes autem in duodecim diuiditur partes æquales, vt paulo post explicabo. Inter ipsas quinque Episcoporum statuas ad altitudinem $\frac{8}{24}$. vnius pedis, quatuor explicantur laminæ argenteæ, qua- S. ENGELBERTI Hierotheca & monumentũ. Materia hierothecę argentea. Pōdus hierothecæ magnum. Hierothecæ thesaur⁹ Hierothecæ dimẽsio

D

quarum singulæ geminis distinguuntur figuris. Ex his quatuor inferiores, hierothecæ basi cõtiguæ, oualis & cõuexæ figuræ, vitã repræsentant S. ENGELBERTI; Reliquæ quatuor superiores operculo proximæ eiusdẽ cuius inferiores figuræ, sed inclinatę, nõ erectæ S. ENGELBERTI miracula seu res supra naturam gestas exhibent, prout 3 & 4. cap. explicabo. In latitudinis, quæ est vnius pedis & medij, frontispicio exhibentur B. Petri Apostolorum Principis & B. Materni primi Coloniensium præsulis statuæ, quas inter, medium ponitur Christi Saluatoris simulachrum; auersam & vltimam latitudinis faciem ornat B. M. Virgo cum Magis Euangelicis munera θεοτόχῳ deferentibus. Basis est $\frac{5}{12}$. vnius pedis. Arcus operculi $\frac{8}{12}$. vnius pedis. Vt autem de huius dimensione lectorem instruam. Pes Coloniensis, quo in assignanda tumbæ mensurâ vsi sumus, in XII. æquales partes discernitur, quas vulgus Zoll vocat. A B

Huius pedis notitiam, quoniam his locis ferè nec alibi cognitus est, ad pedem Romanum antiquum, nobis à Villalpando Soc IESV tertio Tomo in Ezechielem, exhibitum pag. 502. & 503. ex Capitolino Congio Vespasianorum, reuocaui. Ex quo pariatio vtriusque pedis ad hunc se modum habere deprehenditur. Antiquus Romanus pes in digitos omnino XVI. ceu pares portiones secatur. Horum digitorum quini, quaternis Colon. pedis partibus æquantur Vnde illud manifestò consequitur; pedem Romanum vno digito, pedem Coloniensem excedere; siue XV. digitos Romani pedis commensurari toti seu XII. partibus Colon. pedis. Quo animaduerso, nõ erit difficile pedis Coloniẽsis mẽsuras vel mihi, vel alijs ad notas mẽsuras reuocare, quibus Romanus ille pes non fuerit ignotus, etiamsi Coloniensem ignorare contingat. C

Colon.	Rom.
5. Zoll. vel $\frac{5}{12}$. pedis	digiti 6. & grana duo prope.
4. Zoll. vel $\frac{4}{12}$. pedis	digiti 5.
10. Zoll vel $\frac{10}{12}$. pedis	digiti 12. grana 3. amplius. D
8. Zoll. vel $\frac{8}{12}$. pedis	digiti 10.
18. Zoll, vel $1\frac{1}{2}$. pedis	digiti 22. & med. digitus siue pes Rom. vnus. & digiti. 6. cum dimid.

Clauditur hierotheca gemino quasi operculo arcuato, ad cuius quatuor angulos quatuor excubant Euangelistæ. Denique fastigio duos inter genios venerabundè prouolutos, qui manibus Altenania ac Geldro-Nassouica insignia tenent, medius incumbit S. ENGELBERTVS quasi

A quasi humi afflictus parricidarum plagas excepturus? Quæ singula accuratius Cœlatoris exprimeret stylus, cui ea relinquimus, nos quæ Historicorum sunt, prosequemur.

Caput Tertium.

Ex sedecim tabulis circa hierothecam S.Engelberti expressis priores octo explicat.

Primæ tabulæ inscriptio.

B NASCITVR ANNO 1185.

Saluabo gregem meum & non erit vltra in rapinam &c. Et suscitabo super eas pastorem vnum, qui pascat eas. Isaiæ 23.

HISTORIA.

Anno Dominicæ incarnationis quinto supra millesimum centesimum octogesimum S.Engelbertus Archiepiscopus Coloniensis S. R. I. Prorex princeps Elector & per Italiam Archicancellarius Westphaliæ & Angariæ Dux, Ecclesiasticæ libertatis assertor &c. in lucem fuit editus matre Margaretha, Henrici Geldriensium Comitis & C Seinardæ Brabantæ filia ac patre Engelberto montium & Altenæ Comite, qui inauspicatum per id temporis cum Arnsbergensi Comite gerebat bellum. *Histor. S.Engelberti lib.* 1 *c.*2.

Natiuitas S.Engelb.

Hoc quoque anno Greuerodense coætaneum S.Engelberto B.M. Virg. Monasterium fuit excitatum in meditullio terræ Montensis. *hist. S.Engelberti lib.*3. *ad caput* 54.

Monasteriũ in Greuerode Sãcto coætaneum.

Secundæ Tabulæ inscriptio.

EPISCOPATVM MONASTERIENSEM RESPVIT PROPTER IVVENTVTEM.

D *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Heb 5.4.

HISTORIA.

Anno millesimo ducentesimo tertio, Hermanno è Cattimeloboco-rum gente, Monasteriensi in Westphalia Episcopo vita defuncto, S.Engelbertus omnium postulatus ad infulam suffragijs; eo se onere & honore per ætatem expediuit; quod duodeuiginti annos natus se tanto muneri imparem omnino asseueraret. *Historia Sancti Engelberti cap.*3. *lib.*1.

Episcopatũ Monasteriensem respuit.

Tertiæ Tabulæ inſcriptio. A

INAVGVRATVR ARCHIEPISCOPVS.

Conſtituit eum Dominum domus ſuæ & principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Pſ.104.21.

HISTORIA.

Fit Archiepiſ.Colon.

ANno 1216.die 28.Februar. S. ENGELBERTVS annum egreſſus triceſimum,ad Colonienſis Eccleſiæ trium Archiepiſcoporum ſchiſmate grauiter quaſſatæ cathedram euectus, obtenta à Petro Cardinale S. Potentianæ confirmatione,Regalibus à Friderico Imperatore liberaliter fuit donatus.*Hiſt.S.Engelb.cap.4.lib.1.* B

Quartæ Tabulæ inſcriptio.

HENRICVM REGEM ROMANORVM CORONAT.

Dabit Imperium Regi ſuo & ſublimabit cornu Chriſti ſui 1.Reg.2.

HISTORIA.

Coronat Regē Romanum.

ANno 1222. octauo Idus Maij. S.ENGELBERTVS Archiepiſcopus & Princeps Elector Colonienſis, Romani Imperij per Germaniam Prorex & Diœcetes,regijs inſignibus apud Aquas Graneas præſentibus totius Imperij Proceribus inaugurauit Henricum Siculum eius nominis ſeptimum,puerum decennem,Friderici Secundi filium, Henrici VI. nepotem,Friderici Barbaroſſæ ex Beatrice * Reginbaldi C.Burgundiæ filia,quam repudiata Adelheide Marchionis de Vohburch filia, duxerat,pronepotem,cuius ipſe S.Epiſcopus noſter curam gerebat. Siffridus verò lib.2.author eſt,Henricum Raſponem appellari,eſſeque Hermanni Thuringiæ Landtgrauij filium atque fratrem Conradi in ordine Teutonico Magiſtri Generalis, Hermanni in iuuentute anno 1215. defuncti atque Iſenaci apud patrem ſepulti; Germanum quoque Ludouici,qui Sanctam duxit Elizabetham Regis Hungariæ filiam. Sed errat, Nam ex omnium iſtius æui ſcriptorum maximè Godefridi ad ann.1220. 1222. ſententia, Henricus non Hermanni eſt filius,ſed Friderici II. cui per errorem idem Siffrid. geminos tantum tribuit filios, Conradum & Meinfredum. vt igitur de his plenius conſtet,ea ex probatis illius ſeculi authoribus ſubijciam. Fridericus ipſe matrem nactus Conſtanriam (vt plures oſtendunt Innocentij Pontificis literæ ad ipſam eiuſque filium datæ)filiam Rogerij Siciliæ Regis, ex Alberia coniuge progenitam: *Alexand.Abbas Caleſtin lib.3. ad Rogerium Regem.* Friderico vxor fuit Aragonum Regis filia,vt omnes ex epiſtola 51. Innocentij vnanimiter contra

* Otto de S.Blaſio c.10.

C D

A contra Bonfinium (qui eam Friderico I. nuptam existimat) docent: discrepant tamen in nomine. Nam Trithem. *in Chro.Hirschau.ad an.*1213. Chronica Colonienf.& P.Petauius Soc.IESV nuper editus *in part. Diar.* 2.*lib.*10 c 1. vocant eam MARIAM, quam antiquus Scriptor Hungarus apud Thomam Iordanum, *in annot. ad Dubrauium, lit.c.* Bzouius *ad ann.* 1212 Hieron.Blanca *in Geneal. Regum Aragon.* Raimundi & Sanctiæ filiam. Cuspinianus *in Friderico II.* Ioannes Dubrauius Olomuzenf. *li.*14. *hist Bohemiæ*, appellant CONSTANTIAM, prius Emerico, vel vt ait Innocentius P.M. in epistolis, Almerico Belæ Regis Hungariæ filio nuptam, quæ ita Friderico à Pontifice desponsata, vt si ante initum matrimo-
B nium Fridericus fato defungeretur, Siciliæ regnum ad Ferdinandum Constantiæ fratrem deuolueretur; Ex hac, Fridericus solum genuit Henricum, de quo hic agimus, nec Conradum; *Ita Fragmentum hist.ad an.* 1211.*Vrsperg* & quãuis Trithem.d.l.Paul. Lang.in Chron.an.1210. cõtra sentiãt. Alterã duxit Fridericus II.vxorẽ, Ioãnis Brẽni Regis Hierosolymorũ filiã.*Vrsperg Frag. hist.ad an.*1227. *Albert.Stad.ad ann.*1225. quã *Cuspin. Otto de S.Blas.c.*51.*P.Tursellin.*&c. vocãt Iolen, & Iolandã. *At Paduanus mon. li.*1.*Chro.an.*1226. Isabellã. Ex hac genuit Fridericus Conradũ, *Fragm.hist. Paduan. d.l.* quem Trithemius erroneè asserit prioris Mariæ, vt ipse ap-
C pellat, filium, sicut & huius posterioris filium nuncupat Iordanum. Altera defuncta vxore tertiam duxit Fridericus ex Anglia. *Trithem. d.l.& Paralip. Vrsperg.ad annum* 1235. Mechtildem, *Trithem.* filiam Regis Angliæ *Trith ibid.* quam ipsius Regis sororem vocant Paralip. Nuptias ait Trith. celebratas Wormatiæ, at Moguntiæ in mense Augusto, tradunt Paralip. Ex hac vxore procreati duo filij, Fridericus Rex Tusciæ, Ericus Rex Longobardiæ & duæ filiæ, Agnes vxor Landgrauij Thuringiæ, Constantia vxor Ludouici Landgrauij Hassiæ. ita Thrithem d.l. vbi addit ex concubina quoque illi natum Manfredum * Siciliæ Regem. * *Meinfredũ Siffrid.*
D Quod verò Albert.Stad.ad ann.1212. tradit à Friderico II. ductam Philippi Sueui filiam, quæ nuptijs vix expletis fato concesserit, haud defendi potest, si anno 1202. cum Bzouio affirmes Friderico nuptam Constantiam & anno 1222. extinctam; nisi dixeris anno 1207. desponsam quidem Constantiam, sed ante annum 1212. ad 1213. non ductam. At Godefridus ad ann. 1212. Philippi Sueui filiam ab Ottone IV. Romanorum Rege Northusij ductam tradit, quæ quarta à nuptijs die vitam exhalauerit. Respondebis Philippi primogenitam Ottoni copulatam, vt tradit Bzouius ad ann.1208.n, 2.ex Innoc.epist.161. & seq. & alteram Fride-

Friderico Imper. matrimonio iunctam, iam refutaberis ex allatis circumstantijs. Nam ijs accurate consideratis Ottoni Imperat. eadem nupta videtur, quæ fertur à Friderico expetita. A

Henricus noster vxorem duxit Agnetem filiam Lupoldi Ducis Austriæ, Vrsperg. Albert. Stad. ad ann. 1225. Sed hæc de Henrico dixisse sufficiant.

Quintæ Tabulæ inscriptio.

OPERA MISERICORDIÆ S. ENGELBERTI.

Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; indue in domũ tuam &c. Isa. 58. 7. B

Cum facis prandium aut cœnam, nóli vocare amicos tuos, neque cognatos tuos, neque fratres tuos, neque vicinos diuites, ne forte te & ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio; sed cum facis conuiuium, voca pauperes, &c. & beatus eris, quia non habent retribuere tibi &c.

Misericordia S. Engelberti. PAuperculos sacerdotes neglectis viris Nobilioribus frequenter mensæ suæ adhibitos, suis vestibus induebat, omni hora viduis oppressis alijsque miseris in ferenda ope paratus atque promptus erat. *Historia S. Engelberti lib. 1. c 9. lib. 2. cap. 5.* Rei frumentariæ inopiam copiosa annonæ inuectione ex diœcesi Moguntina subleuabat. Pauperibus nil deesse patiebatur, *lib. 1. cap. 8.* C

Misericordia S. Meinwer. Ita olim S. Meinwercus egenti Velauiæ & Teisterbantio subministrata ex Coloniensibus re frumentaria subuenit. Nam vt author mscr. apud R P. Browerum c. 44. tradit, vna pars ex ipsius S. Meinwerci dispositione cessit villicis, altera familiæ indigenti pro numero ipsius & multitudine, tertia in sementem asseruabatur, quarta mendicis erogabatur. D

Sextæ Tabulæ inscriptio.

PRO LIBERTATE ECCLESIASTICA ET ROMANÆ ECCLESIÆ OBEDIENTIA MARTYRIZATUR.

Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum &c. & quærunt animam meam vt auferant eam. *3. Reg. 19. 10.*

HISTORIA.

Martyrizatus. SANCTVS ENGELBERTVS diuini Numinis voluntate Coloniensium ANTISTES, DECVS, VITA ac SALVS REIPVBLICÆ, mirè ab vniuersis

A uersis orbis Principibus ac Regibus cultus atque honoratus; ex insidijs à Friderico Isenburgico patruelis ipsius filio, acceptis 47. plagis grandioribus horrendum in modum 7. Idus Nouemb. saucius occubuit &c. *pag. 292. lib. 2. hist. S. Engelb. c. 7.*

Errant igitur Chronica Coloniensia, quæ pridie Idus Nouemb. id est, 12. *Nouemb. S. Engelbertum 27. vulneribus tradunt confossum.*

Septimæ Tabulæ inscriptio.

IN COMITIIS REGALIBVS RELIQVIÆ EIVS PRÆSENTANTVR.

B *Et clamabunt voce magna, dicentes; vsquequò Domine Sanctus, & verus non iudicas & non vindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra.* Apoc. 6. 10.

HISTORIA.

CArnibus S. Martyris sartagine, pro sæculi istius more, ab ossibus diuulsis, sacra eius Lipsana comitijs Regalibus inferuntur, quæ clientes strictis armati gladijs præcedebant. Quo ex spectaculo Principum præsentium atque vniuersæ multitudinis animi, visis S Martyris interula, diploide, ac pileo cruentatis in iustam necis vltionem accensi, VINDICTAM ingeminabant. *hist. S. Engelb. lib. 2. c. 13.* Vindicatur

C

Caput Quartum.

In quo Tabulæ S. ENGelberti miracula repræsentantes, allatis capitulis historiæ comprobantur.

Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Psal. 15. 10.

Libera eum & non descendat in corruptionem. Iob. 33. 27.

D

Inscriptio primæ Tabulæ.

Comes Arnsbergensis post quatuordecim hebdomades intestina S. ENGELBERTI illæsa reperit. *hist. S. Engelberti lib. 3. c. 42.* Intestina illæsa.

Oswaldus Britanniarum Rex, cum nihil, quod pauperibus erogaret, ex cibarijs haberet reliquum, argenteas ciborum scutellas comminuit, easque inter pauperes diuisit; Quam Regis liberalitatem, vbi vidit Aidanus Lindisfarnensium Episcopus, prædixit fore, vt manus tã liberalis haud vlla conficeretur vetustate aut temporis diuturnitate.

Et ecce multo post Regis obitum tempore sola in tumulo manus integra fuit reperta, vti author est V. Beda hist. Anglic. lib 3. c. 6. Ita & S. ENGELBERTI viscera ob singularem in pauperes misericordiam existimo illæsa permansisse; vt quæ miserationis nescirent terminum, nec interitus scirent initium. A

Signa apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigiis. 2. Cor. 12.

Inscriptio secundæ Tabulæ.

Nouem cœci: *hist. S. Engelberti lib.* 3. *cap.* 11. 14. 15. 19. 34. 47. 54. 55. 61. 77. Quatuor Surdi. *hist. S. Engelb. lib.* 3. *cap.* 22. 23. 34. 63. 67 Duo muti curãtur. *hist. S. Engelb. lib* 3. *cap.* 21. 23. 52. Nouendecim morbidi sanantur. *hist. S. Engelberti lib.* 3. *cap.* 3. 8. 18. 19. 20. 25. 26. 29. 30. 35. 37. 40. 45. 49. 53. 57. 58. 59. 60, 62. 64. 65. 69 70. 72. 73. 74. B

Inscriptio tertiæ Tabulæ.

Vndecim Claudi. *hist. S. Engelberti lib.* 2. *cap.* 8. *& lib.* 3. *cap.* 8. 25. 28. 46 51. 56. 60. 62. 68. 71. 75. Octo contracti restituuntur. *lib.* 3. *histor. S. Engelberti cap.* 2. 7. 9. 27. 30. 36. 64. 66. 68.

Inscriptio quartæ Tabulæ. C

A febribus quinque. *l.* 3. *hist. S. Engelb. ca* 4. 5. 24 38. 39. 45. *& vide plures, in secunda miraculorum Tabula paragrapho de morbidis.* Vnus calculo, *lib.* 3 *histor. S. Engelberti cap.* 43. Hydrope alius liberatur. *hist. S. Engelberti lib.* 3. *c.* 50.

Inscriptio quintæ Tabulæ.

Puerulus aqua suffocatus reuiuiscit. *hist. S. Engelberti lib.* 3. *cap.* 41.

Inscriptio sextæ Tabulæ.

Parturientibus, *lib.* 3. *hist. S. Engelberti cap.* 10. Paralyticis, *li.* 3. *hist. S. Engelberti cap.* 1. 6. 13. 17. 23. 32. 36. 44. 46. 56. 66. 76. Comitiali morbo medetur, *hist. S. Engelberti lib* 3. *cap.* 12. 33. D

Inscriptio septimæ Tabulæ.

Miraculosis luminibus Sanctus declaratur. *histor. S. Engelberti lib.* 3. *cap.* 51. 77.

Inscriptio octauæ Tabulæ.

Viris religiosis eius gloria reuelatur. *lib.* 2. *hist. S. Engelberti cap.* 8. 10. *lib.* 3. *cap.* 24. 56.

Caput

A

Caput Quintum.

Agit de duodecim Patriarchis Colonienſibus Hierothecam Agrippinenſem nouam circumſtantibus.

Hæc in dedicatione altaris oblata ſunt à Principibus Iſrael, in die qua conſecratum eſt: acetabula argentea duodecim, phyala argentea duodecim, mortariola aurea duodecim. Num. 7.

B

I. Lapis S. MATERNVS Iaſpis.

Primus Agrippinum Maternus ouile gubernat
A Petro Tungris Treuericiſq; datus.

ex VVilh. Salsmanno.

C D

Diœceſis Colonienſis, vtpote inter cæteras nobilioris, inſignia, colore nigra crucis ad colorem Imperialis aquilæ propius accedunt. Caſſanæus de gloria mundi, parte 1. concl. 56.

S. Maternvs primus Colonienſium Antiſtes, viduæ Euangelicæ filius (quem Chriſtus Saluator noſter à mortuis ſuſcitauit, *Luca 7. P. Caniſius in Martyrol.*) à Beato Petro, cui ſedulas aures dederat, circa annum Domini 54. Claudij ann. 12. Epiſcopatus Petri octauum, *vt tradit Marian. Scot. lib. 2. to. 1. Chron.* vel circa ann. Dom. 97. vt notat D. Cuthſemius *in refutat. Caluinian. exam.* Subdiaconus vna cum Euchario Pontifice * ac Valerio Diacono * ad erudiendas in fidei virtute gentes Germaniæ tranſalpinas ablegatus, cũ eſſet ex febre extinctus in itinere cõ-

Claruit Traiano & Adriano Impp. anno Chriſti 97.

S. Maternus à Chriſto reſuſcitatur.

In Germaniã mittitur.

* *Hariger. in S Materno c. Chapiauill. Epiſ. c. 5.*

* *Beda Vſuard. Ado in ſuis Martyrolog. Greg. Turon. in vitis SS. Patrum.*

 tracta

Mortuus à S. Petro resuscitatus. * *Hariger. Cæs. lib. 8. de mir. c. 78. At Frising. l. 3 Chron. 15. vult 53. die à sepultura excitatum.*

tincta prope Selestadiũ, (*vt tradit D. VVilmius*) *seu vt scribit Harig. c. 6. in Elegia* A
castello: qui vicus est grandis Galliæ, Argentinensis Diœcesis, & locus in Elizatio pago, vti in hoc loco in margine codicis aureæ vallis notatum reperit Chapeauille in annot. haud dubiè ab ipso Aegidio Codicis authore ascriptũ) quadragesimo post obitũ * die, pedi seu baculi, quẽ Valerio & Euchario Romam reuersis ipse S. Petrus dederat, (*Frising. l. 3.*) *Chron.* 15. contactu fuit vitæ redonatus; *vt præter Harigerum & Anselmum testatur etiã VVilhelmus Eissengreinius, & nomine, non re Beatus Rhenanus & Munsterus.* Quo miraculo plerique gentilium moti, vitam, quæ Christus est, recepere. In cuius prodigij memoriam etiamnum cõseruat Coloniẽsis Ecclesia partẽ superiorem S. Petri baculi ex piscis, B
quẽ Caballũ vocãt marinũ, osse, vt cõijcio globi instar detornati, argentoq; inclusi, ima parte Egberto Treuirensi à Warino Colon. Archiepiscopo donata. * Quod ipsum quoq; testantur Ecclesiæ libri rituales, dũ statuunt, vt haud vsquam Summus Pontifex pedo manibus comprehenso, populum benedictione impertiatur, nisi in diœcesi versetur Coloniensi; quod & diuturnus vsus comprobauit.

Baculus S. Petri Coloniæ. * *Chron. Col.*

S. Matern. fidem à B. Crescente plantatam excolit.

Coloniã vbi attigit S. MATERNVS ipsos ciues in fide, quã à S. Crescẽte B. Petri discipulo acceperãt, vti docet Rupert. Tuitiẽsis, (*licet etiã Miræus ad* 14. *Sept. ex Molan. Baronio & antiquissimis, Treuirẽsis, Coloniẽsis & Tũgrẽsis Ecclesiarũ monumentis, velit Euchariũ & Valeriũ Coloniensiũ quoque fuisse Apostolos*) cõfirmauit, Coloniẽsis testatur Ecclesia in suis officijs Eccles. vbi ita canit. C

Postquam fidem suscepisti ciuitas prænobilis,
Recidiua non fuisti, sed in fide stabilis &c.

Vide P. Serrarij Moguntiã, Rupertũ Tuitiensẽ, Steinvvichiũ &c. *A S. Valerio Treuir. Episcopo inauguratus fuit sacerdotio S. Præsul anno 90. 8. vel 9. Kal Feb. qui erat V. ante S. Valerij obitum dies, qui 4. Kal. Febr. fuit extinctus.* * *Post obitum verò S. Valerij S.* MATERNVS *Episcopali fuit auctus dignitate.* †

* *Harig. c. 12.* † *c. 13.* S. Semetr. Salmensis ad vitã reuocatus. * al. *Comitẽ*.

S. hic Præsul Simetrium infantem è Salmensium familiâ Regulum, D
in verum resurrectionis Iesu Christi testimonium ad vitam reuocauit. Quo miraculo commota ipsius mater Albana suscepto baptismate, se Christianorum cœtui adiunxit: ipse Simetrius postea Romam profectus in titulo seu monumento, quod Pius papa construxerat, apud S. Praxedem cum latitaret, diuinaque celebraret mysteria, ab Antonino Augusto cum duobus & viginti viris gladio percussus, martyrij; laurea est coronatus. Corpora ipsorum B. Praxedis collecta humo mandauit. Denique B. Babolenus * Malmundariensis Abbas S. Remacli successor Romã profectus, inde obtenta ipsorũ Corpora Stabuletum retulit atq; in Ladernaco præcipuâ sui monasterij villa collocauit: *ita manusc. Codices*

* Papolemus.

A *plures Stabulensium & Ladernac itemq; Genealogia mscr. & charta archiuorum apud Illustrissimum & Excellentissimum Dominum VVilhelmum Salentinum, Comitem in Salm & Rifferscheidt* &cæt. *Chapiauill. in annotat. ad Harigerum in S.* MATERNO c. 14. Quamuis Hariger. c. 9. & filium Albanæ tradat à S. Euchario resuscitatū, & matrē Albanam ab ipso quoque fuisse conuersam. Sed vt ad S. nostrum MATERNVM reuertamur, non deerat ipse muneri suo; obibat interdiu noctuq; oppida & villas, eorum vt incolas Christo pareret. In descensu Mosellæ ac Rheni, sparso verbi diuini semine in castellis & villis, dominos eorum Christo lucrifecit, quos inter eminebat, qui Bonnensibus præerat Dominus. Tandem Coloniam peruenit, vbi dictione sua effecit, vt in porta Martis iuxta Capitoliū Agrippinense ipsius Martis idolum destrueretur, *ita Harigerus*. Plures deinde in diœcesi Coloniensi excitauit Ecclesias, in ipsa vrbe Coloniensi duas, quarum altera in honorem D. N. Iesu Christi & B. M. Virginis consecrata, nunc S. Cæciliæ appellatur, altera honori S. Petri dedicata, oratui suo, cui propense addictus erat, deseruiebat, & nunc SS. Victoris & Mathiæ, seu summa Maiorum nostrorum ædes nuncupatur. *Harigerus*. Quotannis vno eodemq; paschali die, vt testatur Hariger. c. 14. tribus in Ecclesijs, nimirum Treuerensi, Coloniensi & Tungrensi, miro angeli ductu rem diuinam peragebat. Chronica msc. quæ sub nomine Ægidij seu fratrum aureæ vallis circumferuntur, dicunt Natalitijs id ferijs contigisse, vt tradit *Chapiavil. ib. in annot.* ita & habent archiua S. Cæciliæ. Forte vtroque contigerit tempore. Floruit sub Rom. Imperatoribus Domitiano, Nerua, Traiano, quem dum Coloniæ legionum ageret Legatum, videre potuit Augustum à Nerua renunciatum.

Sedulitas S. Materni in prædicando.

Fructus prædicationis.

B

Templa exstructa.

Mirabilis translatio S. Materni.

C

Quo tēpore floruerit

Senio cōfectus à BB. Euchario & Valerio sibi apparentibus ad percipiendam tum vitæ coronam, tum laboris exantlati præmium, fuit euocatus; sacrisque initio refectus epulis animam sanctam 18. Kal. Octob. Anno Christi 130 postquam 40. annos Ecclesiæ Coloniens. præfuisset Coloniæ exhalauit, ita *Harig.* Abbas Lobiens. qui vixit circa an. 990 c. 14 & 16 licet Marianus Scotus & D. Cuchsem. fatalē, ex alia æra, eius statuāt annū 128. velintq; 20. ipsum præfuisse annis. De ipsius corpore retinēdo tres cum certarent Ecclesiæ iam nominatæ, tandem lis omnis ita cuiusdam senioris presbyteri, in quiete comparentis, suasu sopita fuit, vt si nauis S. MATERNI exuuias deuectura consisteret, Coloniensibus cederēt exuuiæ, sin secundo Rheni flumine descenderet nauis; Tungrensibus; Sin verò aduerso ferretur flumine; Treuerēsibus concederentur. Ex ac-

Moritur.

D

Lis pro sacro cadauere.

cepta conditione impositum mox nauiculæ S. MATERNI cadauer, aduerso sanè flumine, stupentibus omnibus, fuit delatum, vnde Treuerensibus fuit adiudicatum. *Ita antiquissimus manuscriptus Archiui S. Cæciliæ.* In eo tamen loco, vbi nauicula suum stitit cursum, ipsius S. MATERNI humata sunt intestina, quæ Colonienses perpetuo honorarunt monumento. Illic enim in istius rei memoriam sacellum excitarūt vulgo * Rudenkirchen quasi Ruhen & Rewenkirchen, id est, quietis aut doloris Ecclesiam nuncupatam, vt habet *traditio Ecclesiarum & sacrarium Agrippinæ.* A

Nauis spōte aduersū flumen nauigat.

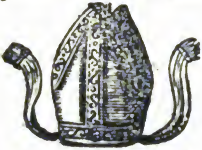
* Rudenkirchen.

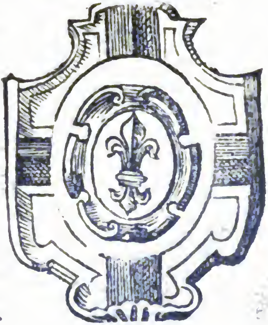
II. Lapis S. SEVERINVS Sapphirus B

Clāruit sub Theodosio magno, Gratiano & Valentiniano Arcadio & Honorio Impp. obijt anno Christi 400.

Sacra SEVERINVS læsis restaurat in aris,
Et Martini animam cernit adire polum. *ex VVilhel. Salsm.*

Hæc insignia S. SEVERINO in sua basilica passim appinguntur. C

S. SEVERINVS Nobili Aquitanorum Burdegalæ prosapia oriūdus, (de cuius electione agitur in appendice concilij Agrippinensis habiti, post consulatum Amantij & Albini, anno Domini 346. secundùm veriorem Baronij supputationem. *Chapiauill. lib. 1. Episc. Leod. cap. 26. n. 6. in annotat.*) acerrimus fidei Catholicæ assertor tempore Arrianæ perfidiæ quam non solum è sua diœcesi proscriptam, sed Burdegala quoque & in Belgio alibi, potissimum Tungris confutatam plurimùm labefactauit, D

Euphra-

A Euphrata Episcopo apostata iam sua sede pulso, diutissime Coloniensem rexit Ecclesiam. Inter alia pietatis opera, quibus plurimum enituit, insignem basilicam in honorem Dei & Sanctorum martyrum Cornelij & Cypriani circa annum Domini 379. hodie à sacris ipsius exuuijs S. Seuerini nuncupatam, exædificauit. Hic Coloniæ loca sancta ex more cum Archidiacono suo obiens, melodiam Sanctorum Angelorum S. Martini sub Cæsario & Attico Coss. anno Domini 397. defuncti, (vt testatur Gregor. Turon. lib. 1. mirac. S. Martin. c. 4. Chapiav. l. 1.) animam in cœlos summo cum triumpho deducentium audiuit; quam vt eius B quoque Archidiaconus Euergislus audiret, suis impetrauit meritis. Quod verò adhuc tempore obitus S. Martini superstes fuerit, docet id Gregor. Turon. li 1. mirac. S. Martini c. 4. Tandem meritorum diues & senio grauis cum iam quinquaginta duobus annis summa cum laude suam Ecclesiam Coloniensem administrasset, imminente corporis sui dissolutione Burdegalam anhelans, in Galliam profectus est, quo cum peruenisset, S. Amandus Episcopus Burdegalensis Angelica voce præmonitus S. SEVERINVM, quem ante non viderat, proprio nomine salutatum humanissimè excepit, *vt testis est Vsuardus*, atque hic Burdegalæ re- C licto corporis sui ergastulo spiritum reddidit Domino, à quo ipsum hauserat, eodem quo in cœlos migrauit S. Martinus anno, aut vt volunt alij anno 400. Ab illius obitu Colonienses triennali siccitate rerum omnium ad transigendam vitã necessariarum inopia pressi, patroni sui absentis cœperunt desiderio accendi; missis igitur Burdegalam legatis orant, exorantque à Burdegalensibus S. NOSTRI corporis reliquias, quas ingenti cum gaudio Coloniam translatas statim sibi sensere perquam vtiles, impetrata enim pluuia mox omnis agri Coloniensis sterilitas submota quam magna subsecuta est Cereris vbertas.

Basilicã ædificat.

Anima S. Martini. *Cæs. li. 1. mirac. c. 40.*

S. Amãdus.

Trãslatio S. Seuerini

Tanti sibi à Patrono collati beneficij haud ingrati ciues Colonien- D ses; qualibet singularum hebdomadum feria secunda, conuentu in S. SEVERINI instituto, Beato Præsuli supplicant eique pro acceptis beneficijs gratias agunt, qui mos à Maioribus nostris, non solum ab Hermanno, alijsque Archiepiscopis vsurpatus ad hæc vsque nostra tempora perseuerat, sed etiam exemplo B. Leonis III. Papæ Paderbornam ad Carolum M. proficiscentis, fuit comprobatus. Rogantibus comitibus suis causam cur illic in Ecclesia oraret, Pontifex respondit; loci huius defensor domi est, ideo non sum ausus illum præterire insalulatum, contigit hoc anno 799.

Colonienses S. Seuerinum honorant.

B. Leo PP.

Est

Pęna sacrilegorum.

Est & illud memoria dignum, quod anno 881. incensa tota ciuitate
Coloniensi Normanni (quos inter non minimi fuere Dani) nequiuerint A
S. SEVERINI Ecclesiam inflammare: vindicem enim experti manum subita morte extinguebantur. Vnde illius quoque ædis Dominum perhibebant esse iratum. Atque ita ab eius vicinitate alio sese transferebant, *vt videre est apud Surium in ipsius vita.*

Translationem Burdegala Coloniam celebrant Colonienses tertio Nonas Octobris, vt P. Canisius notat itemque msc. Vsuardus Coloniæ auctus, qui subijcit, translationem illam Angelorum admonitione cœptam atque à Deo qui semper est gloriosus in Sanctis suis, nouis miracu- B
lis fuisse decoratam. Huius sanctissimi præsulis Hierothecæ, hi sunt inscripti versus.

Præsul præsentis Hermannus tertius vrbis
Res Patronorum cupiens augere suorum,
Ossa SEVERINI capsa prius indita vili,
Splēdidiore domo gemmis inclusit & auro,
Quem pro peccatis iuuet huius gratia patris C
Cōpensans votū simul hoc laudabile domū.

Plura de S. SEVERINO. Vide apud Fortunatum, cuius meminit Gregorius Turonens. de glor. Confess. cap. 45: Acta Euergisli ipsius Diaconi, Episcopi successoris apud Sur. tom. 5. die 24. Octobr. & vitam S. Annonis, Sigebert. in Chron. ad ann. 399.

D

III. Lapis **S. EVERGISLVS** Chalcedonius.

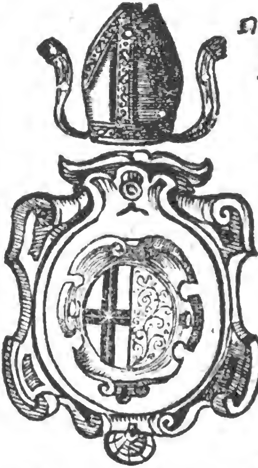
Claruit Honorio & Valentiniano Impp. anno 400.

Ornat EVERGISLVM cum vittis laurea fusi
Sanguinis, ad Tungros fata subitque suos.

ex VVilh. Salsmanno.

S. EVER-

A

S. Evergislo *in tumba sua & basilica S. Cæciliæ appingitur purpureum scutum & insignia diœcesis Coloniensis vti hic repræsento.*

S.Euergisl' Tũgrẽsis.
* *al. Ebregisus seu Ebregisilus.*

S. Evergislvs *nobili apud Tungros loco natus S. Seuerini Colo-
B niensium Antistitis, conuersioni Arianorum & gentilium saluti Tungris intenti lateribus adhęrebat, à quo, Coloniam comitatus, & literarum studijs & bonis moribus puer adhuc fuit excultus, ita vt singulari ipsius vitæ exemplo intima virtutum adita penetrans in virum sanctum & perfectum euaderet, ac non solum Magistro suo, sed & eiusdem insula dignus consona omnium
C voce censeretur, licet inuitus eam admitteret; hic ephœbus adhuc studiose otium velut omnium malorum seminarium euitabat. Episcopali auctus dignitate, vbi cum capitis conflictaretur doloribus, eos puluisculo ad Diuorum Gereonis ac sociorum eius martyrum tumulos collecto capitique insperso mitigauit atque abstersit. Volupe illi erat Psalmorum pensum ad SS. Martyrum soluere monumenta; aliquando enim ibidem ipsarum sacrarum intelligentiarum agmina sibi occinentia & respondentia audie-
D bat. Coloniam quam, vt olim Augustus Romam, lateritiam inuenit, non solum marmoream, sed omnium sermone auream effecit, Tungrensem suam ciuitatem & patriam effuso sanguine purpurauit. nam eo profectus exemplo sui Antecessoris Arianismi extirpandi gratia, noctu Ecclesias visitans, à latronibus obrutus, innocens occiditur in loco, qui adhuc *teste Molano* ob rei atrocitatem dicitur execrationis locus, seu die Grewelstieg. Vnde antiqui cecinere;

S. Seuerini discipulus & successor.

Pulueres locorũ sacrorũ dolores capitis leniunt.

In Psalmorum recitatiõe angeli præsentes.

S. Euergislus occiditur.

Hic Tungris natus, martyr fuit & tumulatus.

Sedit in Episcopatu ab anno 400. vsque ad annum 430. aut summum

Coloniam transfertur

vſque ad annum 440. *vt teſtis eſt Bucherius.* Poſt quingentos vero ab obitu ipſius annos, tempore Ottonis I. cum Pariſijs Tungros B. Bruno profectus, ſuum Coloniam adornaret iter, hac eum occaſione ſecum Coloniam tranſvexit; apparebat B. Brunoni ſecundum quietem S. Euergiſlus, illique altare, in quo ſacræ ipſius corporis aſſeruarentur reliquiæ indigitabat; his eum affatus verbis: *Illumina lucernam meam, illumina tenebras meas*: quæ verba Volcmarus, qui à confeſſionibus erat B. Brunoni, illiuſque tandem in cathedra ſucceſſor interpretaturus, *oportet*, inquiebat *S. EVERGISLVM propria reuiſere.* Quare ex loco ſibi monſtrato ſancti Epiſcopi corpus Coloniam auectum, atque ad S. Cæciliæ tumulatum in precioſa recondidit Præſul capſa. (quæ nunc S. Paulini Leuitæ ac Martyris complectitur Lipſana) translatis S. EVERGISLI reliquijs in Hierothecam præſtantiorem, vetuſtior tamen S. EVERGISLI tumba rem geſtam enumerat his verbis. A B

Ex inſcr. vita & verbis in hierotheca expreſſis.

Hierotheca S. Euergisli.

Cœlica vox pandit vigilantibus his quia ſcandit
Poſt vitæ curſum Martinus in æthere ſurſum.
Hunc perimit mucro ſpe lucri ſed ſine lucro
.......fronde leui velant hi fraude coeui.
Agrippinenſis Præſul Bruno ſacer enſis, C
Iuris Tungrorum petit vrbem more priorum,
In ſomnis Chriſti manifeſtat ſe pugil iſti,
S. Cæcilia dat fons, Hunc Bruno Sophiæ
Laudibus huic crebris occurrit pompa celebris
Clerus humat ſanctum, Tungris dans pro patre planctum.

D

IV. Lapis S. CVNIBERTVS Smaragdus.

Claruit ſub Dagoberto I. Rege Francorum & Sigeberto Auſtraſiorũ obijt anno Chriſti 652.

Rex Dagobertus erat, Cunibertus Præſul ab illo
Magni Suſatum muneris inſtar habet.

ex VVilhel. Salmanno.

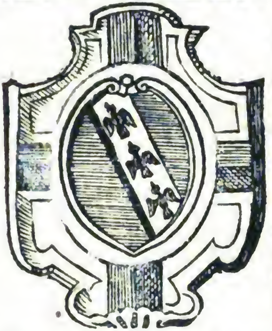
Iſta

A

*Ista insignia S.*CVNIBERTO *in sua basilica passim appinguntur, quamuis alij credant ipsi potius conuenire Leonem, vti Palatini, Mosellani gesserunt, quorum posteri floruerunt tempore S.Henrici secundi, & Kunegundis.*

B

C

SAnctum CVNIBERTVM illustribus parentibus Crallone ac Regina ad Mosellam Ducibus ortum, partis virtutum decoris multò illustriorem fore ex cœlesti flamma caput pueri adhuc Ephebi Regij lambente, Dagobertus Rex præsensit, ab ipso Rege Dagoberto in filium cooptatus; Dein ab Ecclesia Coloniensi, sub aun. 614. archiflamen constitutus, Sigeberto Austrasiæ Regi creato & Dagoberti Regis filio præstitutus, vna cum Adagisilo palatij rectore curator. (*Aimoin. lib. 4. c. 26.*) Ecclesiasticam valde auxit dignitatem. Delatos bonis auibus S.CVNIBERTO Episcopales honores cœlitus ostensum est; cum ipsius beatissimi Præsulis in antiquissimæ Britannarum Virginum iuxta S.Vrsulæ tumulum basilica celebrantis capiti, columbæ instar sanctus insederit spiritus, & beatæ Archiducis Vrsulæ sacra lipsana ostenderit: In cuius rei memoriam singulis maioribus vetustissimæ S.CVNIBERTI sepulchri hierothecæ eminentibus gemmis deaurata imposita est columba.

S.Cunibertus illustris.

Ephebus Regius.

Adoptatus à Rege fit Præsul Coloniensis.

Mirai fasti Belgici 21. Febr.

Columba insidens S. Cuniberto

Reuelatio *S.Vrsulæ.*

D

Primus est vt auguror, ex Coloniensibus Præsulibus, qui Ecclesiastico suo pedo ius gladij ex paterna sua hæreditate sibi competentis iunxerit, quod Beatus deinde Bruno Ducatus adiectione amplificauit. Dudum etiam ante B. Brunonis tempora ab ipsis Ecclesiasticis Antistibus, Regum & Imperatorum palatia gubernabantur, vt eapropter palatij custodes & Capellarij nominarētur (Capellariatus autem olim nuncupatus, hodie videtur fermè idem esse quod Archicancellariatus, antiquioribus sæculis ijdem apocrysarij appellabantur) idque à temporibus

Ius gladij dat Colonien∫ibus.

Quando Præsules exaltati.

 Constan-

Constantini Flauij Augusti, qui primus Episcopos ad supremam dignitatis gradum euectos, perpetuo suo edicto non Præsidi tantum, verum & Præfecto Prætorio (cuius proxima à Cæsare dignitas erat) anteposuit; Proconsulum quoque & magistratuum fasces illorum clauibus submisit. Ita quoque posterioribus temporibus potestate sæculari eminuit, qui Caroli Magni rexit aulam, Hildeboldus Archiepiscopus Coloniensis, vti olim Sanctus noster CVNIBERTVS, qui tripartitæ præfectus Galliæ & primus sæcularibus Ecclesiam (maximè sponsam suam Coloniensem) auxit honoribus, ac præsertim Susatiensis * oppidi dominatu, aliorumque ex Dagoberti munificentia paternaque hæreditate prædiorum accessione. Erat S. CVNIBERTVS in auxilio emortuorum manibus ferendo pientissimus, qua de causa perpetuis ditatum eleemosynis hospitale duodecim instituit fratrum, qui etiamnum Schreibrüder, id est lugentes appellantur fratres, quibus illud est officij, vt Episcoporum cadauera donec humo mandarentur religiosis munirent vigilijs, feretro sex talentorum * candelam apponerent, Dominicis esurialibusque quadragenarijs diebus in defunctorum subsidium, diuinis in monasterio B. Petri interessent sacrificijs. Quæ cura Metropolitano Capellario ab ipso CVNIBERTO est demandata. Idem B. CVNIBERTVS propensiorem suã erga Ecclesias voluntatem aliquot post obitum sæculis voluit adhuc contestatam: Euergerus enim Archiepiscopus Coloniensis *(de quo etiam in vita B. Gereonis)* cum sancti CVNIBERTI Basilicam quibusdam spoliasset prædijs, graui sub ann. Christi 999. mulctatus fuit supplicio; eiectis enim ipse mox suis velut alter Arrius visceribus infœlicem animam exhalauit. Viuum Præsulem haud ignitis vnquam cupidinum arsisse facibus, miraculo comprobatum existimant omnes, quod Sigewini Archiepiscopi ætate, sacræ ipsius corporis exuuiæ ignem, quem iam corripuerant Metropolitana & ad gradus B. Mariæ Basilicæ, sola sua præsentia quam celerrimè extinxerint, adeò libidinis exosæ ignes, vt ne nominis quidem ferrent similitudinem. Præfuit Episcopatui probabiliter ab anno Domini 614. vsque ad annum 654. *Ex vita apud Surium & ex archiuis.* Inscriptiones Hierothecæ ordine subijciam.

Baronius anno 314.

** Hist. S Engelb. li. 2. c. 2. pag. 131.*

Fundatio fratrum lugentiũ der Schreibrüder.

** fortè pondo.*

Pœna grauantium Ecclesias.

Castitas S. Cuniberti.

Hierotheca S. Cuniberti.

Prima inscriptio preciosa hierotheca, qua corpus S. Cuniberti continetur in basilica à S. Cuniberto ædificata, olim S. Clementis nunc S. Cuniberti nuncupata.

Pax vrbi patriæque salus prece stat Patris huius
Nec minor est Clemens diuino pneumate pollens.

Alia eiusdem hierotheca inscriptio.

Petrus Agrippinæ decus est & gloria Romæ

Plu-

Plurima dona pio CVNIBERTO dat Dagobertus.

A *Cœlatura in calice S. CVNIBERTI.*

Hunc CVNIBERTVS Episcopus calicem Christi sanguine copsi.

In pede calicis haud recentiori sculptura incisum.

Hinc redit lætus febri vel ardoribus correptus.

Ex qua inscriptione patet acutis febribus correptos, fuisse sanitati suæ restitutos, si ex ipso biberint poculo.

B V. Lapis S. AGILOLPHVS Sardonix.

Primus; Pontificum est princeps Agilolphus, & Archon,
Iustitiæ vindex, pro pietate cadit. *ex VVilh. Salsm.*

Claruit sub Pipino Duce Austrasiorũ occisus ann. 748. 8. Idus Iulij.

C

B. Agilolpho tribuuntur insignia Malmundarij.

S. AGILOLPHVS qui Pipini & Caroli Martelli Franciam administrantium ætate floruit, ex nobili proseminatus fuit stirpe, angelicos Angelini Malmundariensis Abbatis mores & pietatem, quam à teneris imbiberat vnguiculis, Religiosorum etiam magister creatus atque archimandrita retinuit constantissimeq; seruauit; Coloniensium dein Antistes, & primus authoritate & literis Zachariæ Pontificis Archiepiscopus designatus circa ann. 745.

S. Agilolphus vir nobilis.

Abbas Malmundariensis.

D

I. Archiepiscopus Coloniensis.

Suo sedulus inuigilauit gregi, & lacteos illi pietatis riuulos instillauit.

Vnde Anno Christi 714. præsulatus sui primo aut ad summum secundo;
Collega S. Swiberti. à Plectrude illustri Lotharingiæ siue Austrasiorum Duce, Coloniæ cō- A
morante, ipse S. Præsul cum B. Swiberto & altero ipsius Swiberti disci-
NB editio Marcellini p Cincinnium variat ducēdo nunc Agilolphum nunc Annonē ablegatum. pulo Theoderico, relicto altero ad ipsius Plectrudis efflagitatum Coloniæ discipulo Willeico Euāgelico sacerdote, missus ad Pipinum Heristallum, Maiorem domus Franciæ, qui Ioppiliæ haud procul Leodio, lethali detentus morbo, vehementer animo discruciabatur ob necē Lamberti Tungrorū Episcopi; quē ante annos sedecim internecioni dederat, quod ipsum ab illegitimo cū Alpaide matrimonio, ex quo Carolus prodijt Martellus, conatus fuisset reuocare. Legationis vero suæ munera vt B
expleret Sanctus Præsul, initio Pipinum ad morbi excitauit tolerantiā, at-
Prudentia S. Agilolphi in reducendis animabus que sapientissimū diuini numinis consiliū in dirigendis hominū animis propos uit, quo aduersitate pressos ad se retrahere soleat: inde de illegitimo ipsum monere cœpit matrimonio: verum ab indignabundo repulsā passus, nihil eorū effecit, propter quæ maximè à Plectrude fuerat amandatus; missus enim erat, vt Pipinus parens non præteritis aut exhæredatis suis legitimis filijs Drogone Cāpaniæ Duce, Grimoaldo Maiore do-
**Childeberti* mus Childerici* Regis Franciæ, Carolum Martellū illegitimū hæredem instituere t, in magnum posteritatis suæ legitimæ incommodum, animæ suæ detrimentum, ac multorum Primatum scandalum & offensionem. C
Quibus cognitis Alpais Præsulem cum suis abire iussit, suumq; curauit à Pipino scribi hæredem filium. Re igitur infecta SS. Swibertus & AGILOLPHVS Coloniā reuersi, perturbatum Plectrudis omni, qua potuerūt ratione, animum tranquillarunt. Ac Pipinus ipso eodem anno obijt.
Frisonum Apostolus. [*Hæc Marcellinus in vita S. Swiberti. Baronius ad annum* 714.]

In Frisonū quoque, vt quibus bene vellet, S. AGILOLPHVS incūbebat salutē. Nec Carolo Martello aut sua deerat pietate, aut suo ipsū iuuandi
Cōsiliarius & Diœcetes Regius. studio, cōsilia ipsi Diœcetes ac consiliarius Regius quā saluberrima suggerebat, idq; tā cōstanter, vt vitā & sanguinē maluerit profundere, quam in cōsilijs fidē fallere. Rei igitur publicæ consilio qui decreuerat adesse, D
mox à Christianarū virtutum osoribus ereptus, in pago Amblauiēsi sub
Martyrizatus. ann. 748. (*quo adhuc literas à Pōtifice Maximo Zacharia circa Maium datas acceperat*) crudeli parricidarū ferro fuit trāsadactus. Locum Martyrij perpe-
Miracula. tuus viror, & cęlestia lumina clarum fecerunt. Dixi anno 748. superstitē adhuc Præsulē. Nā ita inscripsit suas Zacharias Pōtifex literas: *Dilectissimis*
Quando obierit. *Nobis Reginfrido Rothomagensi Episcopo, Deodato Bellouacēsi Episcopo, Dauid Spirēsi Episcopo, Elisæo Nouiomensi Episcopo, Burchardo VVirceburgensi Episcopo, Genebaudo*

Laudu-

A *Laudunẽsi Episcopo,* AGILOLPHO COLONIENSI EPISCOPO, *Ramberto Ambianensi Episcopo, Aetherio Tharuacensi Episcopo, Treuuarto Cameracensi Episcopo, Folcrico Tungrẽsi Episc. Romano Meldensi Episc. Ottoni Strasburgẽsi Episc & cæteris amãtißimis Coepiscopis, presbyteris etiã Diaconibus &c.* Vide *Baron ad ann.* 748. *n.* 13.

Historiã vitæ S. AGILOLPHI S. Bruno Archiepiscopus posteritati reliquit, sacra ipsius lipsana S. Anno Archiepiscopus Coloniensibus data, in suam ad gradus Marianos basilicam transportauit, *vt habent Breuiarium Coloniense, vita apud Surium, & mscr.* Requiescit Coloniæ.

B Sanctum AGILOLPHUM primum ex communi traditione astruxi Coloniensem Archiepiscopum, ante quem quidam ex amicis meis plures superioribus sæculis antecessisse Archiepiscopos, non leuibus ductus argumentorum rationibus, existimat, quas ab altero amicorum meorum discussas hic placet subijcere. Disceptatio de initio dignitatis Archiepiscopalis apud Vbios.

Archiepiscopus designatus creditur S. Agilolphus circa an. Christi 745. *idq; videtur trad. re Baron.* ad eund. an. n. 45. *Nã ibi inter reliqua ista statuit Zacharias Pontifex in literis suis ad S. Bonifacium datis prid. Non. Iun. imperante Augusto Constantino anno* 27. *Imperij eius Indict.* 14. De ciuitate autem illa, *inquiens,* quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc verò Colonia, iuxta petitionem Francorum, per nostræ authoritatis præceptum, nomini tuo Metropolim confirmauimus, & tuæ sanctitati direximus eiusdem Metropolitanæ Ecclesiæ stabilitatem &c. *Quæ licet ita se habeant, placet tamen non nemini inter doctos haud vulgari compluribus iam ante* S. AGILOLPHUM *sæculis Colonienstum Episcopos fuisse Metropolitanos. Idq; primo ex docto Beati Rhenani vt ipse appellat discursu, quem amicorum meorum alter ineruditum, ac manifestam inuoluere hæresin ostendit, eo quod velit initio partitionem Imperij ab Augusto institutam, ab Adriano Imperat. renouatam, à Constantino demum Imp. nonnihil fuisse immutatam ita, vt* BELGICÆ DIOECESES SACRÆ EÆDEM CUM PROFANIS ESSENT &c.

C

Quæ certe nemo Catholicorum admittet. Nam sicut sacra & prophana munera, ipsorum Acatholicorum confeßione, sunt omnino distincta; ita & iurisdictione & potestate ista distinguuntur, nec sunt vllo modo eadem. Quod omißis rationum Theologicarum momentis ex solo ostendi potest lumine naturali, cui nemo facile erit repugnaturus. Nam fatentur omnes ipsimet etiam Acatholici, ex l. fin. in fin. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. *&c..... Aliquo alicui concesso, ea etiam concedi & concedenda esse, sine quibus commode illud exerceri nequeat, ne concessio sit irrita, aut inanis, seu, vt vulgus loquitur, elusoria cum omnis conceßio debeat aliquid operari Ecclesiasticis verò, Deus O. M. distincta à sæcularium muneribus concessit munera, quæ sine potestate aliqua & iurisdictione commodè exerceri nequeunt, cum refractarij sæpè sint coercendi*

D

cendi

cendi &c. Quare Ecclesiasticis distinctam aliquam potestatem diuinum numen concesserit necesse est. Vnde patet, quid de Beati Rhenani discursu sit sentiendum. Ferendus, si tradidisset Ecclesiastica iunctam fuisse à Constantino M. sacularem. Sed videamus authoris contra sententis argumenta, quorum postrema haud sunt contemnenda, vt ex discursu patebit. A

Primum est; Ecclesiastica dignitatis splendor accommodauit se ad sacularis maiestatem, vt licet ex B. Clementis, & Anacleti Pontificum Epistolis colligere, quibus significatur, quod Ecclesia in illustrium sedium assignatiore rationem aliquam prisci habuerit splendoris ac potentia; illudq́ facile colligere poterit, quisquis priscos Episcopatuum, non tantum Belgicorum, sed etiam omnium omnino limites cum Romanarum B *Prouinciarum terminis comparauerit. Duas autem pracipuas in inferiore Germania easq́ frequentes, ac celebres constitutas aduertet à Constantino Magno vrbes, alteram Agrippinam,* METROPOLIM, *alteram Tungros, quibus prasidentes Episcopi, si ad illarum constitutionem se accommodarint, earum Episcopus alter colligetur fuisse Metropolitanus, alter vnus ex primarijs. Verum huic concedo quidem, Coloniam fuisse Metropolim, à Constantino constitutam, vt expressè docet Baron* ad ann. Christi 348. n. 5. ex S. Athanasij Epistola 2. pro Sardiensi Synodo conscripta, *& libellus, qui inscribitur Notitia Imperij, scriptus circa annum Domini* 411. *sub Henrico Imperatore, non autem Augusto, (vt vult Iosephus Scaliger) vbi Agrippina vocatur Metropolis Germania secunda. Fateor quoque ex tam famoso vrbis nomine, Episcopis* C *ingentem dignitatis sua splendorem accessisse; nego tamen ex ea decus Metropoliticum Episcopis accreuisse. Nam licet aliqua vrbs Metropolis designetur Imperij sacularis, non ideo tamen eadem Metropolis est aliarum Ecclesiarum. Idq́ manifeste ostenditur ex iam citata Epistola Sancti Athanasii apud Baron. d. l. qua secundo loco vtitur contra sentiens, qua ita habet.* Missis enim à S. Concilio in Legationem Episcopis, Vincentio Capuæ, quæ METROPOLIS est Campaniæ, & Euphrate Agrippinæ, quæ est Metropolis superioris Galliæ, vt pro synodi decretis Imperator Constantius Episcopos quos ipse eiecerat, in suas ædes reuerti pateretur &c. *Nam Capua licet Metropolis esset Campania, anno* 348. *non* D *tamen id atatis Metropolitanum habuit Episcopum seu Archiepiscopum, sed tantum Episcopum, cum demum circa annum* 966. *Capua cœperit Archiepiscopatus, vt author est Sigon lib.* 7. de Regno Italiæ, *ait enim;* Ioannes (Pontifex) egressus Capuam ad Pandulphum Principem adijt. Pandulphus non solum Pontificem liberaliter habuit, sed studio etiam eius impulsus, Ioannem fratrem, vt Rofredum sæuientem occideret, incitauit, quo facto, Romani maximo, quo nitebantur præsidio spoliati, post decem menses Pontificem Romam ex Campania reuocarunt, ac magno studio in sede sua repo-

reposuerunt. Pontifex vt gratiam Principibus Capuanis referret, ARCHIEPISCOPATVM APVD EOS INSTITVIT & Ioannem, ipsum Rofredi percussorem, antistitem consecrauit. Quibus rebus permotus Otto, vt importunam Lombardorum, Romanorumque audaciam, insigni aliquo edito seueritatis exemplo imposterum coerceret, ac simul tranquillatis tandem Italiæ rebus, salutaribus regnum legibus confirmaret, conuentu Wormatiæ in assumptione B.M Virginis habito, in Italiam iter intendit; Lombardiam verò cum attigisset, causa seditiosorum cognita, Sigulphum *& eiusdem furoris socios Comites condemnauit, eorumque alios in Franciam, alios in Saxoniam relegauit &c. *Sicut igitur Capua Metropolis an. 348. habuit quidem Dominum sæcularẽ tanquam Metropolitanum, reliquis ciuitatibus inferioribus imperantem, nec tamen habuit Episcopũ Metropolitanũ; ita licet Colonia vocetur Metropolis aliarũ ciuitatum, non tamen etiã Metropolis fuit aliarũ Ecclesiarũ. Atque ita intelligo P. Bucheriũ, quando ait; Colonia sub Constantino Metropolitam videtur sortita, nim. in sæcularibus, non Ecclesiasticis.*

* fortè Pãdulphum.

Deinde nihil concludit, quod subijcit author, nim. ex duabus ciuitatibus Coloniensi & Treuirensi, fidei semen in reliquos Belgas sparsum fuisse. Nam quis ideo Corbeiam Saxoniæ Monasterium ad Visurgim, statuerit Archiepiscopi sedem, quod illinc Aquilonaribus semen diuini verbi fuerit allatum? Quin etiam author suam refutat sententiam, dum inter præcipuas Constantini vrbes, ex quibus fuit reliquis ius dictum, collocat Tungros. Nam his nunquam præsedêre Archiepiscopi. Tota igitur, quam infert author, ex iam allatis euertitur collectio. Erat autem hæc. Sicut igitur Treuiris suum primum Archiepiscopum S. Agritium, & Tungrensis ciuitas S. Seruatium; ita Treuirorum Augusta eodem tempore à Constantino Imperatore, sub quo exactior diœcesium partitio instituta est, plurimum illic residente, Maternum secundum, Colonia primum accepit Archiepiscopum.

Alterum authoris argumentum desumitur ex Anselmo, qui vixit tempore S. Annonis Archiepiscopi Coloniensis Scripsit enim de S. Theodardo libellum rogatu Idæ Abbatissæ S. Cæciliæ Colon. ad S. Annonem Archiepiscopum Coloniensem, vt videre licet apud Chapiauill. tom. Episcoporum Leodiens. *Ita autem inquit author c. 2.* B. Igitur Theodardus sub beato Remaclo Ecclesiasticis disciplinis informatus magistro, Pontificatus honorem arctioris vitæ desiderio, sponte declinanti, ei in sede Traiectensi successit, & à S. Cuniberto Archiepiscopo, in Episcopum consecratus, præsedit Ecclesiæ Tungrensi vicesimus octauus. *Hic primo S. Cunibertus. qui vixit anno 614. multo ante* S. AGILOLPHVM *appellatur Archiepiscopus, deinde consecrauit S Theodardum Episcopũ Tungrẽsem, quem non vt Episcopus, nisi delegata potestate, & interueniente dispensatione, de qua sane non constat, creare potuisset.*

E Ve-

Verum ad primum respondeo, ab eo authore S. Cunibertum appellari Archiepiscopum, non quia eo tempore vere fuerit Archiepiscopus Coloniensis, cum id nemo istius aui & posteriorum proxime scriptor approbet. Vocat enim eum Regino ad ann. 612. Episcopum tantum, eumque (Sigebertum) *inquiens,* Cuniberto Episcopo Coloniensis Ecclesiæ, & Pipino Duci commendat Dagobertus. *Idem confirmat ipse Sancti Cuniberti calix, cuius hæc est inscriptio in pede.* Hunc Cunibertus Episcopus calicem Christi sanguine copsi: *Ita quoque respondendum erit, quando Marcellinus in vita Sancti Svviberti Aldevvinum, Annonem I. Agilolphum, alijq; Scriptores S. Seuerinum, Euergislum, Cunibertum, promiscue nuncupant Archiepiscopos. Nam Fortunatus antiquissimus author (cuius meminit S. Gregor. Turon.) appellat S. Seuerinum tantum Episcopum, in S. Seuerini vita apud Suriũ 23. Octob. Deinde mscr. Codices apud eundem Sur. 24. Octob. vocant S. Euergislum Episcopum duntaxat. Ita & Pontifex Zacharias in literis suis de anno 745. imo de ann 748. appellat Agilolphum tantum Episcopum &c. Alterum verò, quod affertur de Episcopi consecratione argumentum, retorquere possum. Nam non constat à S. Cuniberto potestate ordinaria sanctum Theodardum sacerdotio inauguratum, ergo potestate sibi delegata, maximè cum virum sanctum, legitimè credamus egisse. Quod verò non ordinaria illi competierit facultas, inde facile ostendo, quod non fuit, vt iam ostendam, Archiepiscopus. Hic enim, vt traditur* c. Archiepiscopus dist. 66. *debet consecrari ab omnibus suffraganeis suis prouincialibus; quod si secus fiat, consecratio est irrita, nimirum quod ad executionem officij, vt bene ibidem notat* glo. ex cap. sicut semel. dist. 68. *Statuitur quoque* in cap. quia per dist. 64. *vt Episcopi consecrẽtur à Metropolitano suo secundum iura, & ipse ab Episcopis Prouincialibus suis,* c. de persona. c. si quis. dist. 65. c. Episcopi c. illud generaliter. dist. 64. *Quin imò Episcopus, inferiori etiam ordine, sibi non subiectum, sine ipsius ordinarij licentia prohibetur inaugurare.* Gratian. dist. 70. & 71. c. illud quoque. dist. 71 *At S. Cunibertus non à suffraganeis Coloniensibus, qui nulli numerabantur, sed ab Archiepiscopo Treuirensi (qui id ætatis fuit vt opinor S. Subaudus, antecessor S. Seuerini, de quo paulò post) fuit sacris ordinibus inauguratus, vt habent antiqua S. Cuniberti vitæ exemplaria apud Surium, 12. Nouemb. Treuirensis autem non erat vnus ex prouincialibus Episcopis ipsius Coloniensis. Vnde ipsemet Coloniensis Treuirensi Archiepiscopo fuerit subiectus, necessum erat; vel certè maiore hic opus dispensatione, quæ nulla ostendi aut exhiberi potest. Quare S. Cunibertus Theodardum quando consecrauit Episcopum, id delegata peregerit potestate, statuendum erit, vt legitimè perhibeatur egisse.*

Tertium contra sentientis argumentum est, SS. Seuerinus & Euergislus iure Metropolitico (quo Episcopos sibi subditos visitandi potestatem ordinariam habent) visitauerunt Ecclesiam Tungrensem. Cui respondeo, de S. Seuerino quidem hæc in ipsius legi

vita

vita apud Sur.23.Octob. Corroborata igitur,& bene stabilita Dei gratia
A Coloniensi Ecclesia,Sanctus vir Seuerinus, in Dei opere indefessus,per visionem monetur,vt Burdegalense oppidum & partes Aquitaniæ,vnde etiam claram traxisse fertur originem,cœlestis lucri causa visitare nō dubitaret.Quod statim cognita Dei voluntate, licet iam senili grauaretur ætate,perficere aggressus est. Interea dum iter ageret,reuelatum est à Domino,Beato Amando eiusdem ciuitatis Præsuli,Seuerinum magnificæ sanctitatis Episcopum visitatum Aquitanicos ciues aduenire, & se ei cum Cleri populique cœtibus obuiare debere. *Cui diuinæ paruit B. Amandus monitioni,vt pluribus in vita S.Seuerini inculcatur. Verum deprehendo ex*
B *Catalogo Episcoporum Treuirensiū,& commentarijs Augustæ Treuirorum part.9 ista erroneè Treuirensi Archiantistiti S.Seuerino ascribi*, quæ sunt Seuerini Colon. duobus seculis altero prioris;Nā *inquiunt.* Seuerinus,qui diuino monitu relicta, Treuiri Burdegalam profectus Euangelij prædicādi gratia, sedē ibi Episcopalē Amādo illi vltro cedēte nactus,& vita functus est.*Hæc illi. At hic fuit Coloniēsis, vt ex vita ipsius iā vidimus.Vnde,si reliquit sedē suā,debet id fecisse ex auctoritate Apostolica, sine qua nemo transire potest ad aliā sedē Episcopalē* c. mutationes. c.scias.c.oēs c.Episc.& seqq.8.q.1. *Denique quis ex hac S.Seuerini visitatione colliget,Burdegalensē Coloniensi Eccles. olim fuisse suffraganeā. Fateor*
C *quidem Archiepiscoporum esse visitare suffraganeas prouincias,*ex c.perpetuo.5.de censibus.ex actionib.& procurationib.in 6 *Attamen visitatio illa alijs commendari potest,ita cum non vacat Archiepiscopo per se visitare, liberum est illi, id muneris alteri committere.*glo.in c.Romana.1.de censib, in 6. per c.inter cætera,de off.ord.*Ita & B.Euergislum ex mandato Pontificis aut Archiepiscopi vel alius rogatu,Tungrensem visitasse Ecclesiam existimo. Sic enim videtur accipiendus locus* apud Sur.ad 24.Oct. in vita S.Euergisli,*qui ita habet*: Deinde pastorali eum perurgente cura & solicitudine, fidei feruore inflammatus, ad Tungros profectus est,idololatriæ sordes eliminaturus. Vbi eo peruenit,cū multa auctoritate sacras habebat cōciones, errātes reducebat in
D viam, malos hortabatur,vt cito resipiscerent, bonos, vt studerent effici meliores. *Verū re accurratius examinata Tungrensis Ecclesia id tēpestatis destituebatur Episcopis & sacerdotibus, ob persecutionem Hunnorum & Attilæ; vti prædixerat illis S.Seruatius, indigebat igitur aliquo Episcopo, qui subinde illam visitaret cum autem nullus praeesset illi Ecclesiæ Episcopus, & Sanctus Euergislus illi essent vicinus, viduam conatus est Ecclesiam erigere.* Vide disput.histor. Chapiavil. tom.1.c.5. idque ex canone in c.postquam 16.q.1.*vbi tempore hostilis impetus vicinis Episcopis commendatur Ecclesiæ cura. Ideoq; bene vrgebat eum pastoralis*

Verum ad primum respondeo, ab eo authore S. Cunibertum appellari Archiepiscopum, non quia eo tempore vere fuerit Archiepiscopus Coloniensis, cum id nemo istius aui & posteriorum proxime scriptor approbet. Vocat enim eum Regino ad ann. 612. Episcopum tantum, eumque (Sigebertum) inquiens, Cuniberto Episcopo Coloniensis Ecclesiæ, & Pipino Duci commendat Dagobertus. Idem confirmat ipse Sancti Cuniberti calix, cuius hæc est inscriptio in pede. Hunc Cunibertus Episcopus calicem Christi sanguine copsi: Ita quoque respondendum erit, quando Marcellinus in vita Sancti Svviberti Aldevvinum, Annonem I. Agilolphum, aliiq; Scriptores S. Seuerinum, Euergislum, Cunibertum, promiscue nuncupant Archiepiscopos. Nam Fortunatus antiquissimus author (cuius meminit S. Gregor. Turon.) appellat S. Seuerinum tantum Episcopum, in S. Seuerini vita apud Suriũ 23. Octob. Deinde mscr. Codices apud eundem Sur. 24. Octob. vocant S. Euergislum Episcopum duntaxat. Ita & Pontifex Zacharias in literis suis de anno 745. imo de ann 748. appellat Agilolphum tantum Episcopum &c. Alterum verò, quod affertur de Episcopi consecratione argumentum, retorquere possum. Nam non constat à S. Cuniberto potestate ordinaria sanctum Theodardum sacerdotio inauguratum, ergo potestate sibi delegata, maximè cum virum sanctum, legitimè credamus egisse. Quod verò non ordinaria illi competierit facultas, inde facile ostendo, quod non fuit, vt iam ostendam, Archiepiscopus. Hic enim, vt traditur c. Archiepiscopus dist. 66. debet consecrari ab omnibus suffraganeis suis prouincialibus; quod si secus fiat, consecratio est irrita, nimirum quod ad executionem officij, vt bene ibidem notat glo. ex cap. sicut semel. dist. 68. Statuitur quoque in cap. quia per dist. 64. vt Episcopi consecrētur à Metropolitano suo secundum iura, & ipse ab Episcopis Prouincialibus suis, c. de persona. c. si quis. dist. 65. c. Episcopi c. illud generaliter. dist. 64. Quin imò Episcopus, inferiori etiam ordine, sibi non subiectum, sine ipsius ordinarij licentia prohibetur inaugurare. Gratian. dist. 70. & 71. c. illud quoque. dist. 71 At S Cunibertus non à suffraganeis Coloniensibus, qui nulli numerabantur, sed ab Archiepiscopo Treuirensi (qui id ætatis fuit vt opinor S. Subaudus, antecessor S. Seuerini, de quo paulò post) fuit sacris ordinibus inauguratus, vt habent antiqua S. Cuniberti vitæ exemplaria apud Surium, 12. Nouemb. Treuirensis autem non erat vnus ex prouincialibus Episcopis ipsius Coloniensis. Vnde ipsemet Coloniensis Treuirensi Archiepiscopo fuerit subiectus, necessum erat; vel certè maiore hic opus dispensatione, quæ nulla ostendi aut exhiberi potest. Quare S. Cunibertus Theodardum quando consecrauit Episcopum, id delegata peregerit potestate, statuendum erit, vt legitimè perhibeatur egisse.

Tertium contra sententiæ argumentum est, SS. Seuerinus & Euergislus iure Metropolitico (quo Episcopos sibi subditos visitandi potestatem ordinariam habent) visitauerunt Ecclesiam Tungrensem. Cui respondeo, de S. Seuerino quidem hæc in ipsius legi

vita apud Sur.23.Octob. Corroborata igitur,& bene stabilita Dei gratia
A Coloniensi Ecclesia,Sanctus vir Seuerinus, in Dei opere indefessus,per visionem monetur,vt Burdegalense oppidum & partes Aquitaniæ,vnde etiam claram traxisse fertur originem,cœlestis lucri causa visitare nõ dubitaret.Quod statim cognita Dei voluntate, licet iam senili grauaretur ætate,perficere aggressus est. Interea dum iter ageret,reuelatum est à Domino,Beato Amando eiusdem ciuitatis Pręsuli,Seuerinum magnificæ sanctitatis Episcopum visitatum Aquitanicos ciues aduenire, & se ei cum Cleri populique cœtibus obuiare debere. *Cui diuinæ paruit B. Amandus monitioni,vt pluribus in vita S.Seuerini inculcatur. Verum deprehendo ex*
B *Catalogo Episcoporum Treuirensiũ,& commentarijs Augustæ Treuirorum part.9 ista erroneè Treuirensi Archiantistiti S.Seuerino ascribi*, quæ sunt Seuerini Colon. duobus seculis altero prioris;Nã *inquiunt.* Seuerinus,qui diuino monitu relicta, Treuiri Burdegalam profectus Euangelij prædicãdi gratia, sedẽ ibi Episcopalẽ Amãdo illi vltro cedẽte nactus,& vita functus est.*Hæc illi. At his fuit Coloniẽsis, vt ex vita ipsius iã vidimus.Vnde,si reliquit sedẽ suã,debet id fecisse ex auctoritate Apostolica, sine qua nemo transire potest ad aliã sedẽ Episcopalẽ* c. mutationes. c.scias.c.oẽs c.Episc.& seqq.8.q.1. *Denique quis ex hac S.Seuerini visitatione colliget,Burdegalensẽ Coloniensi Eccles. olim fuisse suffraganeã. Fateor*
C *quidem Archiepiscoporum esse visitare suffraganeas prouincias,*ex c.perpetuo.5.de censibus.ex actionib.& procurationib.in 6 *Attamen visitatio illa alijs commendari potest,ita cum non vacat Archiepiscopo per se visitare, liberum est illi, id muneris alteri committere.*glo.in c.Romana.1.de censib. in 6. per c.inter cætera,de off.ord.*Ita & B.Euergislum ex mandato Pontificis aut Archiepiscopi vel alius rogatu,Tungrensem visitasse Ecclesiam existimo. Sic enim videtur accipiendus locus* apud Sur.ad 24.Oct. in vita S.Euergisli,*qui ita habet:* Deinde pastorali eum perurgente cura & solicitudine, fidei feruore inflammatus, ad Tungros profectus est,idololatriæ sordes eliminaturus. Vbi eo peruenit,cũ multa auctoritate sacras habebat cõciones, errãtes reducebat in
D viam, malos hortabatur,vt cito resipiscerent, bonos, vt studerent effici meliores. *Verũ re accurratius examinata Tungrensis Ecclesia id tẽpestatis destituebatur Episcopis & sacerdotibus, ob persecutionem Hunnorum & Attilæ; vti prædixerat illis S.Seruatius, indigebat igitur aliquo Episcopo, qui subinde illam visitaret cum autem nullus praeesset illi Ecclesiæ Episcopus, & Sanctus Euergilus illi essent vicinus, viduam conatus est Ecclesiam erigere.* Vide disput.histor.¡Chapiavil. tom.1.c.5. idque ex canone in c.postquam 16.q.1.*vbi tempore hostilis impetus vicinis Episcopis commendatur Ecclesiæ cura. Ideoq; bene vrgebat eum pastoralis*

cura, vt iam ex vita ipsius vidimus. At quis hoc casu, vidua Ecclesia visitatorem statuet Archiepiscopum? Deinde si ex his visitationibus concludere aliquis velit, S. Seuerinum, & S. Euergislum fuisse Colonienses Archiepiscopos, haud dubie idem affirmabit in eadem sede successores, fore etiam Archiepiscopos, eo quod qui succedit in locũ, succedat etiã in ius. c. Is qui in alterius de Reg. Iur. in 6. *At inter illos successores posteros est. S Cunibert⁹, cũ vixerit hic an. 615. Euergisl⁹ verò an 400. & S Seuerin⁹ an. 350. Nec tamẽ S. Cunibertus Archipræsul fuit Eccles. Coloniẽsis. Quomodo igitur id poterit de S. Seuerino, & Euergislo affirmari? Quare omnino cõcludendũ est, S. Seuerinum, & S. Euergislum non fuisse Archiepiscopos, sed Episcopos, vt paulò ante diximus.* A

Idem suadet ipsa eorum visitatio à Surio allata, quæ non fuit Archiepiscopi; Nam hic visitaturus Prouinciam, prius debet plene visitare capitulum suæ Ecclesiæ, ciuitatem & diœcesin propriam, intendetq; Ecclesiis cum maioribus tum minoribus, Ecclesiasticis, ac populo; & si singulos non est integrum accedere, saltem conuocabit Clericos & Laicos ex pluribus locis in vnum, vt eos visitet; deinde visitata sua diœcesi, visitabit vel totam vel partem prouinciæ. At quomodo? subijcit ibidem; visitando inquiens, diœceses, ciuitates, suffraganeos, eorum subditos, capitula Cathedrarum, & aliarum Ecclesiarum monasteria, Ecclesias, alia loca pia, religiosa, cleros, populos &c. Et paulo post; visitator proponet verbum Dei, quæret de vita & conuersatione ministrantium in Ecclesiis & alijs locis deputatis diuino seruitio & de cæteris spectãtibus ad officium ipsum, absque coactione & exactione iuramenti, intendens ipsorum emendationem per salubria monita siue leuia siue aspera, at prudenter c. Romanæ de censib. in 6. *Atqui hæc omnia in S. Euergisli visitatione ostendi nequeunt, ac proinde neque ex illa visitatione argui potest Archiepiscopatus.* NB. 1. *ex prioribus facile soluitur prima authoris in primo argumẽto propositio; si eam forte pluribus vrgere vellet; nimirum accõmodasse Ecclesiã vrbibus non omnimodè, seu non accessisse ad rationem vrbium omnimodam, sed aliquam tantùm, ita vt non, quandocunque vrbs aliqua designatur reliquarum Metropolis, etiam eius vrbis Ecclesia constitueretur simul Metropolitana reliquarum Ecclesiarũ prout supra ostendi; sed sicut vrbi ex Metropoli nouus aliquis splendor accedit, sic Ecclesiæ vrbis, seu Episcopatui nouus honoris splendor, noua celebritas affulgeret.* N. 2. *Dixi, supra erroneè Treuirensi tribui, quæ sunt S. Seuerini Coloniẽsis. Nã S. Amãdus Burdegalẽsis nõ vixit seculo sexto, sed 3. cũ S Seuerino Colon. Qui verò S. Amandus vixit cũ S. Seuerino Treuirẽsi Archiepiscopo, seculo 6. fuit nouẽ annis Traiectensiũ Episcopus, & Gandauũ Christo peperit.* Sur 1. Octo. in vit. S. Bauonis c. 4 5. 6. 7. 8. *Hicq; patre Serano* & matre Ancãtia* ex Aquitania natus, deinde Argentinẽsi Eccles. à rege Dagoberto, cuius filiũ Sigebertũ in castro Eisenburg sacris vndis abluerat, præfectus, furẽti sed illi populo cedẽs, Tũgros redux Monasteriũ in Pabula ad Elnonẽ fluuiũ, tertio lapide à Tornaco situ atq; à se Dagobertoq;* sũdatũ an. 640. tandẽ ingressus, febri fuit extin-* B C D

Catal. Sãct. German.
Molan. SS. Belg. 6. Febr. ex Vthone 39 Episc. Argẽt. circa an. 965 viuente.
Sigeb. an. 812
** Sereno.*
** Amantiæ.*
** Chilperico Mira.*

A *extinctus, anno 660. Fuit & alius S. Amandus VVormatiensis Episcopus, qui quoto seculo vixerit, incertū. Catalogus Episcoporū refert à S. Seruatio Tungrēsiū Episcopo Romā reduce ipsum fuisse visitatū; Vnde seculo tertio vixisset, verū hic est Burdegalēsis. At in Sanctis Germaniæ refertur S. Amādus Dagoberti Gallia[r]ū regis munificentiā fuisse expertus. Vnde nō seculo 5. sed 6. floruisset. Vel certè duo VVormatienses Episcopi sibi cognomines sunt statuēdi. Hæc ideò accuratè notaui, quia vidi non tantū commētarios Treuirenses in ijs errasse, sed etiā graues scriptores, qui oēs illos confundunt S. Amandos.*

Olim Elnonensis, nunc Amandina Abbatia Benedictinorū. Mir.

Refutatis igitur contrà sentientium argumentis, communem omnium ex epistola S. Bonifacij ad Zachariam Papam (quæ habetur in tom. 3. conciliorum ab eximio B *Domino Seuerino Binio, moderno Vicario Archiepiscopali, hic Coloniæ editorum inter Zachariæ 1. epistolas) confirmo sententiam, vbi inter cætera S. Archipræsul scribit.* Notum similiter sit paternitati vestræ, quod Carolomannus Dux Francorum me accersitum ad se, rogauit in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, synodum incipere congregare, & promisit de Ecclesiastica religione, quæ iam longo tempore, id est, non minus quam per sexaginta vel septuaginta annos calcata & dissipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter si hoc (Deo inspirante) veraciter implere voluit, consilium & præceptum sanctæ vestræ auctoritatis, id est, Apo- C stolicæ sedis habere & sapere debeo. Franci enim (vt seniores dicunt) plusquam per tempus octoginta annorum synodum non fecerunt, nec ARCHIEPISCOPVM HABVERVNT, *nec Ecclesiæ Canonica iura alicubi fundabant vel renouabant.* Modo autem maxima ex parte per ciuitates Episcopales sedes traditæ sunt Laicis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus, & publicanis sæculariter ad perfruendum. *Quæ à sancto Archipræsule scripta, quin vera fuerint, nulli licet dubitare; nisi Sanctum Germaniæ Apostolum falsitatis macula velis aspergere. At si Colonienses Franci (ita eos appello ex epistola Zachariæ supra allata, atque ex numeratione miraculorum S. Svviberti à S. Ludgero conscriptorum, quod Pipinus Francus ibidem Agrippinensis nuncupatur Prin-* D *ceps) S. Bonifacio vicini Archiepiscopum habuissent Quomodo verè scripsisset S. Bonifacius quod intra octoginta annos Archiepiscopum non habuissent Franci? cum ipsius ætate S. viuebat Agilolphus, etiam antequam à S. Bonifacio Archiepiscopus fuisset designatus, atque à Zacharia I Papa suam obtinuisset confirmationem. Relinquitur igitur ante S. Agilolphum in Ecclesia Colon. nullum fuisse Archiepiscopum. Quod verò ipse fuerit primus, videtur ostendi ex Zachariæ literis supra allatis. Sed illi obstant literæ Zachariæ Pontificis ad Bonifacium Moguntinum data circa ann. 751. pridie nonas Nouemb. imperante Domino nostro Augusto Constantino, anno trigesimo secundo imperij eius, indictione 5. quibus Metropolitana Moguntina, Coloniensis subiici-*

tur Ecclesia. *Ait enim*; & idcirco auctoritate beati Petri sancimus, vt supradicta Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus sibi & successoribus suis, in Metropolim sit confirmata. Habens has sub se ciuitates, id est, Tungris, Coloniam, Wormaciam, Spiratiam, & Trectis * & omnes Germaniæ gentes, quas sua fraternitas, per suam prædicationem Christi lumen cognoscere fecit, *&c.* Vide Baron. ad illum ann. *Deinde obstat quod supra in literis Zachariæ ann. 748. Agilolphus post Episcopos, Spirensem, VVirceburgensem &c. collocetur. quibus si Archiepiscopus fuisset iam anno 745 creatus, esset præferendus. Accedit, quod in literis, de anno 745. Metropolitana Ecclesia Coloniens. non Agilolpho, sed Sancto committatur Bonifacio. Habet enim*; nomini tuo (*Bonifaci*) Metropolim Coloniam confirmauimus. *Vnde Sanctus Bonifacius initio Coloniæ videtur constitutus Metropolitanus, deinde tamen, mutata Pontificis Zachariæ voluntate, anno 751. Moguntiæ designatus. Responderi solet ad primum, illo Zachariæ priuilegio amplissimam Sancto Bonifacio in quosvis alios Episcopos & Archiepiscopos factam esse potestatem, quæ ordinariam Archiepiscopi superaret & excederet facultatem, vti etiamnum in Legato Pontificis per vniuersam nostram Germaniam videmus. Quæ responsio potest confirmari ex* c. de persona dist 65. *vbi videntur vnius etiam prouinciæ admitti plures Archiepiscopi, sibi subordinati. Nam traditur ibi, si in prouincia adsit* PRIMVS ARCHIEPISCOPVS, *non consecret Episcopus sine consensu Primatis. Ad 2. Respondetur, sæpe in recensendis Archiepiscopis & Episcopis non seruari ordinem dignitatis, sed prouinciæ, atque Episcopos etiam ante alios Archiepiscopos, suis subiici Archiepiscopis prouincialibus, vt videbis in aliis Episcopis nostris notatum. Ad 3. quoque Respondetur, nomini Bonifacij quidem delatam Ecclesiam Metropolitanam, non ita, vt ipse illius Coloniensis sit Metropolitanus, sed vt ex ipsius directione constituatur Archiepiscopus Vbiorum. Se autem ipsum constituere, per iura & Canones ipsi non licebat. Quare alium ab illo præfici iubet Pontifex, idque verba Pontificis expresse satis declarant. Sed hæc notasse sufficiat.*

* Trecas

VI. Lapis — S. HILDEGARVS — Sardius

Claruit Carolo Martello Austrasiæ Duce & Rege Pipino anno Christi 754.

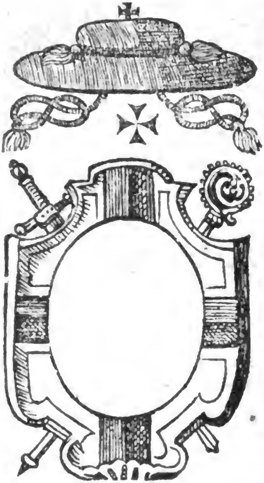
HILDEGARI vittas rubefecit purpura sacri
Sanguinis, Hilberti nomen habebat idem.

ex VVilh Salm.

Tempe-

B. Hildegarius eleuauit S. Svvibertũ vti Legatus Apostolic⁹

A

B

C

TEmpestate Pipini (qui maior erat domus Franciæ, Dux Agrippinensis, Austriæ, Turingiæ & Burgundiæ Prouinciæ totiusque Lotharingiæ, postea Francorum Rex, filius Caroli Martelli Principis) B. HILDEGARVS S. Agilolphi, intercedente medio Rangefrido Archiepiscopo, successor, Coloniensibus præfectus fuit Archipræsul. *vita S. Svviberti cap. 31.* Religiosus Beatarum mentium obseruator, summo cum honore (quo iam B. ENGELBERTVM vidimus à Principibus viris dignatum) Stephani Pontificis iussu & authoritate, S. Swiberti exuuias antequam in bello Saxonico ad visurgim occumberet, solenniter eleuatas recondidit. Nam anno 755. S. Stephanus II. Romanus Pontifex ob crudelem Haistulphi Longobardorum Regis incursionem Italia pulsus, ad Pipinum Martelli Filium, acerrimum fidei Catholicæ, propugnatorem confugit, à quo Regificè exceptus, mensę dum accumberet, miras S. Swiberti res supra naturæ facultatem gestas audiuit, rogatusque fuit, vt ipsum Swibertum in album referret Sanctorum. Cui Pontifex ex itinere lassus, maleque nonnihil ad Sanctum Dionysium sentiens, vt gratificaretur, vices suas Venerabilibus Patribus, & Pontificibus, S. Hildolpho Treuirorum, Bonifacio Moguntinorum Archiepi-

D

scopis, Fulchario Leodiensi Episcopo, & præcipuè HILDEGARO NOSTRO COLONIENSI ARCHIEPISCOPO commendauit, vt examinata diligenter Svviberti vita, moribus, gestisque stupendis, ipsum Sanctorum numero accenserent. Parituros Pontifici Maximo Præsules, & noui Saxonum incursus, & Italica Pipini Regis expeditio contra Haistulphum Ecclesiæ Romanæ perturbatorem suscepta aliquamdiu retardauit; à cuius euentu omnia metiebantur. Atque ita solemnis illius declarationis dies nonnihil fuit ampliatus. Priusquam tamen VENERABILIS

ET

ET DIVVS PATER HILDEGARVS COLONIENSIS ARCHIEPISCOPVS in bellum Saxonicum iuxta visurgim fluuium proficisceretur, in quo PRO CHRISTI FIDE OCCVBVIT, SEV, vt ait S. Ludgerus, MARTYRIZATVS FVIT, Werdam cum suis clericis 5. Id. Iun. adijt, postera vt ipsum Svvibertum luce eleuatum ex Pontificis Max. iussu in catalogum referret Sanctorũ; IV. igitur Id. Iun. à sacro solenniter decantato, cum suis presbyteris, clericis ac conuentus fratribus S. Svviberti accessit tumulum, è cuius visceribus erutum sacrum S. Svviberti pignus, astantem cũ vniuersa præsentium multitudinis Archipræsulem vbi aperiebatur sarcophagus, mirè grato odore recreauit. Ipse Archiepiscopus venerabundè ex priori exemptum arca corpus pontificalibus induit vestimentis atque in altera pulcherrima inclusum capsa recondidit; statuitque Archipræsul anniuersarium huius solemnitatis diem 4. Id. Iun. vt imposterum piè religioseque obseruarent. Intererat huic solemnitati ciuis Coloniensis Robertus de vetere Monte appellatus, mutus & surdus, qui dum in conspectu Præsulis omniumque circumstantium sancti exosculabatur manum, & audiendi recepit facultatem, & loquendi Quare ingens omnium pectora animosque compleuit gaudium. Quin ex pluribus confluebant locis complures, vt à peste, anginaque quam squinantiam appellat S. Ludgerus à Græco συνάγχη, curarentur, à quibus omnibus curatis de cætero nuncupatus fuit Patronus pestis squinantiæ. *Ita S. Ludgerus in vita S. Svviberti, c. 5.* Ab hoc S. Præsule Svviberto, non modicum olim S. HILDAGARVS abstulerat beneficium. Nam cum Pipinum perfidos persequentem Saxones armatus comitaretur; in comitatu ex equo excussus, scapulam, brachiumque alterum, & capitis tempus ad ripam collisit, vt semianimis in tentorium deferretur. Verùm proxima insequenti nocte se illi in somnio exhibuit S. Svvibertus, promittens futurum, vt si ipsius visitaturus esset sepulchrum, sanitati restitueretur. A somno excitatus S. Præsul Noster, illud vnicè agebat, vt in S. Svviberti insulam * deueheretur. Deuectus patrocinio S. Svviberti implorato, desideratam recuperauit sanitatem. Idem alias militari in Saxoniam expeditioni cum legatus adesset, eam sanguine suo pro fide Catholica purpurauit. De quo præclarè S. Ludgerus ad Rixfridũ Traiectensem Episcopum (licet pro eo Baronius Marcellinum appellet) in vita S. Svviberti, VENERABILIS, inquit, ET DIVVS PATER HILDEGARVS COLONIENSIS EPISCOPVS IN BELLO SAXONICO APVD WESERAM OCCISVS, IMO MARTYRIZATVS PRO FIDE CHRISTI: Hæc

Eundem S. Svvibertum Serenissimus D. noster FERDINANDVS Archiepiscopus Colo &c. pro suo pio zelo, non ita dudũ per D. Ioannẽ Geleniũ suum in spiritualibus Vicariũ denuo eleuauit.

B. Svvibertus apparet B. Hildagaro & ipsũ sanat.

* *Insula S. Svviberti olim, nunc dicitur Insula Cæsaris à Friderico Cæsare ab anno 1148.* ex archiuo &c.

(Hæc ille. De eodem ita loquuntur annales Pipini, Caroli Magni, & A Ludouici ab authore eius ætatis conscripti ad ann. 753. *Hoc anno Pipinus Rex cum exercitu magno Saxoniam ingressus est, & quamuis Saxones obstinatissimè resisterent, pulsi tamen cesserunt, & ipse vsque ad locum qui dicitur Rimi, qui est super fluuium VVisseram accessit; in qua expeditione Hildegarius Archiepiscopus interfectus est in monte, qui dicitur Viburg.*) Hactenus illi. Attamen iam supra ex S. Ludgero retulimus S. HILDEGERO ad 755. vel ex æra Baronij n. 10. ad annum 754. demandatam fuisse à Stephano Papa inquisitionem, in vitam Sancti Svviberti, quæ aliquamdiu adhuc propter Regis Pipini expeditionem fuit dilata. Ideoque non anno 753. potuit esse defunctus, nisi ex a- B lia ipsum æra tunc statueris obijsse. Næ dignissimus, qui & ipse honore eleuationis afficeretur. Vt autem adeptam Martyrij adoream, grata maiores nostri recolerent memoria; hoc illi in sacello & atrio Augustæ Basilicæ Flauiæ Helenianæ, quam Sancti Gereonis appellamus, statuerunt Epitaphium, in molliori marmore incisum, quod vel ab incisore imperito, vel à posteris nonnihil videtur corruptum:

Est & in Iutia vel Iudlādia loc⁹ dictus VVidburg. VVibergon in histor. Archiep. Brem. in Alberto l. M. ann. 1062. Adam l. 4. c. 4. vocat Ambergon.

HILDIBERTVS MERITIS QVI FVLSIT EPISCOPVS ALMIS ASSVMPTVS COELO HOC IACET C IN TVMVLO. OBIIT ANNO INCARN. DOMINI: DCcCLXII. IIIIKL. IVL.

Epitaphiū S. HILDEGARI.

Quod ita corrigendum, vt vel legatur DCCLIIII. IV. Kal. Iul. vti legit Cratepol. vel potius DCCLVII. &c. nam manus incisoris nonnihil videtur vacillasse & forte sculpendo V. in X. mutasse, quod videtur ipsa forma docere non perfectè decussata, vel certè expressurus duo II. manu titubante aberrasse. C verò minus, ociosi viatores videntur interscripsisse. Hæc ideo moneo Lectorē, vt quid authores veteres censuisse de fatali eius anno, quē alij ex alia æra circa hæc ipsa definiūt tēpora, ostendā. D Nam ex sua æra Aimoinus B. HILDEBERTI, quem ipse HILDEGARIVM nominat, fatalem tradit annum Christi 753. cum ex alia B. Ludgeri in epistola sua ad Rixfridum Traiectensem obseruata, vixerit adhuc anno Christi 754. & 755. (*vt colligere licet ex Sigonio lib. 3. de regno Italiæ*) vbi illis annis Haistulphus Longobardorum Rex ab Imperatoris exercitu domabatur, post quem domitum adhuc supererat Beatus Archipræsul HILDEGERVS, vt iam vidimus, in Sancti Svviberti reliquiarum eleuatione.

 A

VII. Lapis S. HILDEBALD⁹ Chrysolitus.

Carolus HILDBALDO Magnus dat Præsulis aras
Ludgero HILDBALDVS Westphalicumque gregem.

ex VVilh. Salsmanno. B

Claruit sub Carolo M. & Ludouico Pio obijt anno. 818.

Hildeboldo tribuuntur insignia Leonis Turingici ex coniectura vti infra. ☞

DE S. HILDEBALDI Coloniensis Archipræsulis, qui tẽpore Caroli Magni floruit, familia & genere nihil certi possum astruere. Fratrem habuit Helmbaldum, nobilem sororem Irmgardem, de qua paulò post ex vita S. Svviberti aliquid subijciam, vtriusque fit mentio in Metropolitanæ Coloniensis Bibliothecæ vetustissimo codice sed vitiose descripto, in quo contexitur Catalogus *librorum, qui* (vt loquitur Codex) *anno Incarnationis Dominicæ* DCCL† XXXIII.* *VVenlone Episcopo Laudonensi, iubente, ad opus Domini Hildebaldi Archiepiscopi & sacri palatij capellani descripti sunt ex illis, quos Roma Apostolicus Dominus Leo misit Carolo Imperatori.* [Ad cuius libri calcẽ hęc subijciuntur]! *Dedit Episcopus sorori suæ librum sacramentorum, cum Lectionario Antiphonarium vnum. Filio sororis suæ Psalterium vnum......* Accepit *Helmbaldt frater Episcopi Lectionar*

C

D

Hildebaldi frater & soror.

† in mscr. est tertium C. pro L.

* Iussus A

Lectionar

A *ctionarium vnum Antiphonarum vnum &c.* Ex cuius fratris nomine existimat nonnemo S. Archipræsulis nostri familiam conijci posse. Nam gloriosissimi Imperatoris Caroli Magni tempestate à Nobilium virorum, Principum ac Comitum nominibus arces, vrbes, oppida suam sortiebantur appellationem. Ita enim ab Imado appellatur Immelshusen vt ostendi in Auctario vitæ S. ENGELBERTI pag. 363. à Brunone Brunsvvicum à Theodone Theodonis villa &c. nuncupantur, quæ longum esset hic pluribus prosequi. Eadem ratione ab Helmbaldo seu Helmwaldo S. HILDEBALDI fratre, existimat appellari Helmwardeshusen, qui
B locus olim fuit Nobilium Thuringorum hæreditarius, vt constat ex mscr. vita S. Meinvverci c. 21. & c. 91. Nam in priori capite asseritur Eckihardus comes in proprietatis * suæ fundo Monasterium, Helvvardeshusen nuncupatum constrnxisse, quod in honorem S. & indiuiduæ Trinitatis, sanctique Saluatoris & victoriosissimæ crucis & S. Mariæ semper Virginis, S. Petri Apostolorum Principis, & omnium Apostolorum Sanctorumque omnium Non. Iun. dedicauit S. Meinvvercus. Deinde quod fuerit nobilibus illis Thuringis hæreditarius, ostendunt lites & controuersiæ propter eũdem ab Eckihardi comitis hæredibus S. Mein- NB.
C vverco motæ, quas Imperator, composuit, locum hæredibus ereptum regni dum subijcit potestati; *Meinvv. c.* 42. quin etiã lites posterioribus tẽporibus iterum suscitatę à Dithmaro Bernardi Ducis fratre; vxor etenim Eckihardi defuncti fuerat Suanhildis Bernardi Ducis filia. Sed sopita illa fuerit inter S. Meinvvercum & Dithmarum, interuẽtu Sigefridi, qui fuit Dithmari auunculus, Hermãni de Westphal, Bẽnonis, Amelungi, Comitũ atq; cõplurium. *Meinvv. c.* 91. Ex his igitur cõstat Eckihardum ex hæreditario possedisse Helmvvardeshusen, adeoq; ipsum videri ex posteritate esse Helmvvaldi S. Hildebaldi fratris. Nec ratio Fabricij ostendit contrarium. Nam licet præfecturarum dignitas, vnde Duces, Marchiones appellabantur, non hæreditate deuoluebatur ad posteros, atta- *Dithm lib.*
D men ipsi, qui illis decorabantur honorum titulis, bona possidebant hæreditaria, vnde Comites appellabantur, licet à Principibus essent viris procreati. Eckihardus verò Comes, Thuringiæ fuit Marchio, vt testatur *Dithm. lib.* 2. qui S. Henrici in Imperio æmulus domum rediturus, Northeimium cum deflectere cogitaret, ad Sigefridum Comitem, ab ipsius filijs, è quibus Henricum iussu Ottonis III. cædi loris procurarat, strui sibi insidias cognouit, quibus elapsus, ab insequentibus de nocte dormitans fuit oppressus, & cum è comitatu eius cæsis fidissimis ipse pugna-

re pergeret fortiter, à Sigefrido hasta collum fuit transuerberatum, lapsantisque caput ceruicibus abscissum. Conditus ipse honorificè Ienæ A
ad Salam. *Dith lib. 4. & 5* Nobilis igitur hic vir cum ex hæredibus Helmvvaldi posterioribus Helmvvardershusen hæreditario possederit, datur colligere, quantæ Helmvvaldus, quin & ipse S. Hildebaldus Helmvvaldi frater fuerit nobilitatis & prosapiæ. Comites nimirum fuerunt in Thuringiæ finibus Quæ modo his adnectere placuit, donec aliquando certiora habeamus.

NB. Quod D. Miræus ex Bertoldis Grimberga Dominis deducat Turingiæ Marchiones Quod coniecturam superiorẽ cõfirmat.

Habuit vt dixi sororem S. HILDEBALDVS Irmgardem, mulierem vitæ ac morum probitate conspicuam, quæ nupta strenuo Bartholdo Domi- B
cello de Grimbergen Sanctis habitanti, illisque in oris Caroli M. Præfecto, pepererat Gozelinum in Rheno suffocatum; postridieq; sub horam octauam à Lamberto Dusel Embricensi vnco extractum, atque ad S. Swiberti sepulchrum resuscitatum ;. vnde postea Suibertus nuncupatus abiecta torque argẽtea collum circumdante Sancti Svviberti monasterium ingressus, summa animi cum demissione Deo perpetuum fuit famulatus, ipsique Monasterio ex pio in S. Svvibertum affectu D Bartholdus certa donauit prædia perpetuo possidenda, *vt testis est S. Ludgerus in enumeratione miraculorum S. Svviberti vita ipsius c. 10.*

Hildebaldi humilitas.

Ex singulari animi deuotione omnẽ HILDEBALDVS seculi fastũ, luxũq; C
aspernatus, ac vilioribus indutus vestibus in publicũ nõnisi perrarò prodibat, domesticis contẽtus finibus. Quam alij auide captant vulgi aurã, studiosus ille declinabat, vt quanto ab hominũ oculis ac mẽtibus remotior, illisq; abiectior, tantò cœlitibus propior esset, & illustrior. Hãc animi submissionẽ Deus in tenebris diutius delitescere amplius nõ passus, tandem eam in omnium oculis posuit. Nam coram Carolo Magno
Coloniæ sub 782.* vel ex aliorum æra 781. hærente, reliquum inter Clerum, cum comparerent ad D. Gereonis Canonici sibi Archiepiscopum cooptaturi,. Hildeboldum velut pauperem ac miserum ob ve- D
stium inopiam domi latitantem, vt tradunt mscr. auctore Carolo Magno in Archiepiscopum sibi delegêre. Annum electionis ipsius designo 782. vel 781. Nam constat ipsum præsente Carolo M Coloniæ fuisse creatum. Carolus verò Magnus Coloniæ hæsit, vt testis est Regino in Chronico suo, anno 769. quo necdum fuit Hildebaldus Archiepiscopus designatus, nam alias non 30. aut 34. vt tradunt Chron. Colon. resedisset, sed 46. annis. Deinde Coloniam rediit Imperator anno 782. quo præfectum assero Coloniensi cathedræ S. HILDEBALDVM. Nam tertia, quando

** Regin. li. 2.*

Fit Archiepiscopus.

quando redijt Imperator vice Coloniam sub ann. 804. in comitatu
A Leonis Papæ; egit de S. Svviberto inter Diuos referendo, quo tempore
iã HILDEBALDVS Archiepiscopus fuerat præstitutus. Vnde ann. 782. ex Reginonis æra fuit creatus S. HILDEBALDVS Archipræsul. Quod ipsum testatur libellus Wenilonis licet vitiosè descriptus, qui iã an. 785. Archipræsulem eum agnoscit ac proinde minus rectè sentiunt qui anno 788. prius existimant eum Archipræsulem constitutum. Hinc in vniuersum vsque ad ann. 818. S. Archiepiscopus Ecclesiæ Coloniensi annos omnino 36. præsedit, vel si placet 34. annis præfuisse, dicendus erit non anno 818. sed anno 816. fuisse extinctus. Ex libello Wenilonis Episco-
B pi Laudonensis auctoritate descripto, ac libris in ea recitatis colligere possumus, quibus olim studijs suam vir sanctus addixerit operam, minime certe otio torpuit, aut rebus vacauit ludicris, sed studio sacrorum codicum, quorum Catalogum, non integrum ne longior sim, sed quorundam alijs concessorum, vitæ HILDEBALDI subijcio, ne antiquarijs & posteritati nomina istius ætatis inuideam. Admodum familiaris fuit Carolo Magno, à quo ad Episcopalem euectus dignitatem, eo quod præ nimio animi sui candore, vti omnium celebratur sermone, oblatum ab Imperatore sacris adstante aurum nescius reiectaret, ne vt
C sibi videbatur, egeno grauis esset venatori: Alijs cingulum sacrum ex simplicitate perhibetur rogasse Regem; vnde quidam haud illepide cecinere:

Simplicitas S. Hildebaldi.

Missa celebratur, à Venatore rogatur.
Aurea zona datur, & presbyter incathedratur.

Nouam basilicam Metropolitanam Coloniæ exstruxit, quam postea Conradus ab Hochsteden excitata aliâ destruxit. *Sacrar. Colon.* Anno 800. S. Ludgerum Episcopum creauit Monasteriensium, qui Westphalorum inuigilaret conuersioni. *S. Ludgerus epist. c. 9. apud Sur. in Svvibert. die 1. Martij tom. 2. Baron. refert ad ann.* 804. Deinde dedit S. Ludgero HILDE-

Nouã basilicã extruit

D BALDVS facultatem consecrandi Ecclesiam Werthinensem; quam ab ipso Coloniæ petierat, quod in ipsius locus iaceret iurisdictione *c. Cincinnius in vita S. Ludgeri c* 42. Anno 803. inuitato ad se Leone Pontifice author fuit vt Pontifex secum Coloniâ (vbi S Pontifex altaria ad S. Martinum & in Capitolio consecrauit) in S. Svviberti insulam nauigaret. Comitabantur Pontificem suum gloriosissimus Imperator Carolus, purpuratus Cardinalium chorus, atque ingens Archiepiscoporum aliorumque procerum multitudo. Fratres ex S. Svviberti conuentu ad

Rhenum vsque obuiam prodeuntes solemni pompa Pontificem Maximum cum suo comitatu in vrbem deduxere. Moxque indicto esuriali die omnes se ad solemnem actum quo à Pontifice B.Svvibertus inter Sanctos referendus erat, id est, pridie Non. Septemb. præparauere; ante solemne sacrum conueniebant & Pontifex, & Imperator, & vniuersa multitudo, suasque fundebant ad Deum preces, absoluto vero sacro Pontificis, ipsum sacrum solemniter decantabat in æde S.Svviberti Archiepiscopus HILDEBALDVS. S.Svviberti reliquias Archiepiscop. HILDEBALDVS Pontifice & Imperatore Carolo præsentibus ex monumento tollebat, quæ circumfusam astantium coronam mirè fragranti odore recreabant; ipsum verò Svvibertum S.Leo Pontifex conspirantibus Cardinalium suffragijs pridie Nonas Septemb. in Sanctorum referebat catalogum, moxque campanis concinentibus in gratiarum actionem hymnum vniuersi decantauere Ambrosianum. Aderant solemnitati gloriosissimus Carolus semper Augustus Romanorum Imperator & Francorum Rex, venerabiles Patres Cardinales & Archiepiscopi, Bernardus Ostiensis, Fortunatus Treuirorum, Theodorus Sabinensium, Nicolaus tituli B. Crucis in Hierusalem, Eustochius B.Praxedis, Bonifacius tituli B.Petri & Pauli, Marcellinus presbyter Cardinales, Gerbaldus Leodiensis, Volguinus Normensium Episcopi, & præsertim Fœlix HILDEBALDVS Colon. Archiepiscopus, cuius efflagitatu ipse Pontifex in Insulam fuit profectus, Indulgentiam populo festum ipsius diem celebranti concessit, obtulitque paruam crucem auream qua crucis Dominicæ particula seruabatur inclusa, Imperator Carolus duos obtulit ex puro auro calices, totidemque lympula, aliamque preciosam supellectilem. Reliqui verò ex ordine pro suis offerebant facultatibus; vnde preciosa exuuiarum S.Svviberti comparata fuit arca; cuius complexu ipsæ postea fuere asseruatæ. Ita S.Ludger. in canonizatione Sancti Svviberti vitæ ipsius c.10.

Anno 808. cum in pago Vilcassino corpora Sanctorum Nicasii, Quirini, & Scubiculi Diaconi sub Præside Fescennio cæsorum eleuarentur atque ad Condatensium vicum haud procul à Parisijs essent translata, HILDEBALDVS Episcopus Coloniensis, & Onulphus Præpositus Malmundariensis à Carolo Magno & ab Episcopo Parisiensi impetrarunt corpus S.Quirini, Brachium S.Nicasij, & reliquias S.Scubiculi quorum postremus frequentibus ibidem miraculis inclarescebat. *Miræus in fast. Belg.* Anno 811. testis fuit scriptus in Caroli M. testamento, quod ita clau-

A clauditur. Hanc constitutionem & ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque qui tunc præsentes esse potuerunt, quorum hic nomina scripta sunt, fecit atque constituit. Episcopi, HILDEBALDVS, Richolphus, Arn, Wolfarius, Bernoinus, Laidradus, Ioannes, Theodulphus, Iesse, Hetto, Waltgandus, &c *Vide Baron.*

Anno 814. in Ianuario Carolo M. male habente septima à morbo suo luce familiarissimus Pontifex HILDEBALDVS fuit aduocatus, vt ipsum Imp. sacramento Dominici corporis & sanguinis munitum ad agonem præpararet. Qui pio Imperatoris desiderio satisfaciens, sacris i-
B psum refecit epulis, à quibus perceptis Imperator diem & noctem cum morte luctatus; proximè insequenti die efformato dextra sua crucis signo, atque fronti, pectori, corporique impresso, clausis oculis in hunc psalmographi versum erupit; In manus tuas commendo spiritum meũ, atque spiritum suum Deo felicissime reddidit, vt author est Theganus, eius ætatis scriptor *apud Baron. an.* 814. *n.* 58.

Adest Carolo M. in extremis.

Quod verò addunt Chronica Coloniensia, & ex ijs Chron. M. Belgij, Ludouicum Caroli M. filium ab obitu parentis ab HILDEBALDO fuisse coronatum, commentum est, & nulla nititur authoritate. Nam Sigeb. ad ann. 812. Regin. Thegan. Baron. ad ann. 813. & Marian. Scot.
C ad ann. 814. auctores sunt, in concilio Aquisgranensi præsentibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Ludouicum iussu parentis adhuc viui, in palatio Aquisgranensi diadema ex altari maiore acceptum sibi imposuisse. *Vide Baron. ad ann.* 813. *n.* 12. *&* 13.

Anno 816. à Ludouico Imperatore HILDEBALDVS noster Archicapellanus sacri Palatij, cum Theodulpho Episcopo Aurelianensi, Ioanne Atrebatensi, alijsq; Ecclesiæ ministris obuiam missus est Stephano Papæ ex Italia cũ Bernardo Italiæ Rege, Pipini filio, venienti, vt Rhemos, vbi Ludouicus commorabatur, Imp. eum deducerent. Deductum milliari
D Rhemis disiuncto excepit Imperator, suaq; manu Pontificem sustentãs ad Ecclesiam ipsum est comitatus. Pontificem præeuntes Hymnũ Ambrosianum, Te Deum laudamus &c. incinuerunt, quo absoluto subiunxit Pontifex communem orationem. Indeque ad aulam inuitatus, cibis benedictis, causas suæ exposuit Imperatori legationis, *vt tradit Theganus Treuirorum Chorepiscopus, illius ætatis scriptor apud Baron. anno* 816. *n.* 94.

Videtur Archiepiscopus noster S. HILDIBALDVS * anno 818. extinctus. Nam anno 819. Indict. 11. conuentui Aquisgranensi interfuit iam dus Hadalboldus HILDEBOLDI successor. *vt author est Baron. ad ann.* 819. *n.* 2.

* Hiltibaldus. Hildeboldus.

vbi

vbi inter Legatos Dominicos hi numerantur *ex lib.z. capit. Franc. c.25.* Episcopi & Comites. *In Vesontio, quæ est diœcesis Bernoini Archiepiscopi Hemoinus & Monogoldus Comes. In Moguntia quæ est diœcesis Heistulphi Archiepiscopi, idem Heistulphus Episcopus & Doutbertus Comes. In Treuiris* Hetti *Archiepiscopus & Adelbertus Comes.* IN COLONIA HADALBOLDVS ARCHIEPISCOPVS ET ÆMVNDVS COMES. *In Rhemis Ebo Archiepiscopus quando potuerit, & quando non licuerit, Rhuotbardus Episcopus eius vice, & Rhuofridus Comes, sint super sex videlicet comitatus, id est, Rhemos, Catalaunem, Suessionem, Sylüanectem, Belluacum, & Laudunum, &c. Rengarius Episcopus & Berengarius Comes. Senones Hieremias Archiepiscopus & Donatus Comes. Rothomagum VVillebertus Archiepiscopus & Lagibertus Comes. Turonem Landranus Archiepiscopus, Rhoutbertus Comes; Lugdunum Tarantasia, & Vienna Albericus Episcopus & Richardus Comes* &c. A B

Coloniæ Agrippinæ in basilica Flauia Heleniana quā ad aureos martyres, nūc S. Gereonis nūcupamus? sacellū diui Mauritij duos è marmore complectitur elaboratos sacrophagos, qui ad altitudinem viri ex terra paulatim assurgentes, sibi mutuo incumbunt: eorum superiori insculptum est, septem & plura SS. Thebæorum Martyrum corpora illo complecti, sub quo tam precioso reliquiarum operculo alter thesaurus clatris circundatus ferreis asseruatur, vt sequens vncialibus literis ostendit inscriptio: C

Hoc tumulo iacet corpus Sancti HILDEBALDI Coloniensis Archiepiscopi reconditum.

Neque vlla alia viri in Ecclesiam alioqui valde prolixi inuenio monumenta, præterquam quod sæpissimè illius meminerint archiuorum diplomata; Qui tamen ex pluribus Basilicarum à se excitatarum molibus maiora & meliora meritus fuisset mausolæa. Videtur autem vir sanctus, ex profunda animi sui submissione post mortem etiam suam amauisse nesciri, vt omnem à Deo expectaret remunerationem, argueretque nostræ ætatis homines, qui vix Ecclesiæ profuerunt, & tamen ipsius columnas herbæ instar parietariæ student monumentis inuestire, nihilque nisi fumosas posteris imagines exhibere, qui nostræ tempestatis fastus adeo inolescit, vt vix aliquis moriatur Clericus, qui non testamento curet ingentem sui effigiem in sacris basilicis suspendi non secus atque si vnus esset ex diuis tutelaribus aut fundator Basilicæ. D

PARS

A

PARS CATALOGI BIBLIOTHECÆ S. HILDEBALDI.

Habet Ermbaldus ad suum ministerium. Euangelium cum argento scriptum auro & lapidibus paratum.

Alium similiter plane scriptum, & auro & lapidibus ornatum.

Sacramentorum Gregorij cum auro scriptum. Lectionarium 1.

Librum S. Augustini in quo iacebant petula aurea.

B *De Libris Samuelis. Psalterium. 1. Antiphonarium 1. Homiliam vnam.*

De Libris Langolfi Librum comiti. 1. Sacramentorum volum. 1.

Dominus Episcopus in sua Capella. Euangelium 1. Lectionarium 1, ... parabolas Salomonis. Hilduin Abba. Lectionarium 1.

Item Ermbaldus Euangelium 1. Lectionarium 1.

Dedit Episcopus sorori suæ Librum sacramentorum cum Lectionario. Antiphonarium 1. Filio sororis suæ Psalterium 1. Habet Engilolphus Comes Lectionarium 1. Omilias Gregorij 7. Habet ipse sacramentorum cum lectionario 1. qui fuit Emundi. Voso lectionarium 1. Baldericus Episcop. Missale cum lectionario C *vol. 1. Hildisvvint parabolam Salomonis. Baldrih librum Prosperi de actiua & contemplatiua. Osman Missale cum lectionario & vita Patrum.*

Snebrat lectionarium cum Euangeliis. Rathlei librum Pompeij. * * Pópeiura

VValdolf apologeticum Gregorij Nazianzeni. Thitmar expositionem Gregorij in Iob primam partem. Helmbald frater Episcop. lectionarium 1. antephonarium 1. Folcari Missalem cum lectionario 1. Rodolff Missalem 1.

Engilhelm regum. Vxor VVerinbaldi, lectionarium. Gundolf homil. Hartger sacramentorum.

D

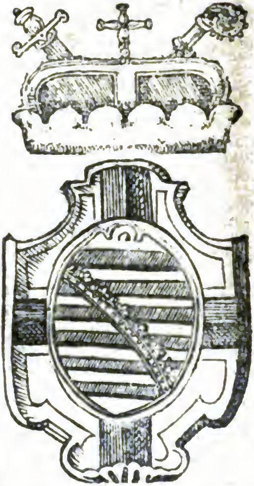
VIII. Lapis **S. BRVNO** Berillus.

Filius Henrici Magni Germanus Otonis
BRVNO ius gladij primus in vrbe tenet.

ex VVilb. Salmanno.

Claruit sub Ottone Magno fratre suo obijt anno 965.

Insignia

A

Insignia nigri equi à P. Radero demonstrantur esse Ottonis Magni fratris S. Brunonis & Henrici eorum Patris, quia tamen in archiuo S. Panthaleonis inueni Ludolpho B. Brunonis auo appingi scutum cum trabibus, sed sine corona & posterioribus sæculis B. Brunoni crucē cum trabibus & corona, eapropter hæc vti hodie notiora posui. Liceat Lectori quæ magis genuina existimauerit substituere.

B

C

S.Brunonis parentes. — ILiadem Homeri nuce potius concluserim, quam magni enumerem BRVNONIS * elogia. De gēte hic prodijt Saxonum, è quibus non pauci honorati fuere imperialibus fascibus, *vt vetustissima S. Panthaleonis produnt monumenta* frater Germanus Ottonis M. *VVitichin. Dithm.* &c. Adamus tamen Brem. lapsu memoriæ ipsum vocat Ottonis M. filium. Patrem nactus est Henricum Aucupem Imperatorem matrem Mechtildem filiam Theoderici Comitis in occidentali regione, *vt habet mscr. vita Mechtildis antiquissimus*, vel in Oldenburg, *vt asserit Gobelin.* vel in Ringelheim. *vt Crantz. & Thrit. in Chron. Hirschaug. ad an.* 921. (vbi fundatorem Abbatiæ Ringelheimensis appellat, quæ ab Imado instituta fuit, *auctar. histor. Sancti Engelberti pag.* 363.) quamuis Sigebertus *ad ann* 937. Theodericum Saxonum Regem indigetet. Vtrum Brunonis auunculi fuerint Reginbern, Immadus &c. an vero aui Materni fratres, dubium esse tradidi in *auct. hist. S. Engelb pag.* 364. Auus Maternus D

* *al. Bruniēsis. Baron. ad an.* 965. *n.* 1.

Maternus au⁹ & auia. — fuit Theodericus, de quo iam diximus, auia Materna Reinhilda (vnde fortè Renelhem seu Ringelheim appellatur) *Dithm. lib.* 1. quam mscr. vita Mechtildis; appellat Danorum Frisonumque Regis filiam. Fabritius

Maternus proauus & proauia. — verò *in reb. Misn. Stemmatum VVidekind. stirpe IV.* filiam tradit Comitis Merspurgij. licet sibi contrarius *in lib.* 4. *Orig. Saxon.* velit erroneè eam nuptam non Theoderico, sed Walperto parenti. Proauum Maternum Brunoni assignat Fabrit. *lib.* 4. *Orig. Saxon.* Walbertum, cui nupta fuerit

Altbur-

Altburga seu Adelburga filia vnica Comitis de Lesmona, quæ arcem si-
A bi cognominem Altburgum ædificarit. Verum Theoderici mater non Altburga fuit, sed Mechtildis, quæ postea sacerdos magna Heruordiæ consecrata fuit, & præfecta (*vt constat ex vita msc. Mechtild.*) in Monasterio Heruordiensi quod à Waldtgero Saxone fuit ædificatū in loco vbi se B. Virgo dederat conspiciendam, *vt habet msc. VValtgeri vita.* Cui autem ipsa prius, quam religiosum amplexaretur statum, fuerit nupta, non habeo certum, ideoque nihil certi hic assero. Hoc noto, Walbertum ab authoribus indigitari, qui Widikindi M. ex Wicberto filio nepos cœptum à parente Wicberto cœnobium VVildeshusanum tribus
B Brema discretum horis absoluit ac perfecit. *Ita Fabr.* Auus Brunonis paternus fuit Otto Dux M. *ita Dith. VVuich. Adam. Albert.* Proauus Paternus Ludolphus &c. Ipse Bruno patruus magnus fuit S. Geronis Archipræsulis Coloniensis (*vti in Gerone ostendi*) non verò ipsius frater, vt volunt Baron, *ad an. 965. n. vlt. 9.* & Bzouius *ibidem.* Patruus item maximus, seu frater proaui fuit Brunonis Pontificis M. Gregorij V nuncupati. Ipsiusmet verò Brunonis Archiepiscopi Coloniensis patruus fuit Bruno (à quo nomen etiam *teste Dithmaro* obtinuit) Magnus ille Dux affinis Ludouici Regis Germaniæ filij (*vt bene sentit Crantz. & ostenditur ex*
C *tempore, quo vterque vixit*) non autem Ludouici Arnulphi Imperatoris filij, vt erroneè tradunt VVitichind. Albert. Stad. &c. *ad ann. 917.* cum temporis illis repugnet ratio. Nam Henricus Auceps Ottonis Ducis nepos iam regebat imperium anno 919 Ludouicus verò Arnulphi filius prius vixit anno 900. quomodo igitur ex filia auus foret Henrici Aucupis. Brunonis vero nostri patruus Bruno anno 879. 4. Non. Febr. die Purificationis B. Mariæ Virginis Ludouici (Balbi) auspicijs, Danorum genti Hamburgum, albi transmisso, crudeliter euertenti, cum valido exercitu, paterno excitatus exemplo, ad Ebbersdorffum ditionis
D Luneburgicæ, vbi posteà cœnobium virginum conditum est, occurrit, quo inclinanti Saxonum fortunæ succurreret. Fit congressus, & atrox vtrimque tenet prælium; sed Saxonibus perniciosum. Repentina enim inundationis tempestate circumfusi, nec pugnandi locum, nec fugiendi potestatem habuerunt. Scribunt nonnulli, iniquo loco pugnatum esse supra glaciem paludum gelu concretarum, & in ipsius pugnæ ardore, rupta glacie omnem exercitum submersum, nec virtute hostium cecidisse, sed iniquitate fatorum. Perijt igitur Bruno cum copijs selectissimis, tribus Ducibus (è quibus refert * Dancmarum *Fabric. lib. 2. Orig.* * *Tacmarum Saxon.*

Auus Paternus proauus Paternus.

B. Bruno est patruus B. Geronis & patruus maximus Gregorij V Papæ.

Bruno Patruus Beati Brunonis miles.

NB. ingēs & inaudita clades Germaniæ qua tamen fides non est oppressa, ergo & tā bene sperent Catholici.

Saxon. Brunonis fratrem, vt ipsi placet) ac duodecim Comitibus, quin
* *Erlulphus* & multi ea in clade desiderati Præsules quos inter numerantur Erhulphus, * Verdensis, Ditericus * Mindensis, Marcquardus Hildesiensis, A
* *Theodericus*
* *Drago* Drogo * Osnaburgicus, Lotharius Paderbornensis (pro quo erroneè afferunt Chronica Mindensia Dudonem Episcopum Paderbornensem,
* *Ansfridus.* qui prius vixit circa ann. 940. 950 vt mscr. Meinvv. tradit, non vero
* *mscr. Mein.* circa an. 879) Aufredus * Traiectensis (non Ansfridus, qui obijt 1010.*) Episcopi, quibus addunt Chron. Mindens. Albertum Hanenbergensem Episcopum. Quamuis Meibom. *in notis ad VVitichind.* putet commentitium esse tot præsulum interitum, cum à Witichind. lib. 1. Dithm. lib. 2. B Adam. Brem. lib. 1. c. 34. Albert. Stad. 876. annal. Fuld. 880. duo tantum referantur occisi præsules, Thiotrih & Marckward. Attamen & catalogus Episcoporum Hildesiensium, suum eo in prælio, scribit perijsse; & catalogus Episcoporum Mindensium, omnes hos enumerat Pontifices; Videatur *Bruschius* &c. Cæteri cum nominibus interiere. Nec enim corpora in vnum tumulum in littus congesta, propter tabem & tumorem poterant dignosci. Attamen hi recensentur 12. Comites ab annalibus Fuldensibus ad ann. 880. BRVNO Dux & frater Reginæ (Rex autem imperabat Ludouicus) deinde VVichmannus, tres Bardones, Thioterius, Gerricus, Liutolfus, Folcvvartus, *Auan*, Thiotricus, Liutharius; præter quos & innumerantur 18. satellites regij occubuisse, quorum hæc subijciuntur nomina; *Aderam*, *Alfacuini*, *Addasta*, *Aida*, *Alcer*, *Aida*, Dudo, Bodo, VVal, *Adalvvini*, VVerinhart, Thiottrich, *Ailvvart*; denique innumeri sunt capti: Hostes magno inhumanitatis indicio, sepultura neminem sunt dignitati. Fuit hæc vna ex maximis Germaniæ cladibus, quæ non tantum *Saxoniæ*, sed Galliæ, Angliæ & Germaniæ perquam funesta accidit. Coloniam, vicinasque ciuitates incendere, quid multa? nec sexui, nec ordini parcentes, magistratus cum ciuibus, Episcopos cum vniuerso grege obruerũt; Ecclesias illustres inflammauere. Tandem in Frisiæ pagum Nordvvige vndique mari circumdatum vbi descenderunt, ipsos incolæ à doctore suo S. Remberto Bremẽsium Archiepiscopo, qui in preces sese effuderat, animati, ita excepere, vt furentes hostium copias aggressi, cæsis decies millenis, trecentis, septem & septuaginta, reliquos in fugam compulerint, qui fugæ præsidiũ, quæsituri ab aquis maxima ex parte suffocarentur. Ipse S. Presul Rembertus ore omnium celebris, locum, in quo submissis genibus orauerat, perpetuo cespitis virore mirificauit, *Hæc partim ex Dithm. lib. 2. catal. Episc. Mindens.*

C

D

Mindens. Hildesiens. partim ex Alberto Stad. ad ann. 870. *Crantz. Fabr. lib. 2 orig. Saxon* excerpsi. Ex his allatis constat errare 1. Crantz. qui sub annum 886. cladem eam contigisse scribit, cum id ætatis non Ludouicus, sub quo scribit Dith. accidisse, vixerit, sed Carolus Crassus imperium rexerit. Deinde falli & catalogum Episcoporum Mindensium, qui ante 830. accidisse insinuat, & Fab. qui incertum vult cladis allatæ annum. Nam constat ex *msc. Bernvvardi vita apud P. Brovv.* Macwardum V. Episcopum Hildesiensium, qui prælio interfuit, quatuor præfuisse annis, & successisse B. Altfrido Abbatiæ Essendiensis fundatori, qui annos duodecim cum Lutberto Archiepiscopo Moguntino sedit. Lutbertus autem successit Carolo S. Pipini Regis Aquitaniæ filio, & Ludouici Germaniæ Regis fratrueli ad 2. Non. Ian. anno 863. defuncto, vt tradit P. Serrarius *ex mscr. in sua Moguntia.* Vnde cum B. Altfridus obierit anno 12. Lutberti (qui erat ab obitu Caroli anno 863 sepulti, annus 875.*) & Marcwardus B. Altfridi successor. *Vt habet Ecbertus Corbeiensis Monachus in catal. Episc. Hildesiens.* quatuor tantum annis (qui ad 875. adiecti conficiunt annum 879.) Ecclesiam Hildesiensem rexerit, consequitur cladis huius, quæ sub Ludouico contigit, annum esse 870. sub cuius initium adhuc Ludouicus Balbus vixit & ipsum prælium ad 4. Non. Feb. est commissum, licet sub anni finem ex multorum sententia extincto Ludouico surrogatus in regni administratione fuerit Carolus Crassus. Deinde eundem annum 879. ostendit Wicbertus Marcwardi successor anno 880. in Episcopum Hildesiensem cooptatus.

Ostêditur têpus magnæ cladis Germanorum.

* *Catalogus Sanctorum Germaniæ* 877. *ex alia erâ. ita & Cratepol. in Episc. Hildes.*

Verum vt ad Sanctum reuertamur BRVNONEM, ipse BRVNONI patruo cognominis, ne similibus calamitatum procellis aut induceretur aut abriperetur, non arma tractare sategit, sed libros & musas colere. Magistros igitur Baldericum Episcopum Vltraiectensem quarto ætatis suæ anno, deinde Israelem Episcopum Scotum, virum doctissimum audiuit, in quorum contubernio cum prima Grammatices rudimenta mediocriter percepisset, Prudêtium Poetam Christianum legere à præceptoribus iussus est; cuius carmen adeo illi arrisit, vt auctoris lectione satiari non posset. Reliquorum præterea poetarum, historicorum, philosophorum ac sacrarum literarum lectione non minus delectabatur. Nullum denique erat studiorum liberalium genus vel in Latina vel Græca lingua, quod ipsius captum excederet; adeo in mansuetiorum Musarum ac Philosophiæ studio profecerat, vt omnibus facilè præriperet palmam, vt testis est Roswitha poetria ita canens:

B. Bruno non arma aut ludicra sed literas amat & discit.

Vita S. Brunonis apud Sur. Baron. n.3.953.

At Christus patris sapientia vera perennis
Tyronem refouendo suum clementius istum
Ipsi dona dedit tantæ præclara Sophiæ,
Quod non est illo penitus sapientior vllus
Inter mortales fragilis mundi sapientes.

Visio iudicij qua docemur studijs pietaté iungere.

Summo Archiepiscopus Coloniensis in Philosophiam accensus desiderio & studio, Philosophorum atque Oratorum libros assidue voluebat; Vnde in iudicio quidem diuino, à summo rerum omnium Indice, vnà cum Poppone Imperatoris Ottonis Sacellano (cui extra se rapto hanc Deus obiecerat visionem) visus est accusari, sed supplex S. Brvno à doctore gentium S. Apostolo Paulo causam pro ipso dicente defensus, sedi suæ fuit restitutus: Poppo verò VVilhelmi Comitis Germanus, verbis castigatus ac Diuorum absolutus deprecatione, tridui spatium, quo ad designatam sibi in cœlis sedem præpararet, obtinuit: hisq; dimissus verbis (post tres dies ad me veniens hanc, quam ego nunc tibi demonstro, cathedram possidebis) ad Cæsaream vocatus Maiestatem, omnia ex ordine ei aperuit Poppo, qui animo abstractus atque in montem ductus præcelsum, amplissimam viderit ciuitatem, in eaque lautissima ædificia, inde laborioso gradu altissimam conscenderit turrim, in qua Christum cum omnibus Sanctis pro tribunali sedentem compererit, vbi ipsius & Brvnonis Archipræsulis Coloniensis studium Philosophicum eo, quo iam retulimus, modo fuerit discussum. Et ne Imperator vanam hanc existimaret visionem, aut ludificationem somni aut dæmonis ludibrium, à futuro eam confirmauit euentu. Prædixit enim fore, vt post triduum ipsemet Poppo fatis concederet; sicut triduo elapso, vita fuit defunctus, interim gratias Cæsari pro omnibus beneficijs egit, & detectis sacerdoti animi sui vulneribus, ac delictis; omnibusque venia iniuriarum aliquando ipsi irrogatarum facta, abstersit dolorem maximè Cæsareo animo. Hæc Dithm. lib. 2. Frustrà igitur & sine fundamento Meibom. *in VVitich. annal. lib.* 1. & Fabric. *in orig. Saxon.* hanc historiam explodunt.

Veritas visionis iudicati Brunonis Philosophi.

S Brvno Abbas.

S. Brvno noster, antequam Archiepiscopatui Coloniensi præficeretur, Ebregiso Abbati à Luitherij nepotis sui obitu in Midonensem vocato Ecclesiam surrogatus, quadriennium, vt volunt Laurish. Chron. Monasterium rexit Laurishamense, sed quia vt Abbas concilio Virdunensi anno 947. interfuit, minimum sexennium præfuit, vsque ad ann. 953. quo creatus Archiepisc. Inter alia liberalitatis munera monasterio suo

ſuo dedit argenteum thuribulum magnum ac duos argenteos nolarum
A circulos; triginta quoque hubas *, vt inquit Chron. Laurisham. ad ann. *mansos
921. in villis Brunagad, Mumenheim, Grioz, Walahon, Berncsheim &
Moncheim in pago Eliſaza ſitis, S. Nazario à fratre ſuo Ottone obtinuit
atque impetrauit.

Mortuo deinde Wigfrido *, ſub annum 953. (vt tradunt Regin. Si- *VVicfrido
gefrid. Dithm. lib. 2.) in Archiepiſcopatu Colonienſi, imperio ſummis
in periculis propter Archiepiſcopi Moguntini Friderici & Ludolfi Im-
peratoris filij rebellionem) verſante, ſuccenturiatus, Hademarium Ful-
denſem Abbatem in vrbem deſtinauit ad Agapetum II. Pontificem
B Romanum, à quo, miſſo pallio cum reliquijs ex corpore S. Panthaleo-
nis donatis fuit confirmatus. Nihil potius in votis habuit, quam omnia
boni Paſtoris officia à Seruatore noſtro præſcripta opere ipſo explere.
Vnde in curia Romana conſors eſt appellatus & conciuis Apoſtolo-
rum, princeps & propagator Domini præceptorum. Gregem ſibi com-
miſſum dilexit, & per baculũ diſciplinæ multos ab errore eripuit, quoſ-
dam collationibus aſſiduæ diſputationis ad meliora ducens, quoſdam NB. aſſiduè
placidè maturitate doctrinæ, deſiderio ſanctæ conuerſationis accende- diſputabat
bat. In ſermone erat mitis in doctrina ſubmiſſus, malorum acerrimus
C deſtructor, & veritatis ſtudioſus aſſertor, abiectis blandus, ſuperbis ſe-
uerus, quoſdam infra ſepta gregis ſuſcipiens ex lupis oues effecit, alios
extra ſepta enutriebat, & quicquid alios decebat, ipſe primum implebat.
Literarum amator, ſacerdotes vt literis quoque inſtruerentur, elabora- B. Bruno
bat. Quos ſtudioſos eſſe cognouerat, donandis libris & promittendis Mœcenas
honoribus ſolebat exſtimulare. Hic Rex lætiſſimus, conſiderans virum Literatorũ
omnium virtutum decoris auctum, in quo non dubitaret ſecundum a-
nimam quieſcere & cum quo auderet cum omni confidentia partiri o-
nera regalis iuſtitiæ, commiſit ei ſuas in Lotharingiæ regno vices,
D quod parens ipſius Henricus Auceps initio à Carolo Gallorum Re-
ge anno 924. *Reg. ann. 924.* tanquam Imperator receperat Ro-
manorum, qui Francicis deuicti armis illud trecentos circiter annos
Gallorum Regi reliquerant poſſidendum. Deinde verò cum frater i-
pſius Brunonis Otto illud Lotharij Regnum (quod ante Gallos poſſe-
derant Romani) tanquam Romanorum Imperator pacatè poſſideret:
Eberhardus, Giſalbertus, & Henricus Ottonis Imperatoris frater alij-
que, Ludouico Caroli Galliarum Regis filio authores fuere, Regnum
illud vt recuperaret, eumque in finem anno 939. Eberhardus, Giſalber-

tus,

tus,& Henricus,magno ad Rhenum cum exercitu properabant, vt Ottonem Regem transitu prohiberent: sed frustra,Rex enim transito Rheno cum eis iuxta Biertanam * congressus, plurimis ipsorum cæsis reliquos fugauit. Gisalbertum cum Henrico Ottonis Regis fratre fugientem vsque] ad castellum firmissimum *, quod capri montem appellat *Sigibert*.insecutus,eos ibi obsidione conclusit. Verum quia interim Ludouicum[Galliarum] Regem in Alsatiam valida cum manu iuisse acceperat Rex Otto, soluta obsidione Caprimontensi in. Alsatiam properans, Ludouico Galliarum Rege Alsatia eiecto, firmissimum castellum Brisacum obsidione cinxit, vbi vtrimque Palmaria patrata sunt facinora. Tandem Fridericus Archiepiscopus Moguntinus & Rudhardus Episcopus Argentinensis relictis copiarum suarum sarcinis clam noctu versus Metas aufugerunt, vbi suas cum Gisalberto & Eberhardo copias coniuncturos, vti conuentum erat, sperabant sed frustra. Nam Gisalbertus & Eberhardus iuxta Andernacum castellum cum suis copijs Rhenum transmissuri, ab Vdone & Conrado Comitibus Regi Ottoni fidelibus transitu sunt prohibiti, susceptoque vtrimque prælio Eberhardus occisus, Gisalbertus à Rheno suffocatus,plurimis ipsorum occisis, reliquis aut dilabentibus aut captis militibus, victoria cessit Vdoni & Conrado, qua clade accepta Brisacenses se Ottoni dedidere. Otto verò à castro Brisacensi sibi tradito Lotharienses adortus,eos suo subiecit imperio,destructoque in Theodonis villa * Ludouici pij Imperatoris sacello ne munitioni seruire posset.Episcopus Metẽsis,qui adhuc reluctari videbatur se Imperatori submisit,Ducatumque Lothariensem fratri suo Henrico sibi iam reconciliato sub ann.940. commisit, sed mox eodem anno à Lothariensibus fuit eiectus, successitque illi in eodem Ducatu Otto Comes *(ita Regin.)* qui anno 945. extinctus successorem habuit Conradum filium Werinheri. *Regino.* quem profecto rege Ottone in orientales partes cum copijs militaribus Lotharingij ipsi Conradi imperium detrectantes eiecerunt.Licet ipsis Lotharingis contraria inferret signa, multosque cæderet ob necem consanguinei Conradi qui filius erat Euerhardi, exacerbatus, attamẽ ipsi submisso semper nouo exercitu prælium à meridie vsque in vesperam produxere, donec ipsæ tenebræ vtramque dirimerent aciem. Rex iuniorem suum fratrem Brunonem indomitæ Luthariorum præficiebat genti, quod Conradus à Rege, vt postea dicetur,alienatus, ob Berengarium non statim auditum,cum Ludolfo contra Regem conspirassent. Conradus indigne id ferens

* forte Burtannie.

* *Geisenberg.*

* *Sigeberg.*

Straßburg.

* *Diedenhof.*

A B C D

A ferens, Lotharingiam armis repetiturus magnis cum copijs ad Belensem* pagum iuxta villam Rimilinga S. Brunoni Lothariensium ductori obuiam procedit; vt illic statuto die congrederentur, sed ex Dei dispositione Conradus in vltimo quia hærebat exercitu, vtriusque congressus fuit impeditus. Rex verò circa Kal. Iulias moto exercitu, filium generumque suum insecutus, vrbibus obuijs interceptis, Moguntiam tandem obsedit, vade dato regis consobrino Ecberto Ludolfus generque regis Ottonis Conradus castra regia ingressi, regi supplices pacem rogant, quam cum impediret Henricus Regis frater, ab ipso Henrico ad Ludolphum desciuere Comites, cum Ecberto, Bauariamque ingressi Ratisbona alijsque munitissimis locis interceptis vastauêre. Rex insecuturus

B exercitum è Saxonia euocat, euocatum ducunt Thiadricus, iuniorque Wichmanus ad terminos Francorum, vbi à Ludolfi exercitu circumfusi, in desertum compulsi sunt castellum, vnde ablato vni ex Regis vexilliferis irrumpentibus brachio triduanas obtinuere inducias, quibus in Saxoniam reuerterentur. Ipse Rex à trium mensium ex Moguntia discessu circa Kal. Ian. re infecta atque duobus præcipuis viris Immado ac Meinwerco (quorum vterque sagittæ ictu, sed alter Moguntiæ, alter in itinere Bauariam versus perierat) amissis Saxoniam repetijt. Wichmannus autem alter ipsius Regis Dux pecunia à Ludolfo corruptus, ne ipsi, ipsiusque noceret exercitui, in vincula est ab Ottone

C Rege abreptus, tandem Galliam vbi inuaderet Ludolfus, Rex verò Bauariam adeo premebat vt inducijs pactis, Ludolphus ex Gallia per Italiam reuersus cum Moguntino Archiepiscopo se Regi parenti purgaret, ille quod necessitate coactus, nō spōte largitionib' Wichmāni animum expugnarit, hic verò, quod timore compulsus filij castra fuisset secutus; Redit igitur cum Conrado Duce Archiepiscopus Fridericus ad Ottonem Regem, sed Conradus Ducatum suum amittit, quē Imp. in solenni Principum conuentu, de eorum consilio, Præsuli Coloniensi

D eiusque successoribus vsu & iure cessit perpetuo, & vt Præsules, sic & Duces nominentur & sint, statuit. Quamuis Archiducem appellet Auentinus S. Brunonem. *Regino.* Ludolphus Regis detrectans imperium, iterum Ratisbonam se recepit, vbi obsessus cum patre tandem in gratiam redijt, defuncto Friderico Archiepiscopo Moguntino, cui successit Wilhelmus Imperatoris Ottonis filius. *VVitichind. lib. 2. cum Regin. ad ann. 954. 955.*

Sanctus Bruno in Lotharingia rerum potitus, latrocinia com-

*Bellensem.

Archiepiscopi Colonienses Duces.

pescuit, quietem, ociumque restituit, *vt VVitichind. auctor est.* Nec Lotharingicis solum finibus concludebatur ipsius in salute hominum promouenda feruor ac charitas, sed ad exteras quoque sese effundebat nationes. Anno siquidem insequente, qui Fabric. lib. 3. orig. Saxon. est 959. Nordmanniæ Principes, (quod apud Heidubam legatis Ottonis cum Marchione trucidatis Saxoniam excidissent) impetitos superatosque ad mare nouissimum (quod nunc à victoria illa Ottinsund, seu Ottonis fretum appellatur) cum magna populi multitudine ad Ecclesiæ sinum adiunxit, sacrisque vndis abluit Haroldum (qui regnum ab Ottone vt feudum recepit) cum Gunhilde vxore sua ac filio, quem Rex Otto è sacro susceptum fonte Sueinottonem appellauit. Alb. ad ann. 948. A B

Subsequente anno, qui Fabric. est 960 Reginerum Montensem Comitem cognomine Longicollum criminis accusatum conuictum, atque apud Valencianas euocatum cepit, perpetuoque damnauit exilio, eo quod imperiū bellis infestasset, & nouas res moliebatur in Lotharingia, vel veriori aliorū opinione, quod Gerbergæ sorori suæ conatus fuisset fundos auferre dotales quas illi Giselbertus defunctus ipsius Maritus reliquerat. Publicatis autem Raginerij exulis bonis, filij eius Raginerus & Lambertus confugerunt ad Lotharium Francorum Regem, qui Brunonis ex sorore nepos, ipsum anno 959. inuisit Brunonem, ac Paschales apud ipsum Coloniæ celebrauit Ferias, *vt testis est Frodoardus.* C

B. Bruno Vicarius Imperij. *Rotger. in Brunone. D. Miræus in fast. belg. Ciacco. in Alex. 11. Baron. ann. 954. n. 9.* Cōfessario aperit alienatū à fratre animū.

His studijs S. BRVNO adeo se fratri suo probauit Ottoni, vt in Italiam ad res imperij componendas profecturus Rex ipsum in occidente imperij vicarium constitueret. Quo in munere velut alter Samuel æquissimè ius dicebat, discordes Principum animos ad concordiam reuocabat, res nouas molientes fortiter reprimebat. Circa hæc quoque tempora S. Præsul maleuolorum quorundam impulsu fratrem suum Ottonem, quem vnice amabat, odisse cœpit, ideoque Hugoni ad suas epulas inuitato artificiosè gemmis adornatum regium offert diademâ. Verùm mox ipse in se descendens pœnitudine facti concepta abditum animi sui vulnus Volckmaro sacerdoti (quem Secretarium appellat Dith lib. 2.) aperit, qui prudenti valde consilio sublatis inimicitijs, earumque occasionibus, distractos fratrum animos mutuò inter se reconciliauit. Nam omnibus ad inaugurationem paratis, cum Hugo ipsis paschalibus ferijs coronam vrgeret hoc S. BRVNONI suggessit consilium Volckmarus. *Sanctus, inquiens, Spiritus tibi, senior charissime, suggessit, vt non amplius aduersus nos prævaleret, tanti author sceleris, inimicus, quem sic confundi* D

te-

A *teq́, autumo posse honorari. Coronam, quam Genero tuo* (erat enim Hugo gener Henrici parentis ipsius *VVitich.lib.1.*)*cras te daturum promisisti, vobis considentibus præsentabo, vt fides tua in conspectu omnium clarescat, & inuitus corruens, eandem disrumpam, vt fraternus amor modo frigidus inposterum recalescat.* Placuit id consilium Archiepiscopo, Deoque in precibus suis supplex commendauit. Postridie cum consilio suo vteretur Volckmarus, eapropter turbari se simulabat Archiepiscopus. Hugo verò spe sua frustratus, post Paschales ferias domum cum suis tristis redibat, alijs tamen locupletatus honorarijs. Atque exinde sublatis omnibus inimicitiæ occasionibus necessitudo cum fratre semel renouata imposterum semper perseuerauit. *Dith.lib.2.* Paulo aliter in msc. vita Brunonis compendiaria res ipsa refertur, vbi ita. Hugoni coronã denegat. B

Igitur Romanum regente imperium glorioso Ottone, ipsius ad gratiam frater eiusdem Coloniensibus Pontifex præficitur, ad sæculum egregia indolis, circa Deum miræ religionis, cuius apud nos vita vel actus multarum virtutum redimita flosculis curiosum delectabit Lectorem. Et quidem miram viri efficaciam maxima ex parte indigestam scriptoris transiliuit articulus, quoniam fama eius celebrior remotos orbis angulos impleuerat. Huius sacerdotij temporibus orta occasio Regem cum exercitu Italicas mouit in partes, de regni negotio cum Longobardis acturum, qui eidem fratri & Episcopo Galliarum procurationem delegauit, facere iudicium & iustitiam iniunxit; C *prospectum sciens sub tali patrono Ecclesiæ tam populo quam clero tam ciuili quam plebeio. At Sanctus* BRVNO *depositi curam gerens, lustratis Ecclesiis, vicis, castellis, vrbibus, quâque ad agenda quosque animauit, dissidentes ab inuicem concordauit, pacem reformauit, reformatam iurisiurandi sacramento consolidauit cum primis prouinciarum. Mediante ita B. Petri festo, idem Antistes cum esset Coloniæ, missa legatione regem Parisiensem solemnizandi gratia inuitauit. At Rex tam consanguinitatis quam dilectionis ex affectu coniunctus, ire non distulit: venit; decenti & congrua rei veneratione suscipitur, plenissima iucunditate tractatur. Tamen nescio qua temeritate* D *die sacra coronatus procedere dictauerat. Quod renisus Antistes, vt ne insolitis consentiens fraternum præcaueret offendiculum, regiæ coronæ procuratorem quo quomodo suasum hoc egisse dicitur, vt sacra die eam prolaturus, ex populi pressura occasionem sumeret, & spontaneo lapsu, quasi impulsus pedibus offenderet, casuque simulato diadema labi permitteret. Sic factum est, & populi angustiatus pressuris, cum labente corona labitur, populiq́ strepentis pedibus allentatur. Nec res gesta regem latere poterat, qui spe sua frustratus processit quidem circulatus tamen missisq́ peractis, prægustato potius quam sumpto cibo, non vltra discumbere voluit, sed maturato procinctu ire perrexit. Res interim silentio tegitur. Parisiensis tamen se dolens iniuriatum similem Antistiti*

retributionem machinatur. Vnde sacra die B. Dionysii Parisiorum Apostoli, rex inuitatum Episcopum, qui solemnem missam omni cum clero celebraturus gratiam pro gratia reciperet. Paruit Antistes, dieq; sacra Pontificiali cum gloria ornatus procedens, alium nescio quem gentis illius Episcopum altario astare reperit. Intellexit eruditus animus veteris iræ vltionem, sed quoniam se sacris missalibus initiauerat, aliud ad altare diuertit, suiq; cum sequacibus impositam missam expleuit, & nec regi valefaciens, inpransus suis comitatus ciuitatem egreditur; innotesci volens tam regi quam ciuitati pro illata iniuria iudicium eis affuturum. Nec vltra moratus, suos comprouinciales reuisit, sumptus & necessaria parat, castra militum ordinat, reuersusq; regem cum suis omnibus expugnat, propellit & exturbat, ciuitatem flammis absumit & vastat, & victor regreditur. Idem insinuant Chron. Colon. pag. 132.

Iniuria à Parisiẽsib⁹ afficitur.

Parisios capit.

A

B

Verùm huic an fides narrationi habenda, prudenti lectoris iudicio relinquo. Mihi sane ex alijs ab eo relatis illius fides videtur vacillare. Inter reliqua .n. tradit Ludolfum parẽti fuisse offensũ, quod parẽs Ottonẽ ex secũdo matrimonio progenitũ regio dispofuerit coronare diademate, quod sane cõstat omnino à vero abire, cũ illo anno Ludolfus iã fuisset extinctus. Obierat enim in Italia Ludolfus anno 957. de Ottone verò inaugurando actum est anno 961. vt author est Regino ad vtrumque ann. Diffidebat Ludolfus à parente, propter secundas ab ipso initas nuptias. Vt ex eodem Regin. Witichind. Dithm. licet colligere, non propter augurationem. Retuli tamen rem ex compendio BRVNONIS, ne lectori lateret. Circa annum quoque 950. S. Archipræsul laborauit de Ecclesiæ Bremensis quæ olim illi fuerat, vt loquuntur, suffraganea recuperatione. Erat enim illa iam à Coloniensi per Pontificem abstracta, atque à suo regebatur Archipræsule, cui alij nunc parebant suffraganei. Sed vir nobilis auctoritati cedens Adelgagi Archiepiscopi Bremensis, interuentu Erponis Diaconi, qui postea Verdensis creatus Episcopus, in gratiam redijt, ac summopere Ecclesiam commendauit Bremensem, quod in tantis gentilium versata periculis digna sit, quæ à nemine lædatur, sed quæ omni consolationis amore foueatur, atque ab omnibus vbique celebretur. *Ita Adam. Bremens. Albert. Stad. ad ann. 948.*

C

Bremensis Ecclesia olim suffraganea Coloniensis.

D

Wormatiæ fratrem suum Ottonem ex Italia reducem ipsa Purificationi B. Virginis festa die excepit, atque cum eo per quadragenarios esuriales dies in Ingelheim hæsit, inde Paschate celebrato Coloniam cum fratre profectus est.

Bar. ad ann. 965. n. 1.

Virtutes vt eius recolamus, Religiosi cultus diuini studiosissimus vir Dei, sub re diuina, vti non alias admittebat cogitationes, ne dum

cum alijs colloquia;ita neque hæc in alijs tempore illo sacro patiebatur. Colloquia sub diuinis quam periculosa.
A existimabat enim, & rectè, vniuersum illud tempus continuis transigendum orationibus.Hinc priusquam summo inauguratus sacerdotio, cum fratrem suum Henricum aduertisset, cum Cunone in affinem assumpto, sub diuinis rebus sermones miscentem, fertur ex præsaga mali alicuius mente hæc illis prædixisse: *O in quantam inimicitiarum amaritudinem ista in hoc tempore tremendo malè parta contubernia resoluentur.* Cui vaticinio non multò pòst euentus fidem fecit. Nam Conradus Dux,qui in Italia relictus, Papiam manu militari tenuerat custodieratque, auctor
B fuerat Regi Beringaro,ipsum vt comitaretur in Germaniam,pollicens acturum se apud Regem Ottonem,pax vt vtrimq; reconciliaretur. Comitatus Beringarus vno ab vrbe regia milliari regificè à Ducibus, Præfectis, Palatinorumque primoribus exceptus, atque in vrbem fuit quidem introductus; sed in hospitio præparato iussus est remanere, in quo triduo relinquebatur. Quod male Conradus,qui Regem Beringarum adduxerat,& Ludolfus Regis filius accipientes,sinistrè de Henrico Regis fratre sunt suspicati: quasi ipso Henrico authore Beringarus ab audientia excluderetur. Huc accedebat,quod & conuicijs Ludolfum matre sua iam destitutum Henricus proscidisset. Interea tamen Beringa-
C rius cũ Rege Ottone egit,atque in gratiam ab eo receptus in Italiam reuertit. A cuius discessu Ottonem regiones Francorum visitaturum filius ipsius Ludolfus, generque Conradus ex insidijs petiuerunt, ipsi vt oculos eruerent; Henricum verò Regis fratrem vt vinculis manciparent;quibus cognitis Rex Moguntia reuersus illuc Fridericum Archiepiscopum Moguntinum,ab Eremitis,quibus cum rigidam ante paschales ferias Episcopus peragebat vitam, reuocauit; à quo nefaria filij Generique Conradi didicit consilia: Imperator (qui Moguntia discedens, relicto Aquisgrano, quod nihil Regi apparatum fuisset, iuerat in Saxo-
D niam)filio generoque suo Cunoni imperauit,vt vel auctores sceleris exhiberent puniendos, aut certe ipsi haberentur hostes. Interueniebat quidem pro ipsis Archipræsul, pacem facturus; sed vocatus à Rege in suspicionem atque ab aulicis fuit illusus. Vir alioquin plurimæ orationis, prolixæ in pauperes liberalitatis, ac gnauus in spargendo Dei semine,cui in Fridslariensi conuentu multa obiecit Henricus: vnde graui in ipsum Pontificem exarsit ira Imperator, qui illic & Dadanum & Wilhelmum Præfectos,atque in Biertannico bello strenuos, natione Thuringos sibique charos, discussa causa, quod non satis se expurgassent,in

exilium

exilium pepulit. Soluto conuentu, vbi Rex in orientalem profectus fuit plagam; Lotharingi acceperant Conradũ Regi inuisum, contraq; ipsum Cunonem arma arripuere, atque terris suis eiecere, vt supra pluribus explicui. Postea ipse quidem Conradus * iterum gratiam cum Rege Ottone init, sed ita vt amisso suo Ducatu, omnibus spoliatus diuitijs, vita tantùm, patria, ac prædio acquiesceret. Ducatus verò B. Brvnoni eiusque successoribus perpetuum cederet. Ludolfus quoque suum Ducatum coactus fuit cedere Burchardo, vt patri, authore S. Vdalrico Augustano Episcopo, reconciliaretur. *Ita Regino ann.* 954. Ipsemet tamen deinde auctore B. Brvnone patruo suo, Regnum Italiæ obtinuit, *Baron ann.* 954. *n.* 3. Ecce quam difficiles mista in sacris colloquia sortiuntur exitus, Quis id sibi passus persuaderi, nisi graues à me nominati authores asseruissent. Discite igitur inter sacra linguis fauere.

A

B

* Cuno.

Reformat mores.

Porrò B. Brvno creatus Archipræsul nihil tam sibi necessarium putabat, quàm in sua diœcesi religionem integram conseruare. Vnde si alicubi forte disciplina religiosa exulabat eam restituebat. vniuersæ pene Hannoniæ corruptos mores Ecclesiasticos reformauit. Virgines S. Matthæi * in fossa vt nuncupant incolentes quod familiarius nonnihil cum fratribus S. Petri vicinis agerent, in Königstorff transtulit in quarum locum substituit valde insignis atque inter cætera eminentis collegij Canonicos, qui templum illud S. Matthæi nunc S. Andreæ nuncupatũ cultu exornarẽt diuino. *Ita Sur. & mscr.* Sonagiẽse quoq; monachorum monasterium in Canonicorum secularium mutauit collegium. In monasterijs ac Religiosorum conuentibus neminem ociari patiebatur, ignauum pecus à præsepibus arcendum esse dicebat, omnem vitæ luxũ ac vestium molliciem execratus est, & suo exemplo alios ad bonæ vitæ mores prouocare studuit. Non erubuit tam nobilis vir verbum Dei (cũ polleret facundia) magno fructu concionari & prouinciam suam diligenter visitare. O quam dissimiles in Ecclesia sæpe mores! Varijs distractus negotijs, magnam diei partem, sacrarum Scripturarum tribuit lectioni, atque orationibus inprimis vacauit. Commentatus est in Pentateuchum & in quatuor Euangelistas. Deinde in conquirendis sacrorum corporum reliquijs, quibus vel suam exornaret ciuitatem vel excoleret diœcesin, plurimum elaborabat. Per Hadamarium Fuldensium Abbatem, qui monasterium Fuldense magnifico construxit opere, *vt author est Marian. Scot. ad ann.* 956. ac Legatus iuerat Romam, Sacras S. Panthaleonis exuuias Vbijs suis obtinuit, vt dixi supra; in cuius honorẽ insigne

Instituit Canonicos S. Andreæ.

* *S. Mariæ habet Sur. in Brunone.*

C

Visitat prouinciã & concionatur.

D

Coloniam reliquiarũ thesauro ditat.

anno

anno 954. ex destructo Tuitiensi castro & Ponte Constantiniano, quo
A instructus erat Rhenus, excitauit monasterium Panthaleoninum, cui primum præfecit Abbatem Christianum, qui ad ann. vsque 1001. suam prorogauit vitam. *vt asserit Trithem. in Chron. Hirschaug.* Ab vrbe quoque Romana, vt testis est Sigefrid ad ann. 953. Coloniam transtulit corpora SS. Elisij (quem Eliphium vocat Rotgerus in vita S. BRVNONIS) in S. Martini æde Scotorum monasterio conditi, Priuati, Gregorij *(quem Trith. in Chron. Hirsch. anno 964. Miræus d. l. Spoletanum nuncupant)* Patrocli, cum baculo S. Petri. *Dith. Trith. Hirsch ann. 964.*

Verum anno 953. S. Archipræsul non aliàs, quam S. Panthaleonis re-
B liquias Roma per Hademarium legatum accepit, vt paulo ante tradidi. Reliquas, quarum meminit Rotgerus in S. BRVNONE nostro, haud dubiè à suo accepit fratre, Roma sub annum 665. redeunte, cui Wormaciam vsque obuiam processerat S. BRVNO. Licet ex Dithm lib. 2. tradat Baron. ann 965. SS. corpora, quæ secum tulit Imperator, Parthenopolim fuisse translata, quorum nomina singulis inscripta sunt columnis. Fuerat in Comitatu Imperatoris Adeldagus Archiepiscopus Bremensis, qui preciosis quoque diuorum corporibus diues in suam reuersus prouinciam, ea per parœcias suas distribuit; Erant autem ea Cyriaci, *Reliquiæ S. Panthaleonis.* *Dithm. lib. 2. Adam. li. 2. c. 6. Baron. ann. 965.*
C Cæsarij, Victoris, Coronæ, Felicis & Feliciani, Cosmæ & Damiani. Quin & ipsum Archipræsulem Hamburgum vsque comitatus Benedictus S. Pontifex vbi Italia eiectus in exilio fuit extinctus, nec à Nordmannis vel alijs occisus. Deinde preciosum S. Patrocli corpus, non Româ (vt placet Sigeberto & Trithemio in Chro. Hirschaug. an. 964.) sed ab Anfgiso Trecassinensi * Episcopo, quē sua depulsum sede restituerat S. BRVNO accepit, atque initio Coloniam, inde Susatum Saxoniæ oppidum in Ecclesiam Canonicorum ab ipsomet institutorum & dotatorum traduxit, vbi etiamnum ad inflammandos pios ciuium animos asseruatur, vt *S. Patrocl⁹* ** Carcassonensi mscr.*
D testis est locuples Rotgerus Benedictinus, qui sub ann 1040. S. Brunonis vitam conscripsit. Idem hic author est *cum Trithemio in Chron. Hirsch. ann 964.* Baculum S. Petri, non Româ, vt volebat Sigebert. sed Metis accepisse S. Brunonem atque in cathedrali Ecclesia recondidisse, qua vero ratione illum obtinuerit, non liquet. Certè ab hoc tempore aliena est Chronicorum Coloniensium occasio, qua traduntur Treuirenses direptis ab Attila Hunnorum rege vniuersis Galliæ ciuitatibus, sacras suæ vrbis reliquias, inter quas & baculus numerabatur S. Petri, in Metensium misisse vrbē, quam solâ ex diuini numini volūtate à B. Seruatio *Bàculus S. Petri.*

Tungro-

Tungrorum Episcopo (qui Romæ pro populi sui salute deprecatus fuerat) sibi propositâ intellexerant liberam fore ab omni hostium incursione, qua deferuescente suas Treuiri repentes reliquias, eas præter S. Petri baculum receperint. Nam baculum ea tempestate à Metensibus extorserat S. BRVNO *Ita Chronic.* Verum Attila, de quo S. Seruatius in vaticinio suo, non seculo nono, quo vixit S. BRVNO, sed sæculo quarto, temporibus S. Euergisli, de quo supra egimus, illas Ecclesias afflixit, & maximè circa annum 453. *vt refert Sigebert.* Pannonijs egressus Gallias vastauit, ac depopulatus est Metensibus tamen diuina prouidentia nihil potuit nocere. Nam quotquot ipsorum Præsulem cum alijs ciuibus interceperant, cæcitate percussi, liberos eos dimittere sunt coacti. Vult tamen Gregor. Tur. *lib. 2. hist. Franc. c. 5. 6.* neque Metensibus parcitum, sed incensa vrbe occisis ante altare sacerdotibus, soli parcitum S. Stephani oratorio. Ipse porro baculus à Coloniensibus retentus, donec Ecberto ipsius oratu pars baculi inferior restitueretur à Warino Coloniensi Archiepiscopo retenta Coloniæ parte ipsius baculi superiore. Verum Thrit. d. l. Metis scribit supremam dûtaxat baculi partem à Brunone fuisse obtentam. Author quoque est Trith. d. l. S. Agilolphi corpus Malmundario, Coloniam à S. Brunone nostro fuisse traductum.* Porrò S. Archipræsul corpus S. Euergisli Tungris tumulatum in Coloniensem D. Cæciliæ traduxit Ecclesiam vbi argenteæ auroque obductæ inclusum capsæ, etiamnnm asseruatur. † Denique idem S. Archipræsul vincula S. Petri Româ accepta, in suam transtulit vrbem Coloniensem, vt testatur idem Rotgerus. Ex quo illud, conspirante tot seculorum à Maioribus nostris accepta traditione (cui reclamare nefas esset) habeo certum, catenam S. Petri Coloniæ detineri. Quando autem eo sit translata, necdum comperi; Forsitan iam ante à Carolo Martello Francorum Rege Coloniæ palatium tenente, qui eam sibi à Gregorio Papa, destinatis ex Italia Legatis vna cum venerandi sepulchri clauibus transmissam, dono accepit, oblatosque consulatus Romani fasces admisit, ita vt si opus esset, Italiæ à Leone Imperatore Iconoclasta afflictæ, cum exercitu succurreret; quod ipsum missis Grimone Abbate Corbeiensi, & Sigeberto, recluso *(vt inquit Zonaras in appendice Gregorij Turonensis c. 110. ex authore sui temporis)* Basilicæ S. Dionysij Martyris, Legatis cum magnis muneribus Romam ad limina SS. Apostolorum Petri & Pauli, icto fœdere sanctè promisit, & confirmauit; *vt auctor est Baron. ad ann. 726. n. 41.* Nequaquam autem existimarem adscribendum B. BRVNONI, quasi ea

ex

S. Euergislus.

* *ita Sigeber. 951.*

† *Rotger. in vita Brunon. apud Sur. c. ibidem.*

Cathena S. Petri.

ex Italia, primitus intra vrbis mœnia inuexerit; nisi quis forte dixerit,
A ideo ipsi adscribi, quod singulari ea prosecutus fuerit honore. Sed
quid obesset, si quis assereret, S. Petri vincula Ioppiliæ, vbi plurimum o-
lim habitauit Carolus Martellus, in Diœcesi Leodiensi relicta, deinde
donatione exulis Ratherij, ab Archipræsule nostro, Episcopatui Leodién-
sium præfecti, sub ann. 954. grati animi testificandi causa, in S. Archipræ-
sulem translata Coloniésibus cessisse? cum illam Tricassinésis Episcopi
gratitudinem, accepto S. Patrocli pignore supra viderimus ab ipso S. Ar-
chipræsule fuisse admissam. Atque ita B. noster non ipsa proximè Ro-
mâ accepisset vincula, vt placet Rorgero in Brvnone, sed ex Leo-
B diensi Episcopatu. Verum hic nodus; Quomodo Româ obtinuerit. Nō
.n. ipse B. Brvno Româ attulit (cum ipse nō obierit Italiam; nemo n. id
testatur) nec à suo Legato Hademario, nec à fratre Ottone, ea accepit,
cum frater corpora tantùm Sanctorum secum scribatur ex Italia expor-
tasse. At inquies? Romæ asseruatur catena S. Petri; non igitur Coloniæ?
Respondeo, plures referri catenas, quibus S. Petrus aliquando fuit con- * *Act. 12. vinctus catenis duabus.*
strictus, ex quibus duæ Hierosolymitanæ, * vna Romana. Nam quibus
sub Herode Agrippa fuit ligatus S. Apostolorū vertex, ipseq; Hierosolymis
custoditæ fuerunt catenæ, atque à Christiano quodā Agrippæ familiari
C per plurium, quatuor istis seculis, manus traditæ, tandemque detectæ * *Metaphrastes 1. Augusti apud Sur.*
fuerūt, * quarū altera diuino sane miraculo ab Eudocia Augusta Hiero-
solymis allata, atque filiæ suæ Eudoxiæ Romam transmissa, fuit sine vl-
lo hominis studio Romanæ vnita; inde in templo Romæ Exquilino ab
eadem Eudoxia ædificato fuit recondita; Alteram verò Hierosolymi-
tanam, quam secum absportauerat Eudocia, Theodosio decimum se-
ptimum & Festo Coss. Ecclesiæ reliquit Constantinopolitanæ in hono-
rem S. Petri ædificatæ, *vt testatur Baron. & Bzouius ad an. Christi 44. n. 6. & ad
ann. 439. n. 1. ex Nicephoro lib. 14. c. 2.* Vtraque Ecclesia in ipsorum vinculo-
rum memoriam 1. Aug. ferias celebrat solemnes. Præter has duas Hiero-
D solymitanas datur Rōmæ vna qua S Petrus Romæ sub Nerone fuit co-
hibitus. Constat etenim ipsum Romæ, obiecto sibi per visionem Chri-
sto, qui eum his affatus erat verbis; Vado Romam Itervm Crvci-
figi, in vrbem regressum vinculis se induisse. De quibus vinculis Ro-
manis (nam Hierosolymitana necdum reperta erant) præclarè S. Au-
gustinus *de Sanct. serm. 29.* scripsit. In ipsa Romana vincula, vt constat
ex Act. Alexand. Papæ apud Sur. die 3. Maij, Balbina Virgo, filia Quirini

Tribuni iussu Alexandri Papæ sub ann.132.pro fide Christiana occisi, à quo fuerat Christianam fidem edocta; inquisiuit, atque inuenta est A summopere venerata. Hæc deinceps custodita, & ad posteros per manus transmissa, indita eis diuina virtute, miraculis coruscarunt. Qua de re à Patribus, mirificis præconiis sunt celebrata; Ex illis quoque tenuia ramenta Christianissimi principes ex collo suspensa, religionis causa solebant gestare, quæ sola mittebantur Ecclesiarum proceribus: *Baron. ad ann.*439.7. qualia Sanctus Gregorius Columbo Episcopo Numidiæ transmisit: *Baron. ad ann.*593. 29. Deinde Eulogio Episcopo Alexandriæ: *Baron. ad ann.* 603.4. Id mihi hoc loco sufficit, ostendisse plures omnino dari catenas, ex quibus vnam aut vnius partem, B vel à Rotario Episcopo acceperit S. BRVNO, vel à Carolo Martello Francorum rege acceptam nouo dignatus fuerit honore, cũ Deus per illas mira operaretur. Nam vt testis est Sigebert.ad ann.969. post obitum Archipræsulis nostri, Comes quidam arreptitius Ottoni M. familiaris, cum offerretur Ioanni summo Pontifici curandus; cui vt subueniret Pontifex, iussit arreptitij collum Sancti Petri catena mirè olim vnita circumdari. Sacerdotes astantes fraudem, si qua subesset, exploraturi, inijciebant quidem in miseri hominis collum vnam alteramve catenam, at nihil proficiebant; tandem vera illa S.Petri catena vbi C arreptitij collum circumfudere, Dæmon spumante ore, plurimoq; cum eiulatu hominem deseruit. Quod vt vidit Theodericus Metensium Episcopus, Imperatoris Ottonis consobrinus, manum catenæ implicuit, non eam dimissurus, nisi & manus illi præscinderetur. Composuit litem Imperator, ita vt ad ipsius intercessionem annulus catenæ exsectus Theoderico donaretur, quem ipse donatum sibi à summo Pontifice secum in Galliam detulit; Non videntur eum Colonienses accepisse, cum non vnum catenæ, sed plures habeant vncos; Deinde, nec posset astrui, catenæ partem sub Beato BRVNONE Coloniam fuisse D translatam, sed fortè sub Gerone; cum primum Roma sit iste vncus sub ann. 969. allatus, ante quem iam anno 965. obierat B.BRVNO. Quare illam Caroli Martelli catenam nos beneficio BRVNONIS hic Coloniæ existimo possidere.

S.Bruno pacificus. Mirus etiam fuit S. Archipræsul in componendis animorum fluctibus. Nam Legatus à fratre missus, Lugdunensem * Prouinciam in varias scissam partes adunauit; Episcopum Metensem sede sua pulsum

* Lion.

testi-

A restituit. Ratherium quoque scriptorem illius ætatis illustrem, atque Episcopum Veronensem inuidorum persecutione, Episcopatu suo deturbatum, perbenigne accepit, sedique præfecit Leodiensi, tandem sedi Veronensi secundo restituit. *Baron. ad ann. 954. n. 9.* Vnde vulgatus hic versus: *Veronæ Præsul, sed ter Ratherius exul.*

Compendium quoque in Gallias profectus, vt discordantium inter se nepotum ex sororibus, Lotharij Regis, & Hugonis filiorum animos in concordiam reuocaret, vbi nonnihil morbo tentari cœpit, vnde Remos regressus, testaméto cōdito, quicquid illi superfuit, SS. Ecclesijs legauit; *vt testis est Sigeb. ad ann. 965.* & vti prædixerat, quinto morbi sui die, qui erat 5. Id. Octob. seu 11. Octob. anno Christi 965. ætatis suæ 40. ordinationis 15. *(Dithm.)* Episcopatus verò 12. animum vberrimis lachrymarum imbribus irrigatum ad cœlos transmisit *(Ita Regino Dithm. lib. 2. Schaffn. Sigebert ad illum ann.)* quem S Pauli deprecatione pij cœlorum incolæ tabernaculis perennantibus recepere *(Monachienses fasti)* Corpus eius à Theoderico Metensium Episcopo Coloniam remissum *(Ita Sigeb. d. l.)* Panthaleonitæ Colonienses, quibus Abbatiam ex ponte rheni destructo excitarat, recondidere. Hoc ipse viuus solenni vtebatur symbolo. VT SIS, QVOD VOCARIS, CVRA, vel illo Martialis. QVOD SIS ESSE VELIS NIHILQVE MALIS. Quæ omnia pluribus prosequitur monachus Panthaleonita Rotgerus, qui accuratè vitæ eius sanctitatem posteris tradidit. Vnde non immeritò Serenissimus & Eminentissimus Archiepiscopus noster & Princeps Elector FERDINANDVS Bauariæ Dux S. R. E. & I. Archicancellarius &c. apud Sedem Apostolicam instat, vt B. BRVNO, quem Tornacensis diœcesis publico prosequitur cultu, & officio, vt loquimur, nouem Lectionum, honorat, toti Ecclesiæ Dei venerandus solemni renunciatione proponatur; Impetrabit, vti speramus, id sua Serenitas, de quo dudum iam laborauit, ne inposterum reprehendamur, quasi ciues minus pietatis impendamus diuo Tutelari, quam exteri Tornacenses. Hoc ei in Magdeburgensium scriptis statuitur Epitaphium.

S. Bruno moritur.

Fundite corde preces, lachrymarum fundite voces,
Ecce PATER PATRIÆ, conditur in silice.
Regia progenies terras memoranda per omnes,
BRVNO pacificus, vir bonus, atque pius.
Archos Antistes, cui clara Colonia sedes,
Visus erat cunctis, charus vbique suis

Offendit tenebras lux viuacissima terras,
Inuida lingua tacet, laus modo vera placet, A
Non fuit hic mundus tam caro munere dignus:
Raptus ab hoc æuo, iam fruitur Domino.
Idibus Octobris quinto Præsul duodenus
Vitæ concessit, spes comes alma fuit.

Huic aliud subijcio ex monumentis S. PANTHALEONIS.

BRVNO pacificus æterni Regis amicus
Me Duce, Pastore, Rectore Colonia gaudet
Cum Duce Maiestas & cum Duce regnat honestas
Sub Duce pax grata, multis & curia lata,
In Duce lex culta viget & sapientia multa,
Cũ Duce maiores sunt, & plerią; minores,
Sub Duce prudẽtes versantur & insipiẽtes,
Et merito vere scit quemq; decenter habere.
Tractat clementer humiles tumidesq; potenter.

Clerus honoratur ab eo, populusq; iuuatur
Attollit plenos, opibus solatur egenos.
Nil patitur nequam, sed legẽ discutit æquã. B.
Delicias nescit qui non sub eo requiescit.
Cum Duce multarũ sunt gaudia diuitiarũ,
Hoc siquidẽ iuste, quia dispensando venuste
Non illas celat, sed in his vt prosit, anhelat.
Isti sunt mores, quibus acquisiuit honores.
Per quos & captat sibi plures atq; coaptat.
Lætus, non tristis semper perduret in istis.

TESTAMENTVM DOMINI ET IN CHRISTO VENERANDI BRVNONIS Archiepiscopi fœliciter. C

Ex archiuo S. Panthaleonis. BRVNO seruus Christi, filijs suis Coloniæ Deo militantibus. *Quæ in animum induxi, de rebus, quæ diuina mihi commisit munificentia, dispensandis, vestro roborari iudicio, inniti testimonio, si ipsum me præsentem hæc Deus vobiscum communicare non siuerit, dignissimum statui scripto ad vos perlato. Eapropter ex sententia* fratrum nostrorum Theoderici, Wicfridi, qui & ipsi alumni vestri sunt, *cuncta consciscite, rectè Deo volente cuncta transagite, & quicquid thesauri nostris opibus illati, Ecclesiæ, quicquid enim est, clauibus huius* Euizonis viri illustris Kimiliarchi S. Petri *custoditur, præter si quid à ministris nondum relatum sit; ne* D *quid ab Ecclesia diuisum esse videretur, sub testimonio Christi & Ecclesiæ ante altare* S. PETRI *palam* Domino Poppone protho & * iconomo *Ecclesiæ nostræ congesta diligentiq; ratione inspecta, vasa aurea & preciosiora quæque in ministerio sanctæ Dei genitricis Mariæ & B. Petri Apostoli* [a] *in ipsa Ecclesia in perpetuo vsu perpetuo consecrẽtur. Cuppam auream sigillum & scutulam græcam, quæ penes nos sunt, Beato Panthaleoni.* [b] *Candelabra præterea, quæ in ministerio nostro sunt, cotidiana, equitem argenteum à Maguntiaco Archiepiscopo datum, Pallia decem optima, vasa decem argentea ex melioribus, Libras centum ad claustrum perficiendum, trecentas ad Ecclesiam ampliandam, cortinam latiorem, mensalia tria, tapetia tria, scamnalia totidem, mappas,*

** œconomo.*

a Metropolitanæ Canonicis.

b S. Panthaleonis monachis.

A *mappas triginta. Insuper equarum quicquid nobis fuerit, ipsisq; Ecclesia reperta sunt, exceptis villis quas Ecclesia nostra adquisiui.* [c] Langalon *iuxta Rhenum* Weretbetti. Heingelen Lidron. Wishem quam Mosa alluit. *Denum quoque* Sobrini nostri Metensis Episcopi & villam Bauingan, *insuper quicquid de rebus Ecclesia nostra tenet, trado. Detur etiam vsui Monachorum tertia pars huius anni fructuum ad vsus nostros elaboratorum. Ierichonium* [d] *loco competenti ad nutum Abbatis non longè á cœnobio constituatur, cui quicquid nobis prædij* Tuitij est Iecelfelt *præter* in Saxonia *vsque situm*, & quicquid Geuchardus quondam Bonensis Præpositus iuxta Mosellam scitur habuisse, *confero; & vt hoc bona venia nostri senioris & successoris fieri queat, pro vtriusq; nostrum remedio* Ruthinge, *quod Ecclesiæ rebus opera nostra augmentatum est, vt libet, vtatur, instar oratorij* B *quod Beato Priuato construimus iuxta altare S. Martini* [e] *in occidente Ecclesiæ, Beato Gregorio Magno martyri, qui recens adductus est, fiat, vbi sacratissimum corpus eius recondatur. Huic fundando centum libræ legentur. Cuppas aureas fratribus nostris ad S. Petrum libras viginti. Cortinam mensalia duo, scamnalia totidem. Ad S. Gereonis* [f] *altare vrcei magni, pallia duo, tapete ex maioribus, fratribus naues & libræ duodecim, mensale & scamnalia duo. Ad altare S. Seuerini* [g] *consummandum quatuor libræ auri, fratribus libræ octo, vasa duo, mensale, scamnalia duo. Sancto Cuniberto* [h] *scutulæ duæ. Sanctis Ewaldis duobus pallia tria, fratribus vasa duo, libræ octo, mensale, scamnalia duo, tapete vnũ. Sancto Andreæ* [i] *libræ triginta, pallia quatuor,* C *totidem vasa, candelabra duo, fratribus libræ sex, Beato Eliphio martyri, Sancto Martino* [k] *confessori tantundem. Prædium præterea* Solagon *per precariam nostra Ecclesiæ adquisitum. Ad S. Mariæ* [l] *altare, vasa duo ex melioribus, monasterio & claustro perficiendo libræ cẽtum. Cortina, scamnalia duo, mappæ totidem. Ad altare S. Cæciliæ* [m] *auri libræ tres, cortina, candelabra duo, vasa duo, tapete vnum, scamnalia duo, in consummando monasterio libræ quinquaginta. Collegio illius monasterij, libræ decem, mensale. Ad Sanctas Virgines* [n] *vasa duo, candelabra duo, pallia duo, cortina, tapete vnum, scamnalia duo, Sanctis monialibus libræ decem, mensale. Altari Sanctorum martyrum Cassij & Florentij* [o] *auri libræ duæ, baccina quæ penes nos sunt,* D *cuppæ duæ, pallia totidem, Fratribus libræ decem. Sancto Victori* [p] *& collegio tantundem. Monasterio & claustro Sosatio* [q] *fundando libræ centum, Altari sex vasa, pallia totidem, tapete vnum ex maioribus, scamnalia duo, cappa & casula ex nostris. Prædium præterea quod* Wodilo *de precario nostro dedit, illud etiam quod Dominus* Poppo, Ricehildinghuso & Aruite *, *nobis satis nauiter adquisiuit.*

S. Archipræsulis vitam paucis perstringit Leuoldus Northouius in Catalogo Archiepiscoporum Colon. mscr. vbi ait: *Vicesimus quintus, Bruno, sub Ottone primo, eius fratre, sedit annos 12. qui dilectus Deo & hominibus, fortis in*

c Diœcesi.
d Ierichonio S. Pãtaleonis.
e Monachis S. Martini B Priuatum.
f S. Gereonis Canonicis.
g S. Seuerini Canonicis.
h S. Cuniberti Canonicis.
i S. Andreæ Canonicis.
k S. Marti monachis.
l Virginibus B. M. V. in Capitolio.
m Virginibus S. Cæciliæ.
n Virginibus S. Vrsulæ.
o Canonicis Bonnensibus.
p Canonicis Sãctensibus.
q S. Patrocli Canonicis Susatiensibus
* Erute.

in bello, magnus in Pontificibus, quasi sol effulgens in Ecclesia Coloniensi, in conspectu Regum & Principum magnificatus. Nam Imperatore fratre suo in Italia pro disponenda repub. moram faciente, Gallia & Germania tutelam & procurationem suscipiens, eandem prudenter ac strenue administrabat, hostes reprimens, dissidẽtes pacificans, paci potißimè subditorum inuigilans & saluti. Vnde Ducem Lotharingiæ, quæ à Rheno vsque ad Mosam extenditur, rebellantem cœpit. Cui Imperator reuersus ipsum Ducatum abiudicauit & abstulit, & dicto fratri suo Coloniensi Episcopo ob suam petitionem & magnificentiam suisq; successoribus & Archiepiscopis in perpetuum concessit. Hæc ille. A

AVCTARIVM ET DISCEPTATIO DE IVRE GLADII. B

EX *hoc* S BRVNONE *in historia* S. ENGELBERTI *pag* 138. *Clericum Parisiensem erroris argueram, quod existimaret principes Ecclesiasticos seruari vix posse, nisi repudiata potestate seculari. Cũ S. Bruno & potestatem eam retinuerit, & seruatus fuerit, quod nemo nisi Acatholicus negauerit. Attamẽ obseruo ex Acatholicis, quod licet S. Brunonem nostrum varijs ornent laudum encomiis, hanc tamen ipsius potestatem sæcularem multis dicterijs insectentur, & contumelijs. Nam incusant eum tanquã primum, qui suo malo exemplo alios ad eandem inuitarit exercendam potestatem. Sanctum igitur vt vendicem à contumelijs; notet velim lector, non B. Brunonem primum sæculari vsum potestate, sed duobus minimum seculis S. Cunibertum, ipso S. Brunone priorem, iam iure gladij sæcularis fuisse potitum, vt proinde non S. Bruno, sed S. Cunibertus primus inter Archiepiscopos ius gladij exercuerit. Quod non bene ac licite à SS viris vsurpatum, volunt Acatholici. Verum si cum Meibom. in notis ad VVitichin. lib. 1. accuratè vel ipsum VVitichindum legissent, aut fuissent trutinati, non sanctos culpassent viros, sed illam in ijs potestatem commendassent. Nam Samuel licet sacerdotem ageret Sanctum, non tamen ideo illicite exercuit potestatem sæcularem; vt bene inculcat VVitichind.* annal. lib. 1. Ac ne quis eum, *inquiens*, culpabilem super hoc dixerit, cum Samuelem Sanctum & alios plures, sacerdotes pariter legamus & iudices. 1. Samuel. 7. v. 7. & seqq. vbi obtulit sacerdos pro populo, & eod. c. v. 15. dicitur; Iudicabat quoque Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ *&c.* Hæc ille. *Cui minime satisfaciunt aut vnquam satisfacturi sunt Acatholici. Nam illa administratio Samuelis, vel bona fuit, vel mala. Si mala, Ergo neque licuit Samueli; Malum enim nemini, nullo tempore licet. Si bona, fuit; quare nunc mala. An enim bonum quod est, potest vnquam esse malum; si à nulla circumstantia mala vicietur. Vel da mihi, quæso, hanc circumstantiam, quare administratio bona, nũc non sit bona, sed mala. An hac? quia à sacerdote exercetur? Apagesis. An enim non Samuel sacerdos illam vsurpauit? Ergo ex hoc capite, bona*

C

D

bona quæ est administratio, non viciatur, quod tamen omnes Acatholici intendunt. At
A *inquies; In veteri Lege Samueli sacerdoti ea cõmendabatur à Deo, in N. vero lege S. Brunoni fuit prohibita. Vbi quæso? Quo in loco scripturarum diuinarum, apud quem prophetam aut Euangelistam habetur hæc prohibitio, S Bruno Archiepiscopus Colon. aut S. Cunibertus non debent potestatem exercere sæcularem? Nihil enim credis, nisi quod habetur in sacris scripturis? Vbi verò hæc prohibitio de S Brunone exstat? vbi fit mentio in sacris literis saltem Brunonis nominis? Nullibi. Nusquam. Occurres; etiamsi speciatim non prohibeatur Brunoni, tamen generatim prohibetur; Vnde & de Brunone colligi poterit, ipsi ea potestate fuisse interdictum. Sed antequam respondeã, illud à te rogo, vt mihi vel priorem tuam de Brunone prohibitionem in Scripturis expressam*
B *ostendas, vel si id nequeas, fatearis eam in scripturis non contineri; ideoq; per discursum Logicum & Philosophicum ex aliquo scripturarum loco eruendum. Si hoc? quomodo tua satisfacies doctrinæ fundamentis, quæ in rebus Theologicis Philosophiam iubent quiescere, quoties contra te tuosq; ex scripturis argumentamur* Propter quod inexcusabilis es, *vt cum Apostolo loquar,* ô homo omnis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterũ, te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ iudicas. Rom. 2. *Verũ his omissis, quæro à te, quo in loco generatim prohibeatur administratio secularis? Si respõderis* in epist. Ro. c. 13. v. 1. *vbi dicitur,* Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. *Ex hoc loco in æternũ non probabis, q intendebas.*
C *Nã qualis hæc est argumentatio. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; Bruno Cunibertus est anima (saltem synecdochicos.) Ergo Bruno & Cunibertus erunt subditi seculari potestati, & non superiores vtentes potestati seculari. An enim non eodem modo concluderem; Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Tuus ô Acatholice, princeps etiam summus, est anima saltem synecdochicos, Ergo tuus princeps etiam supremus erit subditus & non superior vtens seculari potestate. Vides quam friuole ex hoc argumenteris loco, quem non intelligis. Sensus ipsius est, omnis anima, præterquam ipsius in sublimiori potestate constituti subiecta sit sublimioribus potestatibus. Nam in sensu accommodo particula omnis, in hac propositione*
D *distributiua, vt loquuntur Philosophi, accipitur, sicut cum dicitur, omnia cœlum tegit. id est, omnia præter se ipsum, cœlum tegit. Et probatur hic loci illius sensus esse ex eo, quod ab vno oppositorum, alterum non contineatur, saltem in recto, vt loquuntur, sed potius excludatur; At esse in sublimiori potestate constitutum, & esse subiectum, sunt opposita saltem relatiue. Quare se mutuo non includunt, saltem in recto. sed excludunt. Hoc igitur posito fundamento, quod nisi omnino à ratione abire velis, negare non poteris; aggrediar nunc ego tuo te iugulare gladio. Nam omnis anima inferior sublimiori subiecta erit potestati; Atqui Ecclesiastica potestas sublimior est, quam sæcularis, Ergo sæcularis subiecta erit Ecclesiasticæ & non contra. Maior propositio est S. Apostoli. Assumptio*

ſumptio oſtēditur, quia haud dubie ea poteſtas ſublimior eſt quæ res excellētiores æſtimatione hominū dirigit ac curat, quā quæ inferiores. Inde enim ſublimior æſtimatione hominum cenſetur Magiſter in ſcholis, quàm vel ſubulcus, vel opilio, vel bubulcus, quia diſcipuli, quos regit, præſtantiores ſunt & excellentiores porcis, ouibus. Inde præfectus nobilium, excellentior ac ſublimior cenſetur, quam præfectus ciuium aut ruſticorum, quia nobiles pluris fiunt ab hominibus, quam ciues aut ruſtici. Atqui Eccleſiaſtica poteſtas nobiliores res curat ac regit, quam poteſtas ſæcularis; Illa enim regit animas & bona animi, hæc verò bona curat multò inferiora; Occupatur enim hæc circa res inanimas, ſeu bona fortunarum, vt videre eſt ex toto titulo de Lege Aquilia; ex tit. familiæ herciſcund. &c. ſi quadrupes pauper feciſſe. de furt. de mutuo, cōmodato, depoſito &c. B *deinde verſatur circa bona aliqua famæ, vnde tituli de iniurijs & libellis famoſis. quin etiā circa bona corporis, vt oſtēdit L. Iulia de Sicarijs &c. Sed bona fortunæ, famæ aut corporis nunquam tam excellentia ſunt, ac bona animi; cum hæc illis infinitis partibus anteſtent. Et eſto, interdum curat et bonum aliquod animi, id tamen indirectè valde & in ordine tantum ad finem naturalem, tranquillitatem ſcilicet, & ſalutem reip. temporalem. At Eccleſiaſtica non temporalem ſpectat finem, ſed ſpiritualem, & æternum; quis vero neget temporalibus ſpiritalia excellere? niſi veritatem ipſam falſitatis velit redarguere. Quæ ſpiritualia omnium primo iubet quæri, reliqua verò cenſet tanquā adiectitia & auctaria. Nam Matth 6.33. Luc. 12.31. inquit; quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Aut niſi quis doctorem S. Apoſtolum* C *Paulum erroris conetur inſimulare qui terrena reputat ſtercora & detrimentum, eaque vilipendit præ ſpiritalibus; Ait enim Philip 3.8. Veruntamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam. Quæ ſingula pluribus ſapientiſſimus Salomon Eccleſiaſtes probat, idque omnium inductione rerum, concluditque de temporalibus hoc modo; Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerſo labore ſuo ſuo, quo laborat ſub ſole? quaſi diceret, nihil &c. Vnde cum ſpiritalia ſint nobiliora & ſublimioria, quam ſæcularia & temporalia, poteſtas ipſa, quæ circa ſpiritalia verſabitur, nobilior & ſublimior* D *erit, quam ſit illa, quæ circa ſæcularia occupatur. Et ſi ſpiritalia ipſa regit, quanto magis ſæcularia. Quod ipſum ſi vel à me audire recuſas, ſaltem audias ex Apoſtolo ita 1 Corinth. 6. v. 3. loquente:* Neſcitis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis ſæcularia? ſæcularia igitur iudicia ſi habueritis. CONTEMPTIBILES qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum. Ad verecundiam veſtram dico &c. *Audin! quantæ ſint apud ipſum dignitatis, ſi cum ſpiritali conferantur poteſtate.* NB. *Quare ſi omnis anima ſubiecta erit* NB. *ſublimiori poteſtati, etiam ſæcularis ſubiecta erit ſpiritali poteſtati, quippe hæc illa multo*

A *to ſublimior & nobilior. Vide nunc quæſo & aduerte ad ſcripturam ſacram, vter potius illi inſiſtat, tu, an ego. Ego cum Apoſtolo dico, & aio, omnem animam inferiorem debere ſubdi poteſtati ſublimiori; At tu contra Apoſtolũ doces, omnẽ animã ſublimiorẽ debere ſubdi poteſtati inferiori, & non ſublimiori. Vah! quæ illa ſcripturarum ſacrarum adultera interpretatio & corruptela. Agnoſce tandem errorem, & diſce tempori ſapere. Relinquitur ergo ex hoc loco, non vllam poſſe oſtendi prohibitionem, qua Deus ſacerdotes à iudiciaria vocet poteſtate; nec etiã quippiam ſæcularibus de ſua detrahere poteſtate, cum ſeculares ex allata Apoſtoli doctrina Eccleſiaſticis vtpote ſublimioribus teneantur ſubeſſe, eoſq; duplici honore proſequi. 1. Tim. 5. 17.*

B *Sed alterum, quo plurimum triumphant, diſcutiamus argumentum. Ais: Apoſtolus 2. Tim. 2. 4. dicit:* Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus. *At Eccleſiaſtici militant Deo, Ergo &c. Præclare! Annon eodem modo tibi & omni tuo magiſtratui abrogabis magiſtratum? Nam nemo militans Deo implicat ſe negocijs ſæcularibus: atqui tu & omnis tuus magiſtratus ciuilis militatis Deo, ergo neque tu, neque magiſtratus tuus ciuilis implicabitis vos negotijs ſæcularibus, Propoſitio eſt Apoſtoli; Aſſumptionem audeſis, neges. Et ego quid illaturus ſum, accipias. Profectò id mihi negare non poteris, quod qui alicui militat, illi ſeruiat. Vnde ſi neq; tu, neque tuus magiſtratus ſeruitis Domino Deo, Ergo Deum odio habetis, Ergo Dei hoſti ſeruitis. An enim neſcis: Matth. 6. v. 24. ſcriptum: Neminem poſſe duobus Dominis ſeruire, aut enim*

C *vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poſſe quem Deo ſeruire & Mammonæ &c. Quod ſi igitur Deo te cum tuo magiſtratu militare aſſeris, iam eadem vtrumq; obligatio tenebit; Cum nec te, nec tuum excipiat magiſtratum; Ergo nullus apud vos erit magiſtratus ciuilis, cum prohiberi à Deo dicatis; quæ doctrina cum ſit falſa, Anabaptiſtarum hæretica, à nemine profectò eſt admittenda. Quare alius iſtius loci eſt quærendus ſenſus, non tuus, quem ex tuo tuorumq; capite affers, ſed quem Spiritus ſanctus per Eccleſiam ſuam Catholicam nobis proponit. Prohibet autem Apoſtolus, quempiam implicari* ἐμπλέκειν *negocijs ſæcularibus, non autem ſæcularia poſſidere. Aliud verò eſt implicari ſæcularibus, aliud ea poſſi-*

D *dere. Implicatur, qui quaſi retibus illaqueatus ac velut fera capta, ſe ſuumq; animum expedire nequit, quo minus animum ſuum ad Deum diuinaq; contemplanda dirigat. Qui vero poſſidet tantùm nec ijs implicatur, animũ ſuũ velut alter Samuel, ac Moyſes ad Deum poteſt conuertere; Non hoc, ſed illud tantum prohibetur. Quem ſenſum verum & genuinum eſſe ipſemet S. Apoſtolus partim 2. Cor. 6. v. 4. & 10. inculcat, partim 1. Cor. 6. 1. ne quis putet tantum ſæcularibus & non Eccleſiaſticis concedi facultatem tractandi & poſſidendi ſæcularia. ait priori loco de ſe & omnibus Corinthiis: In omnibus inquiens exhibeamus noſmet ipſos ſicut Dei miniſtros &c. ſicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, &* OMNIA *poſſidentes. Poſterio-* NB.

ri verò idem ait **Apostolus** 1. Cor. 6 1.2. *Audet aliquis vestrum habens negocium aduersus alterum, iudicari apud iniquos & non apud Sanctos? An nescitis, quoniam Sancti de mundo iudicabunt.* Quibus verbis increpat Corinthios Apostolus, quod apud gentiles sæculares, & non Christianos sanctos, qui mundum sunt iudicaturi, sua tractent negocia. Atqui ex tua Acatholice, opinione iniustè reprehendisset S. Apostolus Corinthios, quia ex tua opinione non licitum illis fuisset, sed prohibitum accedere Ecclesiasticos iudices, sed debuissent adire sæculares, qui erant gentiles & non sancti. Nunc iterum quæso mecum perpende, vter scripturis potius inhæreat, tu an ego. Ego cum S. Paulo apud Ecclesiasticos agi posse de negocijs sæcularibus qualia erant, de quibus illi contendebant, frustra enim de sacris apud profanos egissent, nec tam stolidos fuisse crediderit quispiam Corinthios. Tu vero contra Apostolum audes ab Ecclesiasticis prouocare ad sæculares? Vide quid agas. Durum est tibi contra veritatis stimulum calcitrare. Agnosce igitur germanum loci illius sensum, quem alij SS. Patres, à quibus scripturæ interpretatio petenda est. 2. Pet. 1. v. vlt. tibi in scriptis reliquere Ex illorum mente inculcat hic Apostolus, quod olim de diuitijs tradiderat Regius Propheta Dauid. Ps. 61. v. 10. *vt diuitiis si affluerent, nolint suum cor apponere;* ita &c. de potestate philosophandum, quod potestas si affluat, nemo debeat vt cum scripturis loquar, cor apponere, aut ab illa pati, vt animus abripiatur, quo minus Deo vacare possit. Hoc enim pati, malum est & omnino fugiendum Nunc verò, quis S. Brunonem aut S. Cunibertum à sæcularibus ita abreptum audebit asserere, vt Dei immemor, sæcularibus fuerit implicatus, aut totus reipub. munijs distentus aut occupatus. Quid ais Meibomi? In administratione (inquis in annot. ad VVitichind lib. 1.) tam Ecclesiastica quam politica oppido gnauus fuit & industrius; Etenim diœcesis suæ libertatem, possessiones, ædesq; sacras, quibus potuit modis, potuit autem multis, auxit, amplificauit, stabiliuit. Itane vero? Quare igitur paulò antè, ore tam libero pronuncias: Exemplum, inquiens, Brunonis secuti postmodum ex Prælatis alij, religione neglecta desertaque ad dominatum & imperium sese converteruut, similiores facti satrapis, quam sacerdotibus. Hæc quomodo cohærent; S. Brunonem tradis ædes sacras, quibus potuit modis, amplificasse, & bene tradis Quomodo igitur tui adeo immemor, asseris, eundem religione neglecta ad dominium sese conuertisse. quid de alijs eius exemplo astruis. An ergo ædes sacras ædificare, amplificare, est tibi religionem negligere. Apagesis cum illis ineptijs aut calumnijs. Da gloriam Deo, eumq; in Sanctis venerare. Psal 88.8 *Qui glorificatur in consilio Sanctorum. Mirifica cum Deo sanctum suum.* Ps. 4 4. Ac cum vate sempiternum canas. Ps. 138. 7. *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus: nimis confortatus est principatus eorum.* Explode mecum, quotquot Sanctis Dei detrahunt, aut aliqua saltem labecula aspergunt. Exulet ex scholiis, ex subsellis, falsa Fabritij lib. 3. Orig. Sax. de S. Brunone inueterata opinio, qua scribis, Brunonis, inquiens, Antistitiu tempo-

temporibus illa perniciosa in Ecclesias Germanicas consuetudo inuasit: vt Antistites &
A Præsules gladium sumerent, & bella gererent extra Ecclesiam, & contra veterem morem atque modestiam, armati conspicerentur in castris. Hoc etiamsi necessitate quadam tributum sit Brunoni; cum fidos Otho homines, etiam ex agnatis nullos haberet; tamen cum pro apice galeam, pro pedo gladium semel sumpsissent, ita apud posteros exemplum valuit, vt quemadmodum nihil agi dicitur vulgi sermone absque Monacho, ita in curijs, in subsellijs, in bellis nihil inciperetur aut ageretur, sine præsule aliquo: quod in regnis adhuc externis fieri constat. Hæc ille; Exulet inquam hæc doctrina vestra; Nam sine causa asseritur, quod perniciosum non est. An enim perniciosum suasisset S.
B Apostolus suis Corinthijs, dum non apud seculares iudices, sed inter suos vult negotia sæcularia discuti? 1.Cor.6.1.2. Deinde an vnquam S.Bruno pro apice seu infula galeam, pro pedo gladium sumpsit; vt falso illi ascribit Fabric. Iunxit quidem gladium pedo, sed non hoc dimisit, adeo autem illud exornauit, vt oculatus testis Vrsbergius de ipso scribat, se vidisse ipsum (S.Brunonem, de quo agit) in suo munere sanctè & præclarè vixisse, & authos supplementi Reginonis ait: Virum illum fuisse & ducatu & præsulatu dignissimum Fabr. d.l. Quare dimissis vestris opinionibus, seniorum & maiorum vestrorum semitis insistite, quaque illi ratione egerunt, & vos agite. Hoc est quod vos Dominus admonet. State, inquiens, super vias, & videte, & interro-
C gate de semitis antiquis, quæ sit via bona & ambulate in ea, & inuenietis refrigeriū animab⁹ vestris. Ier.6.16. Maiores verò memētote dierū antiquorū, cogitate generationes antiquas; interrogate patres vestros, & annūciabūt vobis; maiores vestro & dicēt vobis. Deut.32.7. quid de S.Brunonis aliorū veneratione ac potestate vsurpata sit statuendū.

Quia vero superius pag.51. pugnæ memini cruentæ, cui plures interfuerunt Episcopi, ex quibus aliqui in Catalogo recensentur Sanctorum Germaniæ, haud abs re existimaui fore, si eos hic subijcerem, vt quiuis videat, quàm falso nostris ascribant Episcopis hæretici, quod pro pedo galeam assumpserint, cum aliquot ex ijs Episcopis vniuersa Ecclesia Catholica, vt Sanctos veneretur, non sane quia galeam gestarunt, sed quia illustribus virtutum exercitationibus Episcopale pedum exornarunt.

D Ex ijs est S.Luthardus ex nobilibus natus parentibus, qui generis nobilitatem virtutibus effecit illustriorem. Creatus Episcopus Paderbornensis anno 852. præfuit summa cum laude annis 25. Trucidatus cum alijs sex Episcopis, Ducibus tribus, & Comitibus 13. magnoq; Christianorum numero à Nortmannis & VVandalis anno 877. vt habetur apud Opmersens. Episcopus innocentissimam egit omnino vitam. Soror illi fuit VValpurgis quæ virginitate sua Deo cōsecrata in Hersvverde fūdauit Parthenonē.

Alter Sanctorum albo inscriptus est S.Erlulphus Verdensis, vt testatur idem Cratepol. & Catalogus Sanctorum Hyberniæ, vbi martyr in Speckdorf, Ecbeckdorf voluit scribere, Germaniæ loco appellatur. S.Erlulphus 1. die Aug. oleū sudat, languoribus quod medetur. Crantz.

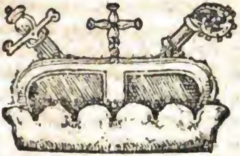
Hi militarunt sub Brunone, S.Brunonis Archiepiscopi Colon.non patruo, licet ita A
scribat Dithmar sed patruo magno(VVitichind.lib 1.)Ludolfi Saxonis filio, Henrici Aucupis patruo, Ottonis M. Ducis non Imperatoris & Reginæ Lutgardis fratre, quæ nupta Ludouico Ludouici Germaniæ Regis,non autem Arnulphi Imperatoris filio, cũ Ludouicus Arnulphi filius adhuc circa annum 900.scribatur per ætatem infans,puer à VVitichind. Dithmar.libr.1. Brem.lib.1.cap. 44.Chronic.Halberstadens.manuscr. ideoque nec potuit ex ea iam anno 877. ducta suscepisse prolem, quam se suscepisse ipse recenset Ludouicus in suo diplomate dato 5.Id. Februar.Indict.10. Anno Incarnat. Domini nostri Iesu Christi 877. Quod Anno primo serenissimi regis in orientali Franciæ; scriptum, vel vti ait,actum Francofurti,vbi ita scribit. In nomine sanctæ & B
indiuiduæ Trinitatis.Ludouicus diuina fauente gratia Rex &c.Quapropter &c noverit qualiter pro remedio animarum piissimorum antecessorum Augustorum &c. nec non pro dilecta coniuge Lutgarda ac carißima prole nostra, quasdam res proprietatis nostræ ad monasterium,quod dicitur Gandersheim conceßimus, quod est constructum in honore S. Stephani protomartyris, & in nostro constat patrimonio,hoc est in villa, quæ dicitur Tengsstede, & in villa, quæ dicitur Ericke, in pago qui vocatur Suturingia,in comitatu Ottonis,cum domibus,ædificiis,campis,agris,pratis,pascuis,syluis cultis & incultis,aquis aquarumve decursibus,viis & inuiis, acceßibus cum adiacentibus finibus,exitibus cum regreßibus,& quicquid ad præfatas villas iure ac legitime pertinere videtur. Ita, vt quicquid ab hodierna die deinceps Abbatissa & sanctimonia- C
les fœminæ præfati monasterij inde facere voluerint,liberam ab omnibus perpetualiter habeant potestatem. Si vero persona qualibet posterorum nostrorum,quod minime credimus,hoc nostræ conceßionis præceptum irrumpere tentauerit, & immunitatis & electionis à nobis concesso scripto continetur,violandum decreuerit, omnipotentis Dei iram incurrere se nullo modo dubitet & coram iusto iudice in tremendo examinis die se rationem inde redditurum minime ignoret Et vt hæc nostræ cõceßionis authoritas &c. Ita Henricus Bodo Monachus Clusensis in Chronico Gandersheimensi mscr. Hinc igitur liquet quoque Ludgardam ea ætate Ludouico Ludouici Germanici, non Arnulphi infanti filio nupsisse. Et hæc supra inserenda,fuerant omissa. Vide errata. D

IX. Lapis S.GERO. Topazius.

A GERO Lusatides *Princeps Gladbacchica condit
Claustra, parens Vbiûm, sacrificusque fuit.

*Dux Gero Parthenij primus.

ex VVilh. Salsm.

Claruit Ottone 2. obijt an. Christ. 967.

☞ S. GERONI *insignia eadem appingenda sunt quæ S. Brunoni, hic tamen collocamus Parthenopolitana antiqua prout illa statuæ eius in Metropolitana Coloniensi Ecclesia appinguntur.*

Volckmaro VVolmero.

B

C

S. GERO, qui Folckmaro S. Brunonis successori, in Coloniensi sede fuit succenturiatus, parente natus Ludolpho Ottonis M. Imperatoris & Edithæ Anglæ filio, atque Ida Hermanni Ducis Sueuiæ filia. Nam GERONIS matrem Dithmarus lib. 2. appellat Sanctam & Idam, eadem dicitur *Dithmaro lib. 2.* Hermanni Ducis Sueuiæ filia, insignemque corporis sui pulchritudinem multo illustriori superasse vitæ sanctimoniâ. Vnde hæc ipsius erit mater, ac pater erit Ludolphus Ottonis M. filius. Hic etenim illam teste Dithmar. li. 2. duxit vxorem. Quod verò Fabricius tradit ex Schaffnaburgensi Idam Christiano fuisse nuptam, non inueni apud Schaffnaburgensem.

S. Geronis pater, Ludolphus.

Ida Sueua mater S. Geronis.

D *Comperi quidem & alias Idas fœminas sanctas, sed nulla earum mater fuit S. Geronis. Nam præteritis Virginibus Deo dicatis, quæ nomen Idæ obtinuêre, vixit B. Ida* Saxonica *vxor Egberti primi seculo septimo sub Carolo M. trans Rhenani Præfecti seu Ducis, Nostra autem Ida non seculo septimo, sed nono vixit. De hac Saxonica agitur in vita S. Ludgeri, & apud Sur. 4. Sept cuius corpus à Dodone Episcopo Monasteriensi eleuatum miraculis claret.* Fuit & alia Ida *venerabilis, mater S. Brunonis martyris, qui Dithmari Episcopi Merspurgensis in literarũ studio socius, ab Ottone III. in aulam fuit adscitus, quâ paulò post desertâ solitariam quæsiuit viuendi rationem, tandem obtentâ Merspurgi sub Henrico II. Imp. infula Episcopali, à Tagmone Archie-*

Ida Saxonica.

Ida Mersburgica.

 piscopo

piscopo fuit consecratus. Totus in lucrum animarum intentus, corpus suum inedia ac vigilijs castigabat, quæ ex Boleslai aliorumq; liberalitate acceperat, in pauperes liberaliter, nihil sibi reseruato erogabat. Demum duodecimo Episcopij sui anno ad Porussos anhelans, ferrea eorum pectora, igneo accensus spiritus feruore, vt cœpit inflammare, fidei hostes aliorum saluti inuidentes ipsum doctorem in confinio Porussiæ & Russiæ, adorti silentium imperarunt, quo non impetrato ipse cum 18. socijs captus, pro Ecclesia capite Christo, caput suum porrexit truci carnificis gladio præcidendum 16. Kal. Mart. Verum huius S. Brunonis mater Ida nupta Brunoni S Brunonis martyris parenti, Dithmari Episcopi Mersp. consanguineo, vixit adhuc anno 1007. *cum altera Ida S. Geronis mater iam viuo adhuc Gerone ante* 30. *& amplius annos fuisset extincta. Vide Dithm. lib. 6. Vixit & alia* Ida Sueca *filia fratris Imperatoris Henrici III. & filia sororis Leonis Papæ, vxor Lippoldi, filij Dominæ Glismod, sub ann.* 1112. *de qua Albert. Stad. Sed hæc nulla ratione S. Geronis mater potest asseri. Quod igitur Fabricius in orig. Saxon lib. 2. ad ann. 973. & ex antiquis Chronicis Saxonicis Trithem. in Chron. Hirschaug. D. Cutsem in sua Saxon. S. Geronem natum volunt ex Christiano, (quem Comitem appellat Viburgium Fabricius, at non nemo ex Chronic. Sax. Comitem Rarstensem) & VViburga Geronis Burggrauij Magdeburgensis & Monasterij Gerenrodensis fundatoris sorore, plane ex iam allatis refellitur, cum mater non VViburga, sed Ida fuerit nuncupata. Meminit quidem Dithmar. lib 2. Christiani ab obitu suo in noua illius temporis & primum excitata vrbe Magdeburgensi sepulti, sed nec vxorem illius affert, nec liberos.*

Alia Ida Sueua.

Frater S. Geronis Thiedmar' nepos ex fratre Gero

* *Dithmarus Dethmarus Thiadmarus.*

Gero Marchio Oriẽtalis.

S. Geroni à Dithmaro lib. 2. & 7. ascribitur frater Thiedmarus * Marchio, Vitricus Widredi & pater illius Geronis Marchionis, qui in prælio contra Boleslaum anno 1015. suscepto fuit occisus; *Hicq; Gero alius fuit ab illo Gerone orientalium, Lusizi & Selpuli Marchione, qui vectigalem stipendiariumq; habuit Miseconem, ac Romam profectus, emeritus senex positis coram S. Petri altari armis victricibus, brachium S. Cyriaci à Pontifice M. obtinuit, eoq; insigniter ditatus atque ad patrios regressus lares vnici filij sui Sigefridi extincti viduam Hadeuidem à Bernardo Halberstadensi Præside velatam, primam designauit sacerdotem magnam Monasterij in saltu sibi cognomine, Gerenrode, seu in sylua Hercinia, cui omne suum contulit patrimonium. Dithm lib. 2. Nam Gero, Dithmari Marchionis filius, & S. Geronis ex fratre nepos, qui ferro occubuit, ex vxore Adelheide ducta filium genuit Dithmarum.* Dithm. lib. 7. *Prior autem Gero genuerat Sigefridum vnicũ filiũ.*

Plures fratres S. Geronis.

Plures quoque S. Geroni nostro fuerunt fratres, cum plures numerentur Ludolphi ex Ida Herm. Ducis filia, filij & Ottonis M. nepotes. Inter quos numeratur à Georgio Fabric. lib. 3. Orig. Saxon. Ludolphus Episcopus Osnaburgensis, de quo Ertuinus in Chronico Osnaburg. mscr.

Ludol-

Ludolphus nonus Episcopus Osnaburg. successit Dregoni *. Vir fuit singulari grauitate & beneficentia, qui Ecclesiæ suæ reditus plurimum auxit. Nam Ottoni II Imper. patruo suo persuasit, vt tres illi villas, Apelderbach, Hosnem & Lingam concesserit. Scribit enim Otto II. Imper. Hunc Ludolphum, suum consanguineum, narrans, quod ob memoriã diuinæ remunerationis, nec non interuentu dilectæ coniugis suæ, scilicet Imperatricis Augustæ Theophanij, cuidam viro venerabili sanctæ Osnaburgensis Ecclesiæ Episcopo Ludolpho, quicquid prædij vel hæreditatis ipsi Imperialiq; auctoritate donauit, ipse Imperator reddidit in Comitatu Bernardi Ducis in locis subscriptis, videlicet Apelderbach, Hosnem, Linga cum curtibus ac ædificijs, mancipijs, terris, pascuis, syluis, molendinis &c subdens in eodem Imperiali priuilegio, quod huiusmodi, sicut prædixit, Ludolpho Osnaburgensis Ecclesiæ Episcopo suo consanguineo reddidit atque donauit, eo tenore, vt liberum habeat arbitrium vendẽdi atque commutandi, seu eidem Ecclesiæ & successoribus relinquendi. Anno Domini 975. Indict. 2. anno Imp. 7. in Longobarden. Hic Antistes Ludolphus obijt, anno Domini 983. 2. Kal. April. Vide Crantz. lib. 3. Metropol. 39. Meibom. in not. ad Witichind. lib. 2. Verum de hoc Ludolpho meritò quærit Crantz. quo gradu consanguinitatis Imperatori fuerit coniunctus, cum id in literis non definiatur.

Ludolph' Ep. Osnab. frater S. Geronis.

* Fabr. li. 3. Drogoni.

A B C D

Deinde à Fabricio inter Ludolphi filios recensentur Bruno Præsul Verdensis, qui Amelungo Hermanni primi Ducis Luneburgij fratri Germano successit, ac cœnobium Oldenstadense circa Vlysseam seu prope Vlsenum haud procul à Luneburgo condidit, quod Altstadium nominauit. Collocat ipsum Latzius nunc inter Antistites Verdenses, nunc inter Eistedenses Præsules, vultq; (cum Bruschio & Fabric. in stemmate VVitichind. II. Ducum Sueuiæ & Carinthiæ) postea creatum Pontificem Romanum, sed refutatur à Dithmar. lib. 2. vbi 3. Nonas. Maij senex dicitur circa ea loca vbi Hermannus de Billingen Dux Saxoniæ vel Stubengeborn ipsius Brunonis consanguineus quem diris deuotum absoluere recusabat, obijsse. Ipse vtrò Hermannus de Billingen non in Italia, sed Saxonia hærebat; Vnde & Bruno Verdensis Præsul circa Saxonia loca obijt. At Bruno Pontifex in Italia fatis concessit. Proinde Bruno Verdensis, non est idem, qui Pontifex Romanus.

Bruno Episcop. Verdensis non est frater S. Geronis.

Inter Ludolphi liberos numeratur Otto, parens Brunonis non Augustani Episcopi, cum hic sit frater Henrici III. Imperatoris (*VVippo*) sed Romani Pontificis postea Gregorij V. appellati (*VVitichind. lib. 2 annal. Regin. ad ann. 954. Dithm. lib 3.*) Item parens Henrici & Cunonis & Wilhelmi Argentinensis Episcopi: (*VVippo Guilliman in Episcop Argent.*) auus verò

Otto frater S. Geronis.

verò ex Henrico Conradi Salici & Gebhardi Episcopi Ratisbonensis, atque ex Conrado, Conradi Iunioris & Brunonis Episcopi Wirceburgensis &c. Neque Otto genitor fuit illius Eckehardi (à quo in Thuringia nuncupatur Eckardberg) Thuringiæ Marchionis (de quo supra in vita Hildebaldi) cum ipse Eckehardus cum Guncelino & Brunone, fortè Brunonis martyris, de quo supra, parente dicatur è Nobilissimis Thuringiæ Australis progenitus parentibus, ac patre quidem Gunthero procreatus; deinde ipse Eckihardus duxisse Suanhildam Comitis Dithmari, qui frater erat S. Geronis nostri, viduam, & Bernardi Ducis sororem, ex qua genuerit I. Lutgardam à Lothario Wirinharij ex Thuringia septentrionali oriundi & Godilæ ex occidentali regione nobilis filio raptam. II. Hermannum. III. Eckihardum. IV. Gunterum. A B

Hermannus verò Eckihardi filius genuit, Henricum Comitem, qui S. Heribertum Archiepiscopum Colonienſ. afflixit, quod matrem ipsius captiuam detineret. *Vide Dithmar. lib. 4. fol. 42. v. 7. lib. 5 fol. 53. vol 38. & seqq. lib 6. fol. 72. v. 38. vbi Guncelinus dicitur Hermanni patruus. lib. 7. fol. 90. v. 24. & seqq. fol. 112. v. 11.* Fuit & alius Eckehardus filius Ludolphi, *VVidikind. lib. 2.* non illius, quem S. Geronis parentē astruximus, sed alterius. Nam ille Eckihardus cum Hermanno Sueuiæ Duce propter Ducatum contendit, antequam Ludolphus Imperatoris filius Idam Hermanni Ducis filiam duceret: Ideoque Eckihardus hic non potuit illius Ludolphi, qui S. Geronis fuit pater, esse filius. Fuit & alius Eckehardus, cuius Germanus fuit Bezico, *Dithm. lib. 4.* de quo nos non agimus, C

Mathilda soror S. Geronis.

Soror Geroni fuit Mathilda, anno 949. nata, vt tradit ad illum annum Regino, vbi illam Ludolphi filiam nuncupat, ita & Witichind. Dithm. Neque his obstat Witichind. lib. 3. annal. vbi ait Ludolphum post se reliquisse filium patris nomine insignitum, id est, Ottonem. Huius enim solius meminit Witichindus, tum quia parentis compellabatur nomine, tum quia in Ducatu futurus hæres, reliqui enim Ecclesiastici Deo seruiebant; non autem, ita illum affert, vt reliquos excludat liberos, cum nulla id significet particula exclusiua. Atque hinc patet S. Geronem esse vnum ex posteris Witikindi Magni ex Wicberto filio, Walberto nepote. Ludolpho, Ottone Duce Saxoniæ, demum ex Henrico Aucupe, qui fuit S GERONIS nostri proauus ex Ottone Magno filio, Ludolpho nepote. Proinde S. GERO non est Witikindi II. ex Dietgremo filio, & Dithmaro nepote abnepos, vt placebat eximio Domino D

mino

mino Doctori Cutsemio in sua Catholica Saxonica. Sed hæc de ipsius
A Maioribus sufficiant.

S. Gero ab ineunte ætate, Ecclesiastico addictus & mancipatus statui, Coloniæ tempore Folcmari Archipræsulis habitauit, vbi cum præsente Archipræsule Folcmaro sacræ è S. Maurini corpore reliquiæ, vino ex pietate ablutæ, in nouo reconderentur repositorio seu loculo, ipse ad loculum propius accedens, dentem martyris capiti excussit, eum vt sibi asseruaret: At vix excusso manu dente eoque comprehenso, adeo cœpit igne interno & inuisibili æstuare, vt quo se verteret Sanctus noster nesciret, solennem pompam reliquâ hominum multitudine lætius
B prosequente, S. Gero varijs cogitationum fluctibus iactatus, animi angore non prius meruit liberari, quam soluta pompa Wolfredæ sacerdoti Magnæ in S. Mariæ Monasterio, suasq; horarias preces persoluenti dentem restitueret, statimque omnis ardor remisit ac penitus abscessit. Ipse verò dens in accerra thuris Dauidici fuit inclusus. *Sur. in Maurin. 10. Iun. c. 6.* Posterioribus annis imperante adhuc Ottone M. ipse Gero extincto Folckmaro * concordibus cleri suffragijs & populi applausu Archiepiscopus Coloniensis anno 969. certè non sine singulari Dei prouidentia fuit electus, vt ipsi seorsim rem diuinam Papiæ facienti
C (Imperatori .n. Ottoni Magno à sacris erat) BB. Petrus Apostolorũ vertex & Ambrosius ostẽdêre, qui oleo Gerone sacro inungentes, significabant, quem ad dignitatis apicem aliquando vocandus esset. Visionem illam licet Sanctus Præsul tacitam haberet, Deus tamen eam hac ipsa electione palam fecit *Dithm. lib. 2.* Mira quoque ipsius fuit electio. Nam Electum Geronem cum Imperator ob certas quasdam causas ab eo offensus regalibus donare detrectaret, stricti ab angelo, ipsa die qua visu angeli gloriosæ Domini nostri resurrectionis recolitur memoria, gladij timore cogitur cõcompulsus, regalibus eum inuestiuit. Interminatus enim ei angelus,
D Nisi inquiebat, In Gerone Hodie Compleveris Electionem, Securus Non Evades Hanc Cædem. Electus & regalibus donatus Episcopus Abbatiam Benedictinorum seu Monasterium S. Viti à se ædificatum in Gadbach (vbi S. Laurentij caput, quod Rex Hispaniarum Philippus magnis precibus & donis obtinere non potuit, conseruatur) & Collegium nostrum Coloniense ad Diui Andreæ (vbi adhuc monstratur Sancti Laurentij scapula) precioso reliquiarum thesauro sub Ottone II. locupletauit. Quin & Collegij Sancti Andreæ seu potius anterius templi ædificium absoluit & inaugurauit, vti hoc

Margin notes: S. Gero interest eleuationi S. Maurini. — * al. Volcmaro. V Volmero *Dithm.* — Eligitur Archiepisc. Coloniens. — Imperator sentire electioni. — Ædificat & dotat Glabbach & S. Andræam Coloniæ.

quod subijcio docet monumentum. *Anno Dominicæ Incarnationis* DCCCCLXXIIII *Indictione secunda, quinta Nonas Maij dedicata, est hac domus Domini à* GERONE *Reuerendißimo Archiepiscopo in honore S. Andreæ Apostoli & omnium Apostolorum Christi, & in hac Dei ara continentur reliquiæ S. Matthæi Apostoli & Euangelistæ, nec non Sanctorum martyrum Christopheri,* LAVRENTII, *Cyriaci, Cosmæ & Damiani, Ceciliæ & Agnetis.* A

Item Magdeburgi. Magdeburgi quoque S. GERO cum fratre suo Thiedmaro Marchione in honorem S. Dei Genitricis & martyris Cypriani, Abbatiam construxit, quam Trithemius in Chronic. Hirschaug. ad annum 972. vocat, Monachorum nouum castrum vulgus Munchennewenburg. Ita autem de ea loquitur Dithmarus lib. 7. *Funus autem prædicti Marchionis & socij eius VVidredi vsque ad Misni fecit reduci. Hæc ibidem Hermannus Comes flebiliter suscipiens & vsque ad nouam vrbem* (quam Magdeburgum existimo, cum illic GERO Archiepiscopus funera inhumarit vt iā dicetur, & primū Otto Magnus eam excitarit. Misniam autē iam ante Henricus Auceps ædificauit) *vbi* GERO *Coloniensis Archiep. & Tiedmarius Marchio frater eius Vitricus istius* (Widredi) *Pater autē interēpti comitis in honorē Dei genetricis & S. martyris eius Cypriani regnāte secūdo Ottone Abbatiā cōstruxerūt. cū fratribus suis Gūthero & Eckihardo comitatur, quæ* GERO *Archiepisc.* (Magdenburgensis, contigerunt. n. circa an. 10 4. quo Coloniensis non supererat) *tunc terra cōmendans, dominam Adelheidam eiusq; filium Thidmarum, ac mœrentes amicos ac milites solatur:*] Hactenus ille. Sanctum quoque Notgerum ex Ottingensibus, vt putatur, Comitibus consecrauit Leodiensium Episcopum XVII. anno Domini 972. Pontificatus Ioannis Papæ XIII. anno sexto. *Chron. M. Belgij.* B C

Miraculū Geronis in sanato crucis ligno. Singulari in Christum crucifixum ferebatur cultu, vnde insignem argenteam crucem summæ reliquit ædi. Quin etiam vbi aduertit in summa Coloniensium æde fatiscens rimis Christi crucifixi imaginis caput, admota sacra hostia iunctisque precibus expleuit ac restituit. Rem gestam non enarrarem, nisi Dithmarus vir maximæ authoritatis & fidei eam scripto consignasset. Chron. lib. 3. *Interim* GERO, inquiens, *Agrippinæ sedis egregius prouisor obijt, de quo quia pauca prælibaui, quæ tunc reseruaui, paucis dicam. Hic crucifixum qui tunc stabat in media, vbi ipse pausat Ecclesia ex ligno studiose fabricari præcepit: Huius caput dum fissum videret, hoc salubri remedio curauit, Dominici corporis portionem vnicum in cunctis necessitatibus solatium & partem vnam salutiferæ crucis coniungens, posuit in rimam, & prostratus nomen Domini flebiliter inuocauit, & surgens humili benedictione integritatem promeruit.* Huius rei memoriam ad B. Præsulis tumulum ex aduerso Engelbertini sacelli expressam paucis ab hinc annis Nuncius quidam sedis Apostolicæ iubebat D

obliterari., quod rei nescius conijceret Episcopum repræsentari, qui
A Christum in cruce moriturum sacris reficeret epulis: sed ea de re Illustrissimum edoctum Capitulum, restituta priori imagine illam Sancti Præsulis memoriam curauit renouari. Amore quoque singulari Beatissimam Virginem complexus, illius iconem Metropolitanæ donauit Ecclesiæ, asseruatur quoque ibidem visenda B. Mariæ Virginis statua argentea, sedi amplæ & vastæ insidens, quam à dextris succollans sustinet S. Petrus, à sinistris S. GERO, cum hac inscriptione: SANCTVS GERO ARCHIEPISCOPVS COLONIENSIS. Ipsius mater Ida in Ecclesiam Merspurgensem liberalis donauit illi villam Rochlitz, quam GE-
B RO præpositus in beneficium tenuit *Dithmar. lib. 7.* & cum adhuc vrbs esset ad Mildam fluuium, non bene à Hermanno custoditam Guncelinus igne iussit absumi. *Dith. li 6.* Ludolpho patre in Italia circa an. 957. defuncto, in Hierosolymorum vrbem non curiositatis sed pietatis ergo profecta, vbi morbo correpta lætifero, ac de futuris diuinitus edocta euentibus, imperauit pedissequis suis, vt quam primum mortuum ipsius efferrent corpus, terræque mandarent, ac confestim, in prouincias suas regressæ filio GERONI ex matre denunciarent, vt piæ matris (quam Sanctam appellat Dithm. li. 2.) animam Deo in sacris haberet commen-
C datam, eumque in finem ad D. Cæciliæ altare ei excitaret. Paruerunt iussis famulæ, vixque à tumulato corpore effusam Sarracenorum multitudinem effugere, quæ vniuersos Hierosolymorum fines depopulabatur. Ipsæ domum reduces vltimam matris voluntatem filio GERONI aperuerunt, quam lubens expleuit. Rem ita describit Dithmar. lib. 2.
Huius sancta mater Ida nomine, Hierusalem orationis gratia petens, illicq; infirmata, hanc suis legationem pedissequis commendauit: Egredienti animæ meimet prolongato huius exilij incolatu, corpus meum matri terræ celeriter tradite, & mox euntes hæc filio nunciate GERONI, *quo peregrinæ genitrici suæ talem in terris non deneget hono-*
D *rem, qualem prius in cœlis dare dignatur Dominus, & altare mihi in Ecclesia sanctæ constituat Cæciliæ. Talibus præceptis deuota obtemperantes famulæ, Dominam suam post hæc fæliciter expirantem sepelierunt, & statim recedentes, miseriam inscia effugerunt subsecuturam. Nam Sarraceni Hierosolymam tunc inuadentes, nil reliquere victu, quod sancta eis clam tunc prædixit matrona, cum se mortuam iussit properè tumulari & suas abire. Venientes autem hæ Coloniam, cuncta Archiepiscopo pandunt ordine. Quos idem benignè suscipiens, Deo gratias egit, & iusta eiusdem petitioni satisfecit.*] Hactenus Dithmarus. Verum quia ex mandato matris hic à Dithmaro allato fortè rudiores errãdi occasionem capere possent, illud

S. Gero cultor Deiparæ.
Regin. li. 2. ann 957. & Herm. Contract.
Defunctorum suffragia curat.
Mater S. Geronis prædicit Hierosolymarum excidium.

paucis erit pensitandum. Petit enim mater, vt ipsi eum honorem non neget filius, quem Deus prius in cœlis dare dignatur, & vt altare illi cõstituat. An ergo vult se sanctam coli? Absit. Nam viuens quomodo sic puto, id imperaret, cum nemo hominum sciat sitne amore an odio dignus *Eccles.*9. nisi Deus speciatim id ei reuelauerit, vt quibusdam factum paulo post ostendam Deinde esto norit homo se nunc Deo gratum esse & acceptum, certusne est se gratia Dei non excisurum, qui stat, inquit Apostolus, videat ne cadat. 1.*Cor.*10.12. Quare in timore & tremore iubet Apostolus nostram vt operemur salutem. *Philip.*2.12. Excidit sapientissimus Salomon; Euertit eam Origenes; perdidit eam Hero, qui ipsos quadraginta annos in summa vitæ transegerat austeritate,. & sub finem vitæ miserè deceptus eheu! æternum perijt; Et quis tristem aliquorum catastrophen siccis relegeret oculis, qui iam quasi martyrij decora erant ablaturi & ecce vix concepto defectionis proposito inter tormenta æternum perierunt; & quotusquisque est, cui Deus in bono perseuerantiam patefaciat? Quam supplicibus, quam crebris votis, orauit Deum Regius Propheta Dauid, ne se ipsum Deus d relinqueret. Domine ne derelinquas me. *Ps.*26.9. & 37.22. At quid opus si certus erat, se perseueraturum. Sed quid multum? Annon omnium sermone vsurpatur illud ICtorum hominis voluntas est ambulatoria vsque ad mortem. Quomodo igitur aut qua ratione affirmabitur hominem semper sibi constare, & quis consiliarius altissimi fuit. *Isa* 40.13. vt sciat quid decreuerit aut statuerit Numen diuinum. Et sit, Deus reuelarit ipsi constantiam, non tamen ideo honorem & altare sibi depoposcisset, sed potius Deo omni huius boni auctori, & fautori hæc vouisset sui præ nimia animi demissione oblita. Quod verò interdum Deus suos, & de peccatis dimissis & salute certos faciat, singulare hoc Dei est beneficium, non omnibus concessum S. Arnulpho Episcopo Suessionensi animam agenti S. Petrus apparens affirmauit, peccata ipsi dimissa, ianuamque vitæ patere, & S. Michael se ipsius in cœlos ductorem futurum spopondit; Quin & Beatissima Virgo Maria, ipsi prædixit futurum vt in Assumptionis festo in Beatarum mentium sedes reciperetur sicut & receptus fuit. *Lisiard. Episcop. in vita S Arnulphi, cap.* 49. *apud Sur.* 15. *August.* Sic & S. Eduardo Anglorum Regi, quod nemini quippiam in honorem S. Ioannis negarat fatalem suum obitus diem ipse Apostolus Ioannes curauit significari, remisso illi per Hierosolymitanos peregrinos annulo (quem prius ipsi pauperis personam induto, cum nihil ad manus haberet, dederat) se

An viui sint Sancti.

A B C D

A se intra sex menses ipsum visitaturum, atque ad agnum abducturum, quem æternum, quocunque ierit sequatur. *Ealredus Abbas in vita eius apud Sur. 5.Ian.* qui postea annulus in templo suspensus, morbis medebatur comitialibus; quin & in parasceue sacrabant Britanniæ Reges annulos, qui potui iniecti dictos morbos expellebant. *Polidor. lib* 8.

Memini me legere sanctos sæpius à morte non vero ante ipsam apparuisse, ac locum in quo templum in sui memoriam petierint ædificari, monstrasse, non tamen vt illis excitetur altare; quamuis & altaria sanctis dedicentur, non tamen proprie, sed Deo in honorem Sanctorum. Ita B habemus de Diua virgine in hist. S. Iacobi, atq; de eadem Ioãni Patricio nonis Augusti apparẽte, & quãdo syrius maximè ardet collis exquilini partem niuibus operiẽte. De B. Michaele Archangelo huiusmodi affert Baronius, anno 704.51. Similia sunt quæ in vita S. Cornelij Centurionis ex Simeone Metaphraste à Surio recitantur. Et notissimum Coloniæ de B. Annone à S. Gereone & Mauris flagellis admonito, vt illum, quem videmus hodie chorum S. Gereoni cum turribus, excitaret.

Plura eam in rem vt afferam exempla, breuitatis, cui studeo, me auocat ratio. Ideoque vt ad S. Geronis nostri matrem reuertamur, non C eum existimo verborũ sensum quasi ex reuelatione cõsequendæ beatitudinis facta sibi velit dicatum altare, sed vt Monicæ exemplo ipsius inter sacra fieret commemoratio. Quod ipsum hæc eius indicant verba. *Hæc filio nunciante* Geroni, *quo peregrina genetrici suæ talem in terris non deneget honorem, qualem prius* (non postea in cœlis dare dignabitur) *Dominus* &c. quibus vult non eo dignari honore quo defuncta à Deo cumulabitur, sed eum sibi petit deferri honorem, quo Deus illam nunc viuam afficit. Hic verò modus loquendi vulgaris *habeas mihi hunc honorem*, idem valet, quod, *ostendas mihi hanc gratiam*. Deinde eadem, ait, *constituas mihi altare*, non ait, *excites*; constituere idem est, quod curare; Sensus igitur illius D loci germanus ac planus est, nimirum: mox domum redeuntes hæc ex me filio meo Geroni denuntiate, vt absenti matri suæ hoc exhibeat obsequium, hancque præstet gratiam, quam nec Deus mihi, nec nunc quidẽ, denegat, vt altare in S. Cæciliæ æde mihi procuret, aut designet, in quo mei habeatur memoria, atque anima mea Deo commendetur, cum & alij sacerdotes, mei in altaribus seu sacris memores, Deo pro mea salute supplicent. Atque huic S. Archipræsul maternæ satisfecit voluntati. Hic autem deploranda mihi est nostræ tempestatis improbitas & negligentia, passim siquidem defunctorum vltimæ voluntates &

Defunctorũ curã nõ neglig͂eda.

maiorum piæ pro animæ remedio institutiones intermittuntur. Quod quam periculosum sit, quamque grauem Dei incurrant offensam, qui sacra illa negligunt funebria, ex Cæsario *lib.12. de pœnis & gloria mort.c.42.* placet ostendere, vbi refert quod sua contigit ætate, suoque in ordine sub ann.1200. Erat nonnemo sacerdos, qui vt pro peregrini villici manibus Deo litaret laciniam acceperat verum ipse sacri faciendi oblitus, statum religiosum in quo tum temporis viuebat Cæsarius est amplexatus, in quo dum viuebat noctu fuit raptus, ad inferorum loca, vbi Conradi Herbipolensis Episcopi (qui relicta Hildesiensi sede ad Herbipolensem se transtulerat sine sedis Apostolicæ facultate, vt pluribus epistolis ostendit Innocentius Papa, ac postea occisus) animam vidit Lucifero inferisque spiritibus offerri, quam cum ingenti eiulatu Lucifer iussit referri Reducite inquiens, reducite illum non enim noster est, innocenter occisus est. Deinde ipse Sacerdos præ timore se retro ianuam abditurus, mox ab inquisitoribus dæmonibus in publicum productus conspexit laciniam, sibi à villico donatam ab inferis contrectari spiritibus, intellexitque inquiri, cuiusnam esset, quam cum accepisset Lucifer esse sacerdotis negligentis iusta defuncto persoluere, extractam ex præferuido ac putido lixiuio laciniam in faciem ac collum sacerdotis iniecit, & fortissimis quasi lacertis torsit; vt excitatus ex somno sacerdos contētissima voce identidē opem imploraret. Accurrere igitur fratres, imperant silentium. Ille verò magis inclamat; En morior, en accendor. Propius accedentes fratres reperiunt totum ipsius caput ab igni ambesum & vstulatum, semineceemque in nosocomium transferunt. Rogatus deinde illius mali causam respondit, quod & sacrum funebre neglexerit, & de negligentia apud sacerdotem non se accusauerit. Ideoque in hanc se præcipitasse miseriam. Pro! quam dirum, quam atrox fuit hic supplicium, quod vnum duntaxat, sacrum funebre neglexerit, nec aliud præter laciniam acceperat. Vtinam hoc omnes vti oculis perlegunt, ita animis volutarent! illi inprimis qui integra prædia, villas, oppida, ditiones *in eleemosynam pro remedio animarum* (sic loqui solent diplomata institutionum) acceperunt.

NB. *Veritatē huius raptus collini ex vera vstulatione.*

Dexter erat Sanctvs Gero in abstergendis animi molestijs. vnde Gerberga pia & religiosa Abbatissa identidem ad Sanctum recurrebat Præsulem, eique quidquid pectore clausum, aperiebat. Illusurus illi aliquando erat per vaticinia dæmon; reuelabat ipsi S. Geronis instantem mortem, quam iubebat secretam apud se seruare; at ipsa mox totam

Quam oderit dæmon tētationes aperiri.

Dæmonis illusiones.

totam rem sancto pandit Præsuli. Quare excandescens dæmon adeo A eam verberibus mulctauit, vt breui extingueretur. Non defuit Matronæ Præsul, nam cognita piæ Abbatissæ morte, hostiam obtulit expiationis, pauloque post ipse Archipræsul adeo infirmatur, vt Euergero summæ ædis custodi, & quod ego addo, post Warinum Episcopo videretur extinctus, qui lotum sacrum corpus iussit efferri. Elatus tertia vt aiunt populi nocte, B. Præsul quasi æris sono de graui excitatus fuisset somno, ter contentissima clamauit voce, sibi vt aperirent obstructos meatus. Hanc qui inaudierat vocem, stupore plenus ad Euergerum Ecclesiæ custodem accurrit, obnixe rogans, vt laboranti Episcopo succurreret; Ve- B rum Euergerus hominem malè verberibus & scipione exceptum, tanquam mendaciorum centonem à se reiecit; atque ita diuæ Præsul memoriæ ferijs S. Ioanni dicatis, id est 8. Kalend. Iulij, anno 976. pro mox defuncto habitus, ac posteriori die sepultus, triduo post, id est 4. Kalen. Iulij vere expirauit. Ita enim videtur testari monumentum & carmen vetus quod in Diui Andreæ extat:

Gero viuus sepelitur.

Dithm. lib. 3.

Claret opus Domini quod vouit condere Bruno,
Andrææ meritis hunc Iesu suscipe cœlis,
Te Ioanne petit, purum qui viuere nouit
C Præsul in hoc sancto pollens per plurima Gero.

In quo monumento illa verba: *Te Ioanne petit* insinuant triduo aut quatriduo citius quam alij mortis eius vel potius sepulturæ diem, cum plerique authores IV. Kal. Iulij dicant vere extinctum. Quod vero adhuc in sepulchro vixerit, aperto postea loculo, deprehēderunt ex cruore quo loculus in conuersione fuerat aspersus. *Crantz. 3. Metrop. 45. Trithem. in Chron. Hirschaug. Theat vitæ hum. tom. 2. & manuscripti.*

De morte S. Geronis.

Nec est quod quispiam S. GERONIS raram & insolitam mortem in dubium reuocet, partim quia multorum testimonijs, vt præter allatos Simonis Maioli Episcopi, & Dermicij Thadæi in sua Nitela aduersus D Bzouium confirmatur: partim quia cum alijs plurimis communis hæc mors fuit. Quod vero durior, meritis & sanctitati auctarium est, non autem derogat vel officit. Mala enim mors (inquit S. Augustinus) putāda non est quam bona vita præcessit. Quis filios ac filias Iob subita domus ruina oppressos damnabit? quis Simeonem stylitem fulmine percussum, cuius animam ab angelis efferri vidit S Iulianus? Quis S. Agathonicum à leonibus discerptum, quem alias in frigore fouebant, damnabit? Quis S. Belinum à canibus laceratum? Quod igitur S. GERO exta-

si

si vel apoplexia subita extra se positus, Euergeri vel Warini incuria sepultus dicatur nondum mortuus, nihil in eo singulare quod viris pijs & sanctis manifestum est contigisse. Mors enim vitæ cursum abrumpit non mutat statum. Vita S. GERONIS sancta inculpabilis fuit, ergo & mors consequens. Asserit Scriptura iustum quacunque morte præoccupatus fuerit in refrigerio fore. A

Zenonis Imp. non multum huic GERONIS morti dissimilis fuit, qui Epilipsiæ doloribus distentus speciem defuncti exhibens, viuus ab vxore Ariadne eidem parum addicta sepulchro inclusus & suffocatus fuit.

S. Gero B. Ludolpho apparet.

Ab obitu se B. GERO visendum præbuit Ludolpho Abbati Corbeiensi, hisque eum affatus verbis: REQVIEM ÆTERNAM CANTATE, disparuit. Erat enim Ludolphus Abbas Corbeiensis singulari vitæ sanctimonia; frequentabat ieiunia, vigilijs se exhauriebat; sacris pie, religiose, ac magna cum veneratione semper operabatur, vnde plurima ipsi à Deo patefiebant secreta. In iuuandis defunctorum manibus impiger. Illi, eadem nocte qua obierat Wilhelmus Archiepiscopus Moguntinus, se in visione obiecit, cui mox in sacris vt suffragarentur fratres, Abbas imperauit. *Dithm. lib.* 2. Ab eodem & S. GERO noster, nocte qua fuit extinctus, pia precum suffragia postulauit. *Dithm. lib.* 3. GERONIS quoque, qui duellum cum Waldone susceptum capitis pœna luerat, caput vbi inter rem diuinam altari suo vidit inferri, mox à sacro suo animam Fratrum sacrificijs commendauit. *Dithm. lib.* 3. Præfuit Corbeiensi monasterio 26. annis; obijt Idibus Augusti *Chron. Corbeien.* Et licet hic Ludolphus Abbas vixerit eodem tempore, quo Ludolphus Episcopus Osnaburgensis S. GERONIS frater, non tamen sunt ijdem, sed diuersi; Episcopus enim obijt non Idibus Augusti vt Abbas, sed 2. Kal. April. anno 983. vt supra ex Ertwino retulimus. B C

Successit S. GERONI (qui, *vt habent Chron. Colon* anno 969. Pontificatus Ioannis Papæ XIII. anno tertio, Ottonis primi anno 32. electus præfuit septem annis) in cathedra Warinus. *Dithm. lib.* 3. Cui succenturiatus Euergerus Archiepiscopus, vt priorem elueret culpam, Monasteriũ S. Martini collapsum instaurauit; vel vt ait Marian. Scotus ad ann. 975. *Ebergerus Archiepiscopus Coloniensis immolauit Scotis in sempiternum Monasterium S. Martini in Colonia; quibus primum Abbas præerat Mimborinus Scotus annis* 12. At hæc Chronica Colon tribuunt Warino, ita enim aiunt; *Venerabilis VVarinus adeptus est Pontificalem cathedram Colon. Ecclesiæ, anno Domini* 976. *Pontificatus Bonifacij Papæ VII. anno primo, præfuitq; annis nouem, qui de eo quod* D

Ante-

A *Anteceſſorem ſuum* GERONEM *Archiepiſcopum incuria quadam viuum ſepeliſſet à multis infamatus, Romanam petijt curiam, vbi facti ſui pœnitens, obtentaq; eius venia Apoſtolica, Coloniæ monaſterium S. Martini collapſum eleganter reparauit, ac reſtituta religione, pluribus auctum facultatibus Scotorum dedit nationi perpetuo gubernandum.* Hæc illa. Veriorem hac de re ſententiam needum aſſerere poſſum. Quod ſi dixeris cum Dithmaro Euergeri incuriâ mortem Præſuli acceleratam, Chronica Colonieñſia aſſeres decepta SVCCESSORIS in ſede Epiſcopali appellatione: Succeſſor enim non proximè Warinus intelligetur, ſed ſubſequens Euergerus Archiepiſcopus Colonienſis, qui anno 979. *vt teſtis eſt Marian. Scotus in vrbe Colonienſi perpetuum obtulit Scotis Monaſterium S. Martini, cui primum omnium præfecit Abbatem Mimborinum Scotum,*
B *qui illud rexit duodecim annis, quem deinceps ſecuti Scoti, alij ſumma illud cum omnium commendatione adminiſtrarunt.*

Sed ad B. GERONEM reuertamur. Maiores noſtri eius ſanctitatem plurimis monumẽtis ſunt poſteritati conteſtati, nã in S. Crucis ſacello, ædis ſummæ, è regione S. ENGELBERTI, vbi & S. GERONIS tumulus clatris circumdatus eſt ferreis, hæc in feneſtra ab Henrico Virnenburgico Archiepiſcopo Colonienſi, trecentis abhinc annis curata circa Sancti GERONIS caput radijs cœleſtibus illuſtratum, epigraphe. SANCTVS GERO. De eodem ſub 29. Iunij iſta recitat Tuitienſis ædituí liber an- *Teſtimonia veterũ ſcriptorũ.*
C te quadringentos ſcriptus annos, S. GERO ARCHIEPISCOPVS COLONIENSIS. Quin & Colonienſia Chronica fol. 134. eundem prædicant bonum, manſuetum, ac ſanctum virum. Vnde non immerito R. P. Caniſius & alia paſſim hagiologia diem ei ſacratum referunt 5. Kalen. Iulij, quo ipſo etiam Gladbacenſes ipſius ferias diuino ſolent officio celebrare. Affertur quoque ex Gladbacenſium archiuo hoc ſcriptum S. GERONI Epitaphium quod publici iuris facio. *Teſtimonia martyrologiorũ.*

Dilectus Deo & hominibus GERO *Archipræſul, vir vitæ merito memorandus, generoſitatem parentelæ adornans morum probitate, religionis amator, egenorum tutor,*
D *totius iuſtitiæ defenſor, terrena exoſus, in Domino totus 4. Kalend. Iulij mortale depoſuit.* *Antiquitas feſtiuitatis S. Geronis.*

Et ex eodem archiuo hoc carmen. *Teſtimonia ex archiuis.*

Præſulibus ſanctis quos diua Colonia nutris,
Intererat GERO Chriſti grata vice Præco,
Quorum magnificam ſolitus incedere normam,
Eſt modo conſimilem ſortitus in æthere partem.

illud etiam vetus.

His quoque GERO parem capturum te ſæpe ſortem
Es modo quod fuerant, quod ſunt redigeris in illud.

Ab obitu S Præsulis maiores nostri Vbij, in Metropolitana sua æde, tumulo editiori candelabra & clathros ad suspendenda anathemata ferreos & vncos circumdederunt. In columna quoque collocarunt statuam, cui, vt in vetustissimo necrologio Metropolitano lego, in candelabro cereus vnius libræ fuit oblatus, ita enim habetur, *ad diem 28. Iunij candelam ad* S. GERONEM *vnius libræ.* Rursus: *die 16. Augusti, in obitu VVitakeri Archiepiscopi Coloniensis* (qui hactenus incognitus est) *candelam ad* S. GERONEM *nouam vnius libræ, reponendam lego.* Atque inquisitis diligenter huius antiquitatis vestigijs, tandem inueni in sacello S Crucis, quod B. GERONIS tumulum complectitur, ingens candelabrum ante illam, cuius memini, Episcopi statuam columnæ affixum, in cuius pede ab vno latere erãt Coloniensia insignia, ab altero antiqua Magdeburgensium Pergama, *qua pagina 77, Hierotheca expressi:* In prima pedis facie, gemina se offerunt Regum Scotorum insignia noua & antiqua, Leonem repræsentantia & in superiori scuto Syrenem, cuius brachia lambunt vel arrodunt equi scutum circumdantes; Statuæ latus dextrum tenet depictus *S.* Kentigernus Episcopus Asaphensis ex piscis ore annulum eximens, sinistrum occupat coloribus adumbratus, Beatus Durachus Rossensis Episcopus. Quæ commemoro vt hinc pateat quam olim ex remotis insulis S. GERONEM fuerint venerati.

Statua S. Geronis.

Candela S. Geronis.

Eadẽ insignia inueniuntur cũ alijs in sepulchro B. Richezzæ ad gradus M. V. Coloniæ.

A

B

C

Ipsa *S.* GERONIS statua media inter picturas Duorum Episcoporum collocata brachio suo dextro catenam sustinet, sculptoris manu expressam. Vtrum verò ipsa repræsentetur catena, quam hic Coloniæ asseruamus, cum alijs reliquijs haud potui vnquam explorare. Illud mihi impræsentiarum occurrit, quod si catena non Roma, sed Metis Coloniam in summam ædem translata, *vt tradit Trithem. in Chron. Hirschaug. ann.* 964. non à B. Brunone, sed à S. GERONE ipsa erit huc transportata. Cum B. Brunonis tempore, Metis nihil de S. Petri vinculis fuerit asseruatum. Quare.n. Theodericꝰ Metensiũ Episcop. Ottonis Imperatoris cõsobrinus, seu potius vt ait Otto M. in diplomatis & S. Bruno in suo testamẽto sobrinus (qui Adelberoni sub an. 964. defũcto surrogatus, *Sigeb. an.* 964. cũ *S.* Brunone sub an. 965. prius extincto, vixit) adeo Romæ prò vno institisset vnco obtinẽdo, si ipse plures ex S. Petri catena vncos possedisset. Deinde an credendum; vt qui adeo pro vnius vnci adeptione laborauit, sicut supra in Brunone vidimus, plures esset Brunoni dimissurus? Verosimile mihi tamen videtur, si cui sententia de vinculis Carolo Martello donatis minus arrideat, deferuescente nonnihil ardore, partem catenæ, quam Theodericus Metensium Episcopus à Ioanne Papa dono acceptam

Catena S. Petri.

D

acceptam

A ptam in Ecclesiam S. Vincentij martyris à se in insula vrbis ædificatam transtulerat, an. 969. *vt author est Sigeb. ad illũ ann.* à Theoderico Metensiũ Episcopo S. GERON ipsius Theoderici cognato, vt constabit ex tabula subiecta, fuisse donatam; maximè cum Baronius *ad ann. Christi* 439. 7. tradat Principibus præsulibusve magnis ramenta tantùm ex S. Petri vinculis fuisse honorarij loco transmissa. Ita Columbo Numidiæ Episcopo sub ann. 593. 29. Eulogio Alexandriæ Episcopo sub ann. 603. 4. S. Gregorius Pontifex M. ramenta duntaxat ex singulari quadam contulit liberalitate, vti Baronius ad illos annos author est. Quod verò ex
B appendice S. Gregorij Turonensis c. 110 in Brunone docui, *S.* Petri vincula Carolo Martello à Pontifice M. Gregorio IV. fuisse dono transmissa; id expresse referunt authoris verba; quæ ita se habent. *hoc etenim tẽpore bis à Romana sede S. Petri Apostoli beatus Papa Gregorius claues venerandi sepulchri cum vinculis S. Petri, & muneribus magnis & infinitis legationem (quod antea nullis auditis aut visis temporibus fuit) memorato primitus Carolo scilicet Martello destinauit* &c.

Verum hic magna suboritur difficultas, quomodo Pontifex M. Carolo Martello *S.* Petri vincula sæculo septimo miserit, cum illa adhuc seculo nono Romæ fuerint custodita & reperta, quæ ex Ottonis M.
C Imp præsidiarijs militibus comitem arreptitium curarint, *vt tradit Sigebert. ad an. 969. atque ex eo Baron. ad illũ ann.* Nõ satisfacies, si plura statuas *S.* Petri vincula. Nam ex Hierosolymitanis alterum Constantinopoli relictum, alterum Romano diuina virtute iunctum, adhuc anno 969. Romæ in vrbe fuit detentum; quomodo igitur sæculo septimo Carolus Martellus, aut sæculo nono S. Bruno illud Roma acquisiuit. Inquies S. Petrus primò cum S. Ioanne Act. 4. Hierosolymis carceri fuit inclusus. Deinde cum vndecim Apostolis. Act. 5. Denique solus duabus vinctus catenis. Act. 12. Ideoque plures, quàm duæ dabuntur catenæ Hie-
D rosolymitanæ, ex quibus vnam acceperit Carolus Martellus, & alteram vel priorem saltem à Carolo Martello obtinuerit S. Bruno. Verùm & Act 4. & Act. 5. in carcerem quidem fuit detrusus S. Petrus, sed minimè vinculis astrictus, sicut Act. 12. Nam Act. 4. v. 3. Ipsum S. Petrum cum S. Ioanne custodiæ tantum in alterum mane tradiderunt, non vinculis alligarunt. Ita enim v. 3. refertur: *& iniecerunt in eos manus, & posuerũt eos in custodiam in crastinum, erat enim iam vespera*, &c. Act. verò 5. inclusus quidem S. Petrus cum vndecim carceri publico, fuit à custodibus munitus, sed non vinculis mancipatus. Nam illic v. 18. dicitur, *& iniecerunt manus in Apostolos & posuerunt eos in custodia publica; Angelus autem Domini per noctem ape-*

NB. *riens** ianuas carceris, *& educens eos, dixit;* Ite &c. & v. 22. & seqq. *Cum autem venissent ministri & aperto carcere non inuenissent illos: reuersi annunciauerunt; dicentes, carcerem quidem inuenimus clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante ianuas; aperientes autem, neminem intus inuenimus.* At Act. 12. non tantum adhibitis, quatuor quaternionum custodibus in carcerem coniectus fuit Petrus, sed & CATENIS DVABVS fuit alligatus. Ita enim asseritur. v. 6. & seqq. *Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, percussoque latere Petri, excitauit eum, dicens, surge velociter, & ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum, præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic* &c. Relinquitur igitur S. Petrum, vltima tantum sua captiuitate Hierosolymis, duabus vinctum catenis. Ideoque duas duntaxat dari catenas Hierosolymitanas, quarum neutram accepit, aut Carolus Martellus, aut S. Bruno, cum catena illa admiranda anno 969. fuerit Romæ adhuc detenta. Quod si dixeris ramenta tantùm Carolo Martello donata; ipsa ad S. Gregorium Turonensem appendix te refellet. Non enim ramenta vinculorum, sed claues sepulchri cum S. Petri vinculis à Gregorio tradit fuisse transmissas. Ego verò vt huic difficultati satisfaciam, aio non catenam integram, sed aliquot saltem ipsius catenæ vncos Carolo Martello fuisse donatione oblatos, ac postea huc Coloniam per S. Brunonem translatos, vel certè si Metis accepit Colonia, dico vncum per B. GERONEM acquisitum vinculis Carolo Martello donatis accessisse. Est autem ipsa Romana, quam sæpius attrectaui, catena adeo protensa, vt si vel integra exlecetur catena, haud posset animaduerti, proinde mirum non erit & Carolo Martello dici integra vincula concessa, & Romæ adhuc asseruari.

S. Gregorius Spoletanus. Præterea Lectorem monitum cupio, vt aduertat: Sigebertum, dum ad annum 969 scribit à Theoderico Metensi vncum catenæ Sancti Petri allatum, paulo post dixisse catenæ partem allatam; vbi idem aut labitur, aut per synecdochen totum pro parte sumens, pro sacro osse B. Gregorij martyris integrum B. Gregorium Spoletanum Theoderico Metensium Episcopo concessum dicit, cum ex Testamento B. BRVNONIS, traditione Ecclesiæ Coloniensis, Rotgero & alijs constet, B. Gregorium Magnum martyrem, antequam Theodericus Metensis ex Italia reuerteretur in thesaurum Coloniensis Ecclesiæ illatum fuisse, longius aberrat de eodem S. Gregorio Glossographus secundæ Surianæ editionis, dum ad diem 24. Decembris astruit B. Gregorium translatum demum fuisse

cum

cum triū Magorū ſacris corporibus Mediolano Coloniā,ſub Reinoldo A Archiepiſc.duobus nimirū poſt BB.Brunonem & GERONEM ſæculis.De catena autē certū eſt Coloniæ tres etiānum vncos cōſeruari,quicquid ſit de trāſlationis tēpore,quod quidē ſi B.Brunonis ſtatuatur,erūt vincula Carolo Martello donata,ſi autē Metēſem eſſe dicas vncū aut partem, B. GERONI adſcribenda eſt translatio,hic enim conſanguineus quoque erat Theoderici Metenſis cum fuerit S.GERO cognatus Ottonis Magni & S.Brunonis Theoderici ſobrini, vt iam oſtendam.

Ludolfus Vxor Oda F.VVilligij Ducis Franciæ Orientalis.

B *Bruno Dux in prælio occiſus.* — *Otto Vxor Hathvi.* — *Lutgardis nupta Ludouico Ludouici Germanici Regis filio,non Arnulphi.* — *Hadamudis, Gerberga. Chriſtina Abbatiſſa Gandersheim. in vita S.Bernvvardi.*

Hateburgis--Henricus Auceps--Mathildis Theoderici & Reinhildis F.è proſapia VVidikindi 2.Coniux.

C *Tancmarus, ex Hateburga 1.vxore interfectus Merspurgi in templo.* — OTTO I. *Prima vx Edith Ethmundi Regis Angliæ F. 2.Coniux Adelheidis ante nupta cum Ludouico Rege. 3.N.captiua Slaua ſed Nobilis.* Dithm. lib. 2. — *S. Bruno Archiepiſcopus Colon.* — *Gerberga nupta Giſelberto* VVit h.i. *& Ludouico R.* — *Hedvidis vxor Hug. C.Pariſienſ.* — *Henricus vxor Iudith F. Arnolphi Ducis Boiorū* Rosvv. — *Henr. Giſela vx.*

NN. Sorores. — *Ludolfus dux Sueuiæ per matrimoniū Ida Hermāni D. Sueuiæ F. ex vvidaBurchardi occiſi.* — *Lutgardis* (Rol-vvitæ *Lingardis*) *nupta Cōrado Sapienti Duci Franciæ Oriētalis* VVitich. lib.3 *filio Euerardi.* Dithmar. — *Otto II Theophania vxor F. Conſtātinopolitani.* — *Mechtilda Abbatiſſa Quedlinburg.* — *VVilhelmus Archiepiſcopus,ex Slaua.* — *Henricus S Cunegūdis ſoror Hezzel Bauarorum Ducis* VVippo *& Giſelberti.* Dithm. l. 6. — *Bruno* Dithm. lib. 5. — *Arnulphus Epiſ. Rauennas.* Dithm lib. 7.

D *S GERO Archiep. Colon.* — *Ludolf Epiſc. Oſnaburg.* — *Thitmarus Marchio Vx. Aleita.* — *Thitmarus* — *Gero Marchio occiſus.* — *Otto dux Bauariæ Iudith 1.Vxor 2.Irmentrudis.* — *Mathilda nupta Godefrido Arduennati.* — *Otto III.* — *Adelheidis Abbatiſſa Quedlenburg.* — *Sophia Abbatiſſa Gandersheim.* — *Mathilda nupta Ezzoni Hermanni Palatini F.*

Grego. V. — *Bruno Papa* — *Hezzel &c. Aleida vx ſoror comitū Gerardi & Adelberti.* — *Burgund.* — *Cōradi Regis* — *Mathilda vx. F.* — *Cuno* — *VVilhel. Epiſc. Argent.* — *Theoderic. Epiſc.Meten.* — *S. Cunegundis Imperatrix.*

Anno 926.vt ait Regino, *Herimanno Ducatus Alemamiæ committitur, qui VVidam Burchardi duxit vxorem. Anno* 947. *Ludolfus filius regis, tertiam filiam Hermanni Ducis sibi coniugio copulauit.* Et vt ait Dithm.lib 2.Chron. *Desponsauit illi (Ludolfo pater Otto) Idam Herimanni Ducis filiam, pulchritudinem & sexũ omni probitate vincentem.* Et post ibid. subijcit. *Huius (Geronis) sancta mater Ida nomine, Hierusalem orationis gratia petens, illicq; infirmata hanc suis legationem pedissequis commendauit; Egredienti animæ meimet prolongato huius exilij incolatu, corpus meum matri terræ celeriter tradite, & mox euntes hæc filio nunciate* GERONI *&c.* Idem lib.3.ait; *correptusq; est Imperator ab Ottone Bauariorum Duce, Luidolfi filio, eodem die veniẽte & à comite Bertholdo. De Dith. iam suprà egi ex Dithm.* A

Regin.anno 949 *Ludolfo filio regis Mathildis filia nascitur. Et Godefridus in Lotharingia Comes, quibus anno* 979. *Holinium, Lesderium aliaq; prædia Blandiniensi S.Petri Monasterio donat, ait; Ego Godefridus gratia Dei comes, & vxor mea Mathildis ad monasterium vocabulo Blandinium, in primordijs ab Apostolico patre sanctissimo Pontifice Amando constructum &c. donamus &c. Actum publicè in cœnobio Blandinio* 12 *Kal. Februar. Indict.* 7. *anno* 26. *regni Regis Lotharij & regiminis Abbatis VVormari* 27. *Signum Godefridi Comitis, & coniugis eius Machtildis, qui hanc traditionem fecerunt & firmari petierunt, &c. Signum Hermanni Comitis, filij Godefridi Comitis &c.* Vide Miræum in notit. Eccles. Belg. c.68. B

De Ottonis liberis hæc inter alia refert. in vita Conradi Imp. Salici *Vippo, qui & Conrado Imp & Henrico III à sacris fuit; Erant duo,* inquiens, *Chunones, quorum vnus, quod maioris ætatis esset, maior Chuno vocabatur, alter autem iunior Chuno dicebatur, ambo in Francia Theutonica nobilissimi ex duobus fratribus nati, quorũ alter Hetzel, & alter Chuno dictus est: ipsos verò ab Ottone Duce Francorum natos accepimus, cum duobus alijs, Brunone & VVilhelmo, ex quibus Bruno Apostolicæ sedis Romanæ Ecclesiæ Papa effectus mutato nomine Gregorius appellatus est. VVilhelmus factus Argentinensis Ecclesiæ Episcopus, miro modo eam sublimauit. Fuit autem vt supra insinuaui Bruno Papa, alius à Brunone Præsule Verdensi.* C

Nam 1 *Bruno Verdensis anno* 960. *creatus asseritur Antistes Verdensis, quo anno haud dubiè fuit sacerdotio inauguratus, cum illa ætate non nisi sacerdotes in Episcoporum numerum cooptarentur; At Bruno Papa multò post consecratus sacerdos cum S. Heriberto Præposito VVormatiensi, deinde Archiepiscopo Coloniensi.* * *Deinde Bruno Papa cathedram conscendit Apostolicam iuuenis anno* 995. 16 *Kal Iulij, die Dominico, At Bruno Verdensis iam senex perhibetur hæsisse. haud procul Luneburgo, moriente Hermanno Billingio, cui ante Imperatorem Ottonem M extincto* vt author Witichind. li 3. *negatum à diris, quas viuo fuerat imprecatus, liberationem, ne posset sepeliri. Imperator autem Otto dicitur obiisse, anno* 973. *Schaffnab, Herm. Contract.* D

* *vita S. Heriberti.*

Quin

A *Quin imo propter senium ante annum 973. daturi ipsi erant Coadiutorem Hermannum Volcmeri Antistitis fratrem, quem non admisit, inquiens; Curam quam mihi Dominus meus indigno committere dignatus est, studiose hactenus rexi, & quamdiu hic conuersari debeo, sine tali famine si licet, degere concupisco &c.* Dithm. lib. 2. pag. 28. *Denique Bruno Papa, obijt in Italia Roma 12. Kal. Martij, anno 998. sepultus ad monumentum B. Gregorij. Epitaphium hoc ei statutum ad* D. Andreæ altare.

Hic quidẽ tegit hum⁹ oculis vultuq; decorũ
Papa fuit Quintus nomine Gregorius
B *Ante tamen Bruno Francorũ Regia proles*
Filius Ottonis de genitrice Iudith
Lingua Teutonicus Vangia doctus in vrbe
Sed iuuenis cathedram sedit Apostolicã.
Ad binos annos & menses circiter octo
Ter senes Februo connumerante dies.
Pauperibus diues per singula sabbata vestes
Diuisit, numero lautus Apostolico.
Vsus Francisca, vulgari, & voce Latina
Instituit populos eloquio triplici.
Tertius Otto sibi Petri commisit ouile
Cognatus manibus vnctus in Imperiũ.
Exuit & postquã terrena vincula carnis,
Æquiuoci dextro substituit lateri.

Decessit 12. Kal. Martij.

Bruno verò Verdensis obiit in bona senectute, vt ait Dithmar. d.l. 3. Non. Maij. Demũ Bruno Papa cõsanguineus fuit Imperatoris Ottonis; At Bruno Verdensis consanguineus Hermanni Billingen Ducis Saxoniæ, non Imperatoris &c; Dith. d.l. Et supra C *inquit VVippo; Imperatrix verò Cunigunda quanquã maritali vigore destituta foret, tamen consilio fratrum suorum Theoderici Metensis Episcopi & Hetzelonis Ducis Bauariæ pro viribus reip: succurrebat &c.* Sigebert. an. 1004. *Theodericus Metensium Episcopus dolens dotem & patrimonium sororis suæ Cunegundis imperatricis delegari ab Imperatore Babenbergensi Ecclesiæ, rebellat. De Gebehardo fratre Imperatoris Conradi ita loquitur Schaffnab.* ad an. 1025. 1026. 1027. *Cõradus Rex Imperator factus est in Pascha. Gebehardus frater Imperatoris coactus est ex Laicô Clericus fieri.*

De Adelberone Metensium Episcopo hæc affert Sigebert. ad ann. 1046. *Theoderico Metensium Episcopo defuncto succedit Adalbero fratruelis eius, vir magna prudentia & sanctitatis. Vnde si Adalbero fratruelis Theoderici Metensium Episcopi. Igitur ex* D *fratre Theoderici erit nepos; At frater Theoderici est & Hetzelo Bauarorum Dux, vt iam ostendimus ex VVippone, & Cuno, cum Hetzelo & Cuno fratres nuncupentur ab eodem VVippone d.l. Igitur ex alterutro eorum Adalbero erit proseminatus. Non ex Hetzelone. Id enim ostendi nequit: Proinde ex Cunone seu Conrado. Cunonis filium facio Henricum. Nam Henricus Conradi se nuncupat filium in literis, quibus ablata iura Abbatiæ Laurishamensi in diœcesi VVormatiẽsi sub an. 1095. Indict. 3. anno Imp. Henrici 40. Imperij* [illegible] *restituit; ait enim; Notum sit omnibus, quod Henricus Comes, Conradi piæ memoriæ comitis filius &c. Adalberonis fratres hi numerantur in vita*

B. Adel-

B. Adelheidis à Betta Wolphelmi sorore conscripta. *vbi ita loquitur. Natæ sunt ei S. Megengor &c. Gerberga quatuor filiæ, è quibus duæ iunctæ sunt viris præpotentibus & valde opulentis; Harum altera Irmentrudis auia fuit Henrici clarissimi Ducis & Adelberonis Metensis Episcopi, Friderici Ducis, fratrumq; eius inprimis illustrium huius temporis virorum &c.* Et Herman. Contract. ad ann 1047. *Quo tempore VVelphum comitem Sueuigenam VVelphi dudum Comitis filium Carentanis Ducem promouit. Auunculum quoque eius Adalberonem Ducem, videlicet Henrici & Friderici fratrem, Metensis Ecclesiæ Episcopum, post Theodericum nuper defunctum constituit. De Brunone Augustano Episcopo hæc enarrat VVippo.* A

Augustam, inquiens, Vindelicorũ regebat Episc. Bruno frater Henrici Imperatoris. Nobilis valde fuit ipse Episcopus Bruno. Nam dum esset frater Henrici Imperatoris, filius erat matertera * *Gisela Imperatricis, soror vero eiusdem Episcopi nupta Stephano Regi Vngarorum &c. Post. Eo tempore filia Imperatoris Conradi & Gisela Imperatricis Mathilda nimia formositatis puella Henrico Regi Francorum desponsata, obijt VVormatiæ, ibique sepulta est &c. Iterum Fridericus Dux Lotharingorum, vitricus prædicti Chunonis (Ducis VVormatiensis, patruelis Imperatoris) Imperatori inimicando morte propria* * *prauentus est.* Sigebert. anno 1033. *Fridericus Mosellanorum Duce mortuo, quia mater filios non habebat, quibus Ducatus competeret, Gothelo dux impetrato ab Imperatore etiam Mosellanorum ducatu, in Lotharingia potentius principatur.* B

* *an igitur Imperator Conradus duas duxit sorores*

* *forte ꝑpera*

Irmentrudem constituo Ottonis vxorem, quia nuncupatur auia Adalberonis, Henrici & Friderici in vita B. Adelheidis. Non autem auia illorum materna, cum ipsa nõ fuerit Conradi Regis Burgundiæ vxor, vel de ipsa ostendatur. C

Adalberonis sororem VVelpho nuptam vocat Miræus in not Eccl Belg c. 80. Iuitã.

Attamen contra hæc Miræus in not. Eccl. Belg. c 80. S. Cunegundem Henricum Com. Theodericum Metensem, Adalberonem, Fridericum, Iuitham facit liberos Sigefridi I. Comitis Lutzeburg. atque ex Hermanno Contracto id probari. Verũ ille nihil de hoc? Et accepit id ex Georgio Fabric. lib. 2. Origin Sax. vbi S. Cungundim ait Palatini Rhenani filiam. sed errat & male reprehendit Dithmar. quasi S. Cunegundem statuat filiam Henrici; cum ibi nõ de S. Cunegunde Henrici II. agat vxore, sed de Cunegunde Dithmari Episcopi Merspurgensis matre. D

N. 2. *Hermannus Sueuiæ Dux S. Geronis auus, non fuit Hermannus Comes de Daburg Godefridi Arduennatis filius, de quo in auctar. nostro, quia S. Geronis auus obijt anno 944. teste Reginone. Hermannus, inquiente, dux inter suos sapientissimus & prudentissimus obijt. 4. Id. Decemb. scilicet vno anno post nuptias filiæ suæ cum Ludolpho. Regin ad ann. 949 Vnde & Ludolphus Ducatũ Sueuiæ ann. 950 obtinuit. Regin. 950. At Hermannus de Daburg vixit adhuc anno 979. cum subscripserit literis*

teris

teris parentis sui Godefridi, & matris Mathildis, Ita enim subscriptum reperi. Signum A *Godefridi Comitis & coniugis eius Machtildis. Signum Arnulphi gloriosi Marchisi Iunioris. S. Hermanni Comitis, filij Godefridi Comitis.*

HISTORIA SS. KENTIGERNI ET DVTACHI EPISCOPORVM.

Libet nunc nostratibus annumerare SS. Kentigernum & Dutachum quos supra retuli B. GERONIS statuæ hinc inde fuisse appictos.

S*Anctus Kentigernus* * *Episcopus Asaphensis, pingitur, dextra pedum tenens Episcopale, sinistra annulum in ore Esocis seu Salomonis. Qua de causa, necdum habeo* (*al. Kentingernus.) B *satis exploratum; Inuenio quidem annulos in mari, aut fluminibus abiectos, aut deperditos, deinde fuisse ex pisce receptos; Ita Polycrates,* vt auctor est Herodotus lib. 3. & Strabo lib. 14. *Samiorum tyrannus, cum Smaragdum gemmam signatoriam in mare medium abiecisset, vt tanta iactura diuturnam suam prosperitatem quodammodo refrenaret (ita enim persuasus erat facere ab Amasi Rege Ægyptiorum) accidit sexto post die, vt piscator quidam, piscem magnum atque à se captum dono Polycrati offerret, quo exenterato ex intestinis, gemma inuenta & Polycrati restituta fuit.* (*De annulis in aquā abiectis*) (Polycrates Samius.) *Ita &* teste Cæsario libr. 10. de miraculis cap. 61. *Conradus Sanctis & ad* D. *Seuerini Coloniæ Præpositus nauigio Rhenum descensurus, exerta in Rhe*- C *num manu ex digito annulum excussit, quem anno insequenti Sanctos nauigaturus, illic loci vbi perdiderat, ex pisce esoce sibi initio negato à piscatoribus, deinde Sanctensem Præpositum, cui illum asseruabant agnoscentibus, vltro oblato, atque à coco exenterato, recuperauit atque recepit.* (Conradus Sanctensis Præpositus) *Alij vt continuum de se suisq; peccatis sumerent supplicium, nec vnquam in eo torpescerent, annulos in flumina abijciebant, quasi nunquam eos in vita sua recepturi. Quem feruorem, Deo gratum fuisse, & acceptum, miri & stupendi comprobarunt euentus; sæpe enim sola Dei bonitate ex medijs piscium visceribus, suos, præter omnem spem & expectationem recepere annulos.* (Annuli abiecti in signum pœnitentiæ.) Nam vt author est Marul. lib. 4. c. 10. *Arnulphus Lotharingiæ Dynastes* D *Caroli Magni Imperatoris auus cum spreto dominatu, in solitudine Christo deseruiret, annulum suum in fluuium Mosellam abijciebat, veniam delictorum sibi factam crediturus, si repertus sibi restitueretur. Posteà ex solitudine ad infulam vocatus Metensem, cum diu Ecclesiam rexisset, oblatus est ei piscis, in cuius intestinis annulum reperit; gratiisq; Deo eapropter actis, nihil de afflictationibus corporis sui remisit, quinimo abdicans se Episcopatu, in Eremum est reuersus, vbi diem suum clausit extremum. O quam bona pœnitentis piscatio, cuius hamo suffocatur Leuiathan, & trahitur thesaurus immortalitatis.* (Arnulphus Metensis Episcopus.) *Simile refert Lucius Marin.* de rebus Hispanicis l. 5. apud Sur. 5. Octob. tom. 7. *De B. Attilano Zamorensi Episcopo, qui annum agens quintū* (B. Attilan' Zamorēsis.)

& vicesimum fama Moreale monasterij sanctissimi haud procul Zamora disiuncti excitus, se Floriano Abbati, integros decem annos fingendum formandumq; tradidit, à quo propter singularem animi modestiam Monasterij Prior fuit destinatus. Denique cum Abbate suo ad insulam vocatus, ipso Spiritus sancti illabentis die consecrationem obtinuit, præfectus est Florianus sedi Legionensi & ipse Attilanus Zamorensi, quā decem vbi direxerat annos, dispertitis inter pauperes redditibus Ecclesiasticis, Episcopatu aliquamdiu cessit, quo prioris vitæ suæ noxas elueret, socios sese offerebant laborum & vitæ Præsulis ciues, sed benedictione illis impertita, ipse ponti ad S. Laurentij ædem strato appropinquauit, excusso in fluuium annulo seorsim Diuinos sibi promittebat fauores, quando ipsum esset recepturus. Biennium pannis obsitus anteactam luxit vitam. Tandem in quiete monitus, vt ad priorem rediret sedem; redit atque in itinere, eremum S. Vincentij attigit, vbi hospitio exceptus, pisces ab hospite allatos ex imperio exenterauit inuenitque quem in amnem abiecerat, annulum; genibusque submissis Deo gratias egit, ac continuo ciuitatis æra omnibus stupentibus, nemineq; impellente increpuere. Neque hæc quispiam negare poterit, nisi velit & didrachmam in ore piscis à S. Petro inuentam Matth. 17. pernegare. Quos stupendos diuinæ bonitatis effectus haud in vita S. Kentigerni potui reperire. Nam quotquot adhuc legi, piscis miraculosi non meminerunt; Sed hæc fere de eo tantum tradunt, Kentingernus, inquientes in vrbe Glascouiensi Albania, ita Harpsfeld. at Pitsæo in Elgua ciuitate Cambriæ, matre natus Diua Thanete [al. Themi] Lothi Pictorum Regis filia (quamuis Leslæus Episcopus Rossensis matrem nuncupet Annam Aurelij Britonum Regis sororem & Pictorum Regis hæredem legitimam) & Patre Britanno, qui adeo multis latuit, vt Kentingernum virgine matre crederēt prognatum. Harpsfeldio tamen & Leslæo nuncupatur Eugenius nobilis, qui vi eam oppresserit; hanc tamen maculam (si quam suis contraxit natalibus) ita omnem deleuit, vt merito cum quocunque sæculi istius viro conferri possit, virtutis, continentiæ, doctrinæ, singulare exemplum. Educatus & institutus est à Seruano viro pio, qui pro tenero in ipsum amore, Mungha, id est, charissimum amicum appellabat, quod ei postea nomen semper apud vulgus insedit, eoque nomine passim in illis regionibus colitur. Vestitu, victuq; Ioannem referebat Baptistam.

A B C D (margin letters)

[Left margin notes:] ...rachma ...ore ...is. — ...ētigernus

Nam vt ait Harbsfeld. apud P. Edmundum Campianum; Ipse sæpius toto triduo, ieiunus tandem obuia quaque & exposita tantum comedebat, carnibus & vino penitus abstinebat, somno modico vsus, puluinaris loco lapidem capiti suo substernebat, ac carnem cilicio edomabat. Quibus virtutum exercitationibus, omnium in se conuertit animos, adeo vt primariā illi sacri Magistratus in Albania, commendarent sedē Glascuensem, vbi illustre condidit monasterium, ad quod ingens hominum confluxit multitudo, vnde delecti 900. vt tradit Harbsfeldius Archidiaconus Cantuariensis 6. sæculo c. 28. ex quibus trecenti illiterati plane pecoribus pascendis mācipati, alij totidem pauperibus

curan-

A curandis, hospitibus excipiendis, cibarijs preparandis, alijsq; domesticis negotijs fuere addicti. Cæteri cultiores, doctioresq; precibus, lectionibus, concionibus, scriptionibus, & id genus exercitijs vacabant. E quibus alios alio amandabat, seminandi & propagandi Euangelij causa. Deinde Albaniam relinquens vt placet Harbsfeld, vel à suis pulsus popularibus, substituto sibi in Episcopatu ex discipulis Asapho, qui & vitam eius descripsit, in Cambriam abijt, vbi Elgua seu Elgia populum docuit, Apostolicamq; instituit societatem, inter fluuios Elvvid, & Elvvij; Nam 600. se eius submisere disciplinæ, ex quibus altera dimidia pars, quæ erat ex illiteratis conflata, agriculturam iubebatur exercere, altera monasterij septis conclusa, vario laborum genere victum suum

B conquirebat; atque ex omni numero deligebantur sexaginta viri, qui mutatis vicibus interdiu noctuque, in Ecclesia rebus diuinis vacarent. Ecclesia verò primum ex maceria fabrefacta, deinde ex lapide de nouo excitata, cuius ædificationem haud modicum Malgo, vel Magolocunus Britannorum Rex sexto inde miliari apud Deganvvy habitans retardauit, at cū tempore mitior factus, cathedrā in Ecclesia Episcopalē admisit, prædijs alijsq; priuilegijs dotauit in monachorum vtilitatem, Ecclesiam hanc alij Elguensem, alij Lanelvvensem à præterlabente fluuio Elvve nuncuparunt. Ita ille.

Attamen Boethius author est lib. 9. histor Scotiæ, quod cum S. Kentingernus cum sanctissimo Abbate columba sacro colloquio congressus, multa de Christiana reli-

C gionis arcanis piè & erudite coram Brudeo Rege disseruisset, aliquanto post tempore ipse Kentingernus, non pulsus, sed inuitatu S. Columba cum ipso ad castrum Calidoniæ profectus (in quo cœnobium Coriuallus Rex Scotiæ, & Eugenij Germani in regno successor, suadēte Columba recenter extruxerat) Athalos, Calidonos, Horistos docuerit, ac vicinarum regionum incolas, quorum magna vis per singulos dies ad eos, Christi dogmatis audiendi causa confluebat, docendo monendo hortando, ac potissimum vitæ suæ exemplo ad veræ pietatis obseruationem instigarit.

Nam teste Ballæo, dum esset Elgua terra Cambrensi vir Apostolici ordinis in Pastorem constitutus, melota ex caprinis pellibus vsus, & cuculla stricta, candidaque contectus stola, primitiuæ Ecclesiæ formam seruauit. Apostolico more pedes ad prædicandum

D perrexit, multosq; ad fidem conuertit, Apostatas reuocauit, Pelagianos expulit, nondū renatos baptizauit, simulachra euertit, Ecclesias condidit, ægrotis ministrauit, languores curauit, in magnaq; semper abstinentia vixit, homo ad promouendam veram religionem natus. Formatis enim, Venedotis & Rossis Euangelium vsque ad flumen Fordense, & ad mare Scoticum, cooperante Columba Scoto viro Sanctissimo prædicabat, vbi Caledonios, Athalos, Horestos, ac vicinarum Regionum incolas, monendo, docendo, hortando ad veræ pietatis obseruationes fideliter instigauit. Ex suis etiam discipulis, quosdam ad Orcades Insulas ad Norvvegiam & Islandiam misit, vt eorum instructionibus sacris fidei lumen reciperent. Hactenus ille.

Norvvegi, Islandi docentur fidē Christianā

*Deinde, vt author est Boetius, eo in loco vbi olim Calidonia castrum, tot authorum celebratum fuit testimonijs, templum est celebre (vti videre licet) polito quadratoq; lapide mira arte fabricatũ, diui Colũbæ dicatũ nomini, vbi sacra Episcopalis sedes (Dournkeldensem *, vulgus appellat) prædijs ac prouentibus ad Pontificis & Canonicorũ sumptus Scotorum Regum (sed aliquantisper post) munificentia magnificè fuit donata.* A

* Dovvnkeldensem.

Quamuis hæc sedes Elguensis (vt Godwinus Episcopus Landauensis in præsulibus Angliæ pag. mihi 652. in Episcopis Asaphensibus, vbi omnia confuse tradit) *sit vnà, è tenuissimis Angliæ, VValliæq; sedibus, sicut & Giraldo sub ann. 1188. paupercula appellatur sedes Lanelvvensis, qualis & hæc nostra est ætate. Quinas tempore Edvvardi II. habuit ædes Episcopales, Lanelvvy, Altmeledin, Lãndeyla, Nannerch, & S. Martini, quas omnes, præter vnicas illas Lanelvvenses sacrilegium absorpsit. Tenuis adhuc ex illis soluitur merces, seu pensio annua, quæ ne centesimam fructuum partem attingit. Ipsa Ecclesia continuis inter Angliæ Reges VValliæq; Principes hac in regione plurimum commorato, plurium annorum bellis vna cum Episcopi, Canonicorumq; domibus direpta est atque incensa. Clade omnium maxima ab Ovveno Glendovv, Henrico IV. regnante, fuit affecta, atque ab eo tempore Canonicorum domus nunquam fuere reparatæ. Hic enim fructus erat noua in Anglia prædicatæ doctrinæ. Sexto post mense à Calidonia castro profecti sanctissimi viri, vtrique alteri gratulantes, pijs lachrymis fusis Kentingernus Glasgov ad solitam sedem, Columba in Hebrides primũ, inde in Hyberniã remeauit* Hæc Boet. At testibus Godvvino, Pitsæo, Harpito. *Ipse S. Præsul post plurimas tyrannorũ molestationes à pio Principe Roderico ex Cambria in patriam Albaniam reuocatus, munus olim à se derelictum quasi postliminio repetijt (Quicunque inquiens, verbo Dei aduersantur, hominum saluti inuident.* Godvvin. in Aseph.*) vbi exactis 185. ætatis suæ annis Idibus Ianuarij, anno 560. vt placet Godvv. vel 566. vt vult Pitsæus obijt in Scotia vrbe Glascoensi, viuus & mortuus pluribus claruit miraculis. Neque hanc S. viri ætatem quis mirabitur, cum velint nonnulli S. Seruatium Tungrensem Episcopum fuisse 373. annorũ Anno enim Domini 325. congregatis Clericis ad eligendum Episcopum, & in Ecclesia omnibus pro pastore dicitur adductus ex Armenia S. Seruatius annos iam natus 298. pedo ipsi ex ara tradito Episcopus constitutus. Vide* Chron. Gualt. *Familiariter vtebatur Columba vel Colũbano Scoto, viro sanctissimo, qui vt refertur* in vita ipsius lib. 3. c. 5. *iussit Scotos (non Hybernos, quod hi non desciuerint à fidẽ ad hæresin ex promissione Christi S. Patritio facta) piscatores captis quinque piscibus, in fluuio Sale iterum piscari, ita vt quem extemplo comprehensuri essent piscem grandiorem ipsi S. viro donarent. Piscatores S. viro consentientes piscatum rediere, ac conclusum miræ magnitudinis reti piscem Cochem appellatum, ipsi attulere. Idem S. vir, Columba teste S. Notkero in martyrologio de S. Columba, tempore pestiferæ luis, quæ vniuersum pæne depa-*

B C D

A depopulabatur populum, benedictum à se littoreum Saxum iussit vbiq; in aquas mergi, atque ex ijs potari, vel aspergi infirmos; Verum Saxum benedictum contra naturam suam, in aquis irrectum supernatauit, tantamq; ijs imprimebat virtutem; vt quotquot ex ijs biberent, vel aspergerentur, sanitatem mox recuperarent. Atque hac sunt qua authores de S. tradunt Kentigerno, in quibus nulla fit mentio piscis & annuli ex ore piscis recuperati. Sed ad alterum, & sinistrum S. GERONIS me conuertam latus; Depictus est in eo S. DVTACHVS EPISCOPVS ROSSENSIS, in Catalogo pracipuorum Hibernia, in quo vocatur & Duchatus; Tradit hac de eo Ferrarius in Catalogo Sanctorum: Thana quod est oppidum Rossia regionis, in qua Episc. Rossensis morari solet ab Elgina vrbe 8. milliarib⁹, à Borno oppido 10. distãs (lapide) in Scotia S. Dutaci Episcopi ex Kalen. Scotia. Huius miraculum, quo Angli à Scotis ad pontem Steruilinũ fusi sunt, in Martyrologio Scotia refertur. Vixit circa an. Sal. 807. Ita Ferrar. ad 8. Id. Martij. At Ioannes Leslaus Scotus, Episc. Rossensis li. 6. de reb. gestis Scot. 93. ad an. 1214. hec de Dutacho refert. In hanc atatem inciderunt summa nostra Reip. fœlicitate prater alios duo inprimis viri & doctrina recondita cognitione & vita sanctissima ratione exculti, Gilbertus (cuius paulo ante meminimus) & Dutachus, vterque Episcop⁹, hic Rossensis; ille Cathanẽsis; quorũ vterq; etsi eã pietatis laudẽ partim miraculis, partim doctrina collegerint; vt digni habiti sint, qui in Diuorũ numerũ cooptẽtur, tamen Dutachus primã gloria partẽ, in duob⁹ tulisse videtur, primo quod quicquid Gilbertus habuit aut pietatis aut doctrina, illud totũ hauserit à Dutacho: deinde quod Dutachus ita perpetua Scotorũ, & Regũ & Principũ, & plebeiorũ religione colebatur, vt in tota Scotia nec numerosior, nec celebrior peregrinatio habita fuerit, quã qua ad eũ in Rossia decreta erat. Hac ille. Quin etiã idẽ ille pugnã ad pontẽ Streuelingum cõmissam refert ann. 1287. Nã Scoti Nobiles Eduardi Anglia Regis (cũ in Galliã contra Philippũ Regẽ cũ exercitu trãsmitterẽt) iugũ excussuri, in Hugonẽ Cassingamensẽ Regis Legatũ, seu illius vices obeuntẽ incurrerũt, ac inde Angliã Borealẽ ingressi, eã ferro igniq; vastarunt. Sed Rex Eduardus submissis nouis in Scotiã copijs Scotorũ duces, Stuardũ, Cumenũ, & VVallaseũ* (qui de supremo belli honore inter se cõtendebant; quod prioribus duobus VValles veluti hominẽ exili fortuna ad opulentam repente prouectum contẽnentibus, cõtra VVallaseus belli administrãdi omniũ suffragijs summã potestatẽ penes se esse asseueraret) apud Sacellũ Falkirch prælio vicit, fugauitq;. In fuga VVallaseus Robertũ Bruscũ insequentẽ induxit, qua verborũ atrocitate, qua patria amore in suas partes, inclinantemq; Scotorũ fortunã singulari erexit animi fortitudine. Nã militem ad se nullo principatu, vt apud Anglos fit, cũ esset de mediocri tantũ sorte Nobiliũ, Equitis aurati secũdo genitus; neque stipẽdio, cũ esset tenui rerũ statu; neq; adhuc publica auctoritate, cũ esset priuatus; sed sola sua virtute & rebus præclarissimè gestis, ac ardẽtissimo zelo liberanda patria ad se numerosissimũ breui pellexit. Vnde omniũ suffragiis dux liberãda patria, tãdẽ creatus est,

S. Dutachus Episc. Rossẽsis.

* VVallas Boet. lib. 14.

ac iterum belli aleam periclitatus, si amplificatã Anglorũ potestatẽ manu militari possit atterere. Cũ Anglis cõgressus, occiso Hugone Eduardi vicario, ac Anglorũ exercitu ad pontẽ Sterlingensẽ partim trucidato, partim submerso, castella Dridonẽse, Forfariũ, Brechineũ ac Montisrosatũ, deinde Abirdoniã & castrum Dunnotir (vt iã quæ apud Perthum oppidũ, Airẽse atq; multa alia eius facinora pclare leui brachio prætercam) felicius faciliusq; quã cuiq; est credibile, cæsis aut fugatis Anglis eripuit. Quæ omnia diuino quodã numine potius quam vllo humano robore videtur perpetrasse. Ita Leslaus. Atq; vt Scotorũ insinuãt fasti, deprecãte S. Duthaco Rossorũ Epis. feliciter obtinuisse. A

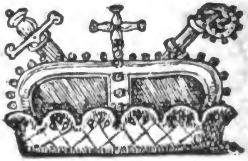
B

X. Lapis S. HERIBERTVS Chrysolitus.

...uit sub ...one III. S. Henrico ...udo Impp ...t 1022. ... Martij.

Primus Septẽvir qui tẽpla Tuitia cõdis
Mõte Rubro Tubari fers HERIBERTE genus. *ex VV. Salsm.*

Hæc insignia imitantur imagines quæ apud Herbipolenses tribuuntur Henrico Episcopo fratri S. Heriberti. ☙

C

...scitur.

NAscentis HERIBERTI cubile, lumine diuino illustratum, Electoralis ipsi in Coloniensi Ecclesia fastigij obtinendi splendorem portendit. Ipse ex prosapia Comitum Rutemburgicorum ad Tubarum flu. non solum Gerbertum (qui postea Syluester secundus fuit appellatus) sed & Brunonem Saxoniæ & Sueuiæ Ducis filium (qui Gregorius nũcupatus V.) Pontifices maximos puer Magistros audiuit. Sua ætate Bruno, postmodũ Pontifex Romanus, sanxit, vt deinceps

...uos Magistros ha...uerit.

D

ceps Imperator à Septemuiris Germaniæ Principibus solum eligeretur. Dissidétes
A Quam dignitatem hac occasione consecutus est S. HERIBERTVS; recó- concili at.
ciliabat ipse dissidentes Rauennatum ab Episcopo suo animos, inde designatus fuerat Coloniam, vt iret Legatus, illicque distractas Vbiorum in deligendo Præsule voluntates in concordiam reuocaret; Reuocatu- Fit Archie-
rus omnium ipse calculis & suffragijs Wezelino agente, in quem Cleri piscopus.
propendebant suffragia, in Principem Electorem fuit cooptatus. Qua de causa ingens Ottonem Imperatorem incessit gaudium, vt declarat hæc Laconica & familiaris ad eum epistola: *Otto Tertius Imperator Augustus sola Dei gratia* HERIBERTO *Archilogotheca gratiam suam & Coloniam & pallij cubitum vnum.* Habita electione Beneuentum ad
B ipsum Imperatorem profectus Regalibus ab eodem donatus, Romam progressus pallio ibidem fuit insignitus. Mortuo Ottone primo Ar- Dissidet à
chilogotheta noster Primus in cathedra Coloniensi Electoris munus S. Henrico.
iam ante Euergero cum alijs Septemuiris à Gregorio V. decretum, vt obiret, suæ curæ (vti & S. Annonem fecisse dicturus sum) Imperialia insignia vendicauit, nimirum lanceam sacram in reditu suo ex Italia Coloniam præmisit. Quod vt resciuit Sanctus Henricus ab alijs Imperator designatus, S. Archilogothetam HERIBERTVM iussit detineri, donec
C fratris sui vadimonio, custodia leuaretur. Deinde aliquo tempore ab Imperatore nouo, instigantibus præsertim susurronibus aulicis dissedit, sed tandem illi reconciliatus adeo arcto se illi obstrinxit fœdere, vt cum capitis sui periculo non dubitaret ipsius Imperatoris salutem redimere. Nam cum Imperator Papiæ in discrimen vocaretur vitæ, obiecit se S. HERIBERTVS noster, vt ostendit Dithm. lib. 6. Rem gestam ipsius describá verbis. *Eademq; die,* inquit, *reuelatur qua mutabilitate totius mundi huius* SeditioPa-
instabilis cursus in pronum semper voluatur. Namque inter tot gaudia subitò inseuit piensis.
inimica pacis discordia, & à superflui vini ebrietate, de vili causa interrupta est mise-
D *rabiliter fidei connexio & sacramenti. Conciues aduersus nouiter electum regem ar-* N ebrietatis
mantur, ad palatium properant, & maximè hi, quibus ius Henrici displicebat, Hard- effectus.
vvigi autem relaxatio mulcebat. Clamor vt à rege auditur, quid hoc esset, explorari citius ab eo iubetur. Cui protinus respondetur, plebeios furore subitaneo inflammatos, & seruili præsumptione animatos, hanc commotionem primitus incepisse, cæteros quoque omnes in detrimentum sui vel dedecus conuenisse. Quos iam irrumpentes HERI- Heribert⁹
BERTVS *Agrippinæ prouisor egregius, sedare conatus, vt de fenestra causam tantæ in-* Archiepis.
uasionis inquirit, lapidum imbre & sagittarum infusione retruditur. Palatium au- Colon.
tem ab hostibus grauiter impugnatum, à domesticis regis, facilè numerandis, viriliter

defensum

defensum est. Diuisis etenim plura necessaria nostris, maior vis excreuit inimicis. Tandem audito clamoris immensi strepitu, nostri gregatim ad regem properant, hostesque A
adhuc insanientes paululū expellūt. Sed imminente iā nocte sagittis atq; lapidibus obuijs tardantur. Qua ad puidenda vrbis tunc incendunt mœnia. Nostri autem, qui foris erāt, vrbis propugnacula fortiter ascendunt, quibus hi sic melius resistebant. Ibi tū quidam egregius iuuenis, Giselbertus nomine, frater Reginæ, à Longobardis vulneratus, oppetijt, & consociorum tristitiam vehementer adauxit. Quem VVulferam miles in medium agmen prosiliens, vnumque ex his per galeam vsque in iugulum feriens, securus vindicauit. Sic alternando quietem, cunctis amicam, belli asperitate mutabant.*

selbert' ugustæ ter. *Vulfram.

Nonnullos ex hostibus quos vi capiebant nostri, viuos regi præsentabant. Subitò ibidem B
vna domus, quæ nostros tuebatur defatigatos, à Longobardis incensa ruit, ac eos nulla spei certitudine potitos alacriores bello reddidit. Interim Alemanni cum Francis & Lothariensibus tandem hæc mala rescientibus, fractis intrantes muris, in tantum conciues persequuti sunt, vt è munitione domorum suarum nec vnus egredi præsumeret. Harum summitate hi nostros iaculis grauantes immissis, incendio perierunt illato. Difficile est cuiquam ad enarrandum, quanta ibidem strages diuersis efficitur modis. Milites regis tum victores sine vlla offensione spolijs interemptorum vtuntur. Hoc miserabili aspectu Rex motus, & vt residuis parcerent, firmiter præcipiens, se ad munitionem sancti Petri contulit, hostibusq; veniam suppliciter implorantibus misericorditer indulsit. Tunc absentes quique accepta regis victoria, aut ipsi veniunt, vt alia declinarent, aut obsides mittunt, fidem, auxilium & subiectionis debitum regi promittētes.] C

Heribertus pluuiā fertilitatem impetrat

Hic S. Archiepiscopus summæ siccitatis, omnes segetes exurentis & pessundantis tempore, populi inedia & rerum omnium penuria misere afflicti commotus, solemniter ambarualia & amburbialia Coloniæ instituit, vt diuinam impetraret atq; exoraret misericordiam, indicto prius triduano ieiunio, cumque ex S. Seuerini oratorio clerus solemniter sanctis supplicatum egressus, S. Panthaleonis monasterium peteret, niuei coloris columba circa caput S. Heriberti circumuolitauit, quæ non nisi à sanctioris vitæ hominibus nunc visa, nunc eorum visui se subtraxit, ac D
paulo post eadem vbi tertio se caput B. viri circumiecerat, cœlos visa est repetere. Demum peracta supplicatione domum reuersus Præsul, mēsæ accumbebat ieiunium dissimulaturus, neque enim pijssimum pectus populi sui miserijs grauiter saucium, vllam admittebat consolationem; cumque alij mirari se dicerent diuinam bonitatem profusis tam multorum lachrymis flexam non esse, tale fertur vir sanctus responsum dedisse: vestri ô charissimi Pastoris est culpa, nisi enim diuinum numen meis sceleribus offensum esset, credo equidem iam diu cœlum disrupisset

pisset. Hæc vbi dixisset profusis vbertim lachrymis caput manibus
A sustentatum in mensam inclinabat; luctabatur interim cum fortissimo omnium spirituum Domino ardenti oratione & summa animi submissione, qua superior fuit. Nam eadem hora cœlum maximè serenum radijsque solis æstuans, repentino fragore intonuit, & demissis vberrimis imbribus mirificè cunctos recreauit. In gratam diuinæ bonitatis & clementiæ memoriam S. Præsul post Paschales ferias supplicationem annuam Coloniæ instituit, quam ieiunium quod banni vocat præcedebat: subsequentibus vero annis decorauit eam circumlatum S. Syluestri caput, quod S. Irmgardis virgo in secunda sua Romam profectione à Pontifice obtinuit, cui chirothecam terræ ex cœmiterio 11000. virgi-
B num plenam obtulerat. Erat autem Irmgardis; quæ in necrologio S. Panthaleonis etiam Irmentrudis dicitur, comes Zutphaniæ soror Hermanni humilis anno 1081. electi in nonum S. Panthaleonis Abbatem; hæc orbata patre *castrum Aspell & oppidum Rees ex hæreditate sua B. Petro legauit, & conuentui S. Panthaleonis Suchtelen cum omnibus annexis.* Tandem postquam ter Romam peregrinata est, in hospitali Hachtportz dicto, à se ædificato diem clausit extremum *Molan. 4. Septemb. Necrologium S. Panthaleonis* 4. *Idus Nouemb.* Sed ad B. HERIBERTVM reuertamur.

Supplicatio Herebertina & ieiunium.

Origo supplicationis cum capite S. Siluestri.

C Pauperum fortunam non aspernatus S. Præsul HERIBERTVS ijs qua poterat ratione subueniebat, vnde quem alij sacris Christianorum initiare neglexerant pauperem, illum ipse sacro tinctum fonte lauabat, & quod euoluto anni spacio à compatre offerebatur in solemni pompa edulium non rejjciebat.

Baptizat ipsemet.

In honorem Deiparæ & Aduocatæ humani generis (vt eam vocat S. Irenæus) quam singulari cultu prosequebatur ex voto Ottonis Tertij; prolixa satis liberalitate Tuitiense monasterium, Anno 1003. cœptum & 1019. magnificentissimè absolutum, in loco vbi se illius visui Deipara cum filio suo inter pyri brachia hærente obiecerat bis ædificauit at-
D que ditauit. In eiusdem quoque Beatæ Virginis honorem Ecclesiæ Cameracensi obtinuit à S. Henrico Cæsare Comitatus accessionem.

Colit Deiparã & instituit Tuitiense monasterium.

Nec minore in Diuos reliquos ferebatur affectu. Coloniæ duodecim Apostolorum basilicam & Collegium in decliui & extrema ætate extruere, & moliri cœpit; quod tamen morte præuentus Peregrino * successori perficiendum reliquit. Imperatori, qui malorum instigatione (vt supra insinuaui) ab ipso fuerat alienatus visu territo & penitus supplici facto, fatalem prædixit horam; quin & sibi etiam Peregrinum successu-

Instituit Collegium SS. Apostolorum.

* *Pilegrimo Pelegrino.*

eco visũ restituit. | rum prænũtiauit. Aqua, in qua se lauerat Episcopus B. Volberto Tuitiēsi Abbati visum restituit. Saltatores salubria presbyteri monita contemnentes, ac anni integri tripudio damnatos, dirarum liberauit imprecatione; Conuenerant enim à matutinis horis in cœmiterio monasterij Sancti Magni martyris Colbecens. (est verò Colbize Saxoniæ Diœcesis Halberstadiensis * villa) ipsa nocte natiuitatis Domini 15. viri, ac tres mulieres, vt tripudiantes choream ducerent, duxerunt sed infœliciter. Nam Ecbertus, cui molesti erant prima celebraturus sacra, ipsos à cantu, & chorea dehortatus, cum nihil proficeret, imprecari cœpit? Vtinam potentia Dei & meritis S. Magni martyris sic inquieti annum ducatis; qua increpatione nihil habita in saltatu perstiterũt. Puellam Mersindim iussus Ioannes auunculus vi à choreis abstrahere, non puellam ipsam, sed puellæ viuæ brachium, sine vlla sanguinis profusione auellit, ipsa in tripudijs perseuerante, euoluto sex mensium spatio genuum tenus terræ fuere immersi. Integro ipso anno nihil cibi aut potus sumpsere, neque à pluuia irrorati: neque à choreis lassati, si quæ circa ipsos tecta erigentur statim à venti impulsu deijciebantur, vestes ac calcei non atterebantur; vngues quoque & capilli non promittebãtur. Decurso integro anno ad latera vsque humi subsiderunt. Tandem ipsa nocte natalitia eos conueniens S. HERIBERTVS Archiepiscopus Colonien. (qui eo fuerat profectus) fusa pro eis oratione, exoluit ligamine, quo manus eorum mutuò tenebantur constrictæ, solutos atque ad Diui Magni aram adductos Diuino Numini reconciliauit, moxque sopor ipsos tres dies ac totidem noctes tenuit oppressos. Mersindes verò cum duabus fœminis & Ioanne statim exanimati concidere. Reliqui à sopore quidem domum reducti, cibum sumpsere, & à vertigine capitis in omnem reliquam vitam haud fuere liberi. Quidam tamen ex ijs adeò profecerunt, ita vt ab obitu suo mira supra naturales facultates perpetrarent. *Hæc Alb. Stad ad ann.* 1021. *Chron. Sclauica ad eundẽ ann. Crantz. lib.* 4. *Metrop. c.* 34. *Naucler. Vincent. Belluac. Bredenbach in collat.* Anno 1021. Nouesij hærens S. HERIBERTVS febri corripitur & perceptis ibidem Ecclesiæ sacramentis nauigio Coloniam rediit, ibique à B. Helia SS. Panthaleonis & Martini Abbate sacro inunctus oleo, nullam nisi de Deo & fratribus suis, id est pauperibus, quos semper benignissimè pauerat, sollicitus sermonem miscebat; tandem 16. Martij exhausto spiritu beatissimo fine quieuit; A Gregorio VII. Sanctorum numero adscriptus, sic enim in archiuo SS. Apostolorũ habet Bullarum exemplar:

Margin notes: …tatu …ni inte… punitos …iris ab…uit. *…Magdeburgensis.* | B. Elia …bbate …ungitur.

A B C D

Grego-

A *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei vniuersis sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ filijs vel maxime tamen in cis Alpinis gentibus salutem carißimam cum benedictione Apostolica. Quidquid diuinis testimonijs roboratur humanis non indiget vt roboretur.* HERIBERTVS *Coloniensis Archiepiscopus sanctißima vita meritis inter Sanctorum agmina in cœlesti numerari aula promeruit. Quod asseuerant & dum vixit in hoc sæculo facta per eum virtutes & posteaquam illuc translatus & signa subsecuta. Vitam eius stilo traditam vidimus, in qua magnam eius sanctitatem didicimus, Annuente igitur Deo, auctoritate Apostolica Nobis diuinitus tradita iubemus illum ammodo inter Sanctos connumerari, & in Confessorum catalogo scribi, atque ab omnibus vt sanctißimum in suo natalicio celebrari. Condignum enim videtur, vt quem Deus Pater honorauit in cœlis, à nobis eiusdem seruis honoretur etiam in terris.* Canonizatio S. Heriberti. B

Scribo nunc breuiter Sanctorum res gestas, & vix quicquam præter omissas ab alijs: publico tamen polliceor annales S. HERIBERTI à D. Ioanne Gelenio Vicario in Spiritualibus & Prælato Coloniensi piæ memor. conscriptos, atque interim dum hanc edo hierothecam, adijcio quæ de B. HERIBERTI sarcophago & hierotheca mecum dignatus est historiarum & publici ergo communicare R. & Doctissimus Pater Paulus à Vrechem XLI. Tuitiensis Abbas.

C

TITVLVS HERIBERTINI OLIM SEPVLCHRI.

Heribertus Coloniensis Archiepiscopus constructor huius Ecclesiæ, anno Incarnati verbi millesimo vicesimo ipsã consecrauit, in honorẽ Saluatoris mũdi eiusq; Genitricis.

TRANSLATIO S. HERIBERTI ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi millesimo centesimo quadragesimo septimo indictione decima, translatum est venerabile corpus sanctißimi Patris nostri & Confessoris Christi HERIBERTI *Coloniensis Archiepiscopi Fundatoris huius loci Tuitiensis tertio* Kal. *Septemb. Feria sabbati, hora diei tertia, à Venerabili Arnoldo primo Archiepiscopo Coloniensi. Anno Episcopatus sui octauo, pontificatus vero beatæ memoriæ Eugenij tertij, tertio; & anno Imperij gloriosissimi Domini Conradi secundi,* D *octauo, & filij eius Henrici, primo, porrò Gerlaci Abbatis Tuitiensis duodecimi anno secundo. Acta sunt hæc anno obitus & tumulationis Beatißimi Confessoris centesimo, vigesimo sexto.*

Titulus ad caput in sepulchro eius inuentus incisus plumbeæ laminæ.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi millesimo vigesimo primo 17 *kalend. April obijt* HERIBERTVS *Sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus, qui de proprio sumptu hoc monasterium fecit.*

Titulus ad pedes ipsius inuentus.

HERIBERTVS *Coloniensis Archiepiscopus constructor huius Ecclesiæ, anno Incarnationis*

nati verbi millesimo vigesimo ipsam consecrauit, in honore Saluatoris mundi eiusque genitricis. Idem nimirum titulus qui sepulchri. A

Hierotheca preciosa S. HERIBERTI in qua nunc requiescunt sanctæ eius exuuiæ, præter versus Apostolorum statuis suffixos (quos omitto sicut & in aliorum Episcoporum tumbis feci) res ab ipso gestas his vetustis carminibus explicat.

Primo in statuam S. HERIBERTI inter Humilitatis & obedientiæ typos expressam extat hoc carmen:

Has Præsul Christi vitæ socias habuisti.

In duodecim tabulas historiæ S. HERIBERTI circa eius Hierothecam. B

I.

Magnificæ prolis notat ortum visio solis
Præuidit ita Pater eius & Israelita.

II.

Doctori natum tradit Pater erudiendum
Disputat atque docet quē gratia cœlica replet

III.

Hic fit Leuita vir clarus cœlibe vita
Cancellatura Rex hunc inuestit honore.

IV.

Ex Regis dono datur hic sacra Virga Patrono
Præsulis insigne plenum dat Papa benigne.

V.

Mons transit mõtes sparsurus lumine valles
Suscipit optatum plebs Pontificē sibi gratū.

VI

Hic subit examen miseris vir iuge leuamen
Vnctio Sancta datur personaque Sancta sacratur.

VII.

Visitat ecce Pater te luminis inclyta mater
Tēpli vota probans formā signans loca mõstrans.

VIII.

In mensa visus extensus in arbore Christus
Pontifici Sācta fit causæ crucis facienda.

IX.

Vota Pater dū fert sacer huic se spiritus infert.
Cūque Deū placat reserans cœlū pluuiā dat. C

X.

Viribus antiqui Præsul rapiens inimici *
Prædā saluauit hanc dæmone dū spoliauit.

XI.

Corda cruēta necat venia dū Rex bene placat.
Iram Pontificis ter præbens oscula pacis.

XII.

Hic Pater insignis meritis rutilans velut ignis
Fit requie tutus Paradisi carne solutus.

**Liberatur energumena.*

D

XI. Lapis S. ANNO Hiacynthus.

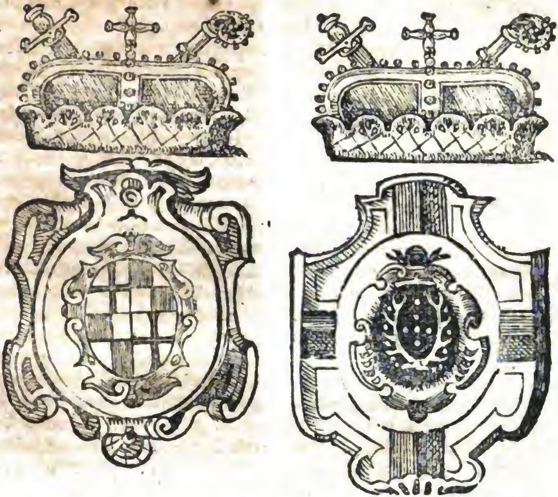
Claruit sub Henrico III. & IV. obijt 1075. pridie Non. Decēbr.

ANNO facit Sigæ Montem templum atque sepulchrum,
Ecce suum, Diuis iunctus amore sacro est. *ex VVilb. Salsm.*

A

B

C

[Hæc insignia Rumborum in antiquis Chronicis Saxo. tribuuntur fratri S. ANNONIS *Archiepiscopo Magdeburgensi, quæ autem Dassellensium cornua referunt, ipsi Sigebergæ & Coloniæ passim appinguntur]*

S. ANNO ingenuis ex Alemannorum gente, non nobilibus (qui titulus olim erat Comitum) ortus parentibus, Walberto, & Engela, singulari vitæ sanctimonia excellentibus, vt tradit Reginhardus S. ANNONI coætaneus, *apud Sur. 4. Decemb.* Ingenui autem licet matrimonio sibi iungerent Comites *vt testatur Laz.* ipsis tamen nonnihil inferiores erant, vt auctores docent omnes, & expresse ostendit Schaffnab. *ad ann. 1075.* vbi de præcipuis agens capitibus, quæ se Henrico Imperatori, Rudolphi de quo paulo post suasu submiserant; ita ait: *Igitur introducuntur per ordinem, Saxoniæ ac Thuringiæ primo Principes, VVezil Archiepiscopus Magdeburgensis, Bucco Episcopus Halberstadensis, Otto Dux quondam Boiariæ, Magnus * Dux Saxoniæ, Herimannus Comes patruus eius, Fridericus Palatinus Comes, Diedericus Comes de*

D

Parentes S. Annonis.

Distinctio inter Comites, & ingenuos.

**al. Meginno vide Auctar. nostrum.*

* Haud pcul Goslaria.

Cadelenburg * Adelbertus Comes de Thuringia, Rudleger, Sizzo, Berenger, Bern, Comites; Deinde INGENVI omnes, qui generis vel opum claritate aliquantulum eminebant in populo, & sicut conuenerat absque vlla exceptione Regi se dediderunt. Ex his constat, INGENVOS Comitibus inferiores, non esse de Comitum numero. Attamen Crantz. lib. 3. Metrop. c. 2. & R.P.F. Wolterus Henricus Streuersdorff ex ordine S. Augustini SS. Theologiæ Doctor in primatu Magdeburgens. asserunt, ipsum fuisse Sueuum Comitem à Sonnenberg. Sueuū addunt, ne putet aliquis Sanctum Annonem ex Sonnenberg præcipua Magistri ordinis Teutonici sede oriundum, quæ ad Wertam fluuium nouæ Marchiæ Brandenburg. quam proxime respicit Kustrinum inter septentrionem & occidentem, ac occidentem inter & Meridiem spectat Francofurtum ad Oderam, in ipso verò meridie Sternberg, vnde Comites appellantur Sternbergenses. Aliam S. ANNONIS originem indicant Chronica Coloniensia, volunt enim S. ANNONEM profectum ex Comitibus alias Rugrauijs de Dassel, qui à cognomine Salingæ fluuij oppido Dassel ita fuere nuncupati. Atque ita S. Anno non ex ALEMANNORVM POPVLIS, sed ex Saxonum gente descendisset, cum oppidum Dassel in oriente Northemium, in occidente Hoxariam & Brakelenam diœcesis Paderbornensis spectet; in meridie Helmershusen * & Mundam; in septentrione Erichsburgum, & Brunshusen, vbi authoribus mscr. S. Bernvvardi apud P. Brovver. & Trithemio in Chron. Hirsaug. illustre est excitatum Virginum monasterium à Ludolpho Saxoniæ duce, de quo in mscr. S. Bernvvardi & S. Godehardi apud P. Brovverum. Pro Chronicis Coloniensibus militant S. ANNONIS insignia, quæ Comitum sunt Dasselensium & ipsius statuæ in Georgij æde monasterio S. Annonis Sigebergensi, alibique incisa conseruantur, atq; hic in fronte videntur expressa. Ex fratribus S. ANNONIS fuit Wesselus.* seu Werinherus † Archiepiscopus Magdenburgensis, qui in pugna iuxta Strowi haud procul à Melrichstadio Franciæ Germaniæ oppido. Fabric. origin. Saxo. lib. 3 ad ann. 1078. Henricū inter & Saxones impulsore Rudolpho nō Habsburgico, sed Sueuo & Hērici IV. Regis affine: Fabric Orig Saxon. lib. 3 ann. 1077. (qui vt author est Albertus Stad ad ann 1077. [*] à Sigefrido Moguntino Archiepiscopo, Adalberone Episcopo Herbipolensi, Bertholdo Duce Carinthiæ, in quorundam sedis Apostolicæ Legatorum præsentia Forcheimij creatus Romanorum Rex & 12. Kal. Aprilis Moguntiæ

Comites de Sonnenberg.

Rugrauij de Dassele.

* msc. Meinvv. Helmvvardesbusē.

Werinherus Archiepisc. frater S. Annonis

* Vicelo, Vecilo Stot. ad ann. 1078. VVicel, VVecel. VVezel. VVetzilo. Dith. lib. 7. Adā Brem. Alb. Stad. Schaffnab.

† Bruno in bello Sax. Dithm li. 7. Crantz. in Metrop. d. l. Lang. in Chron. Citez ad ann. 1078. Chronic. M. Belgij. [*] Bruno in bello Saxonico.

guntiæ ab Archipræsule Moguntino vnctus fuit, 7. Id. Augusti commis-
A sa, ab infimæ plebis hominibus fuga occisus est; *testibus Albert. Stad ad ann.* 1078. *Marian. Scot. lib. 3. ætat. 6. ad ann.* 1078. *& Berthold. ad Herm. contract. anno* 1078. vel vt quibusdam placet cruci suffixus *Paul Lang. in Chron. Citizeus ad ann.* 1078. Hoc in prælio Saxones non expectato sociorum auxilio, in arma præcipites diu ancipitem pugnauere pugnam; tandem in ipsos victoria inclinauit, virtute Othonis Gotingensis & Friderici Palatini Saxoniæ, qui Francis in fugam datis aut occisis pugnare non destiterunt, vsque dum intra mœnia Wurceburgia hostem compulissent. E Saxonibus cecidit, vt iam dixi, Wezelo, & Bernardus Legatus Roma-
B nus captus. In castris Regijs occubuerunt Dux Bernardus cognomento Barbatus, Poppo Comes Hennebergius, Theobaldus & Henricus Lechsgemundi. *Orig. Saxon. lib. 3 ad ann* 1078. Alter fratrum fuit Walterus, qui Legatione in Westphaliam fungens, in oppido Ervvite diœcesis Coloniensis, itinere horæ vnius ab vrbe Lippiensi dissito, est interfectus, ac studio Cleri Susatiensis in vrbem Susatum delatus, vbi sub choro atque in S. Patrocli crypta fuit tumulatus. Quod Susatensium beneficium vt grata recoleret memoria S. ANNO Archiepiscopus Coloniensis, Præposituræ Susatiensi oppidum Eruete cum omnibus eo spectantibus liberaliter contulit; Ita ad me R. D. Theodorus Gresemundt Susa-

Walterius frater S. Annonis.

C tensis, qui huius Walteri S. ANNONIS fratris tumulum sæpius haud dubiè vidit, cum & Susati habitet & illius Ecclesiæ agat Vicarium. Quod verò addit de donatione oppidi Eruite, non vidi ea de re literas; inuenio vero in testamento B. Brunonis prædium Aruite seu Eruite Susatensibus donatum. Deinde donarit S. ANNO, haud tamen id repugnabit donationi quæ facta est Ecclesiæ Paderbornensi ab Imperatoribus Hērico II. & Conrado. Nam Paderbornensibus non nisi curtis quædam (quam ipsi vocant curtem Regiam Köningshoff) dono dederunt, quæ tamen etiamnum ab Archiepiscopo Coloniensi, quod ad iurisdictionē
D possidetur, licet ipsi Archiepiscopo propter iurisdictionē, seu vt loquuntur, propter ius territorij in Eruithe & Westerkoten Paderbornenses litem mouerint, eo quod ipsis Paderbornensibus curtis sit data ad ius Imperiale pertinens; vt paulo post ex donatione Conradi Imper. subijciam. Ius autem Imperiale volunt non priuati esse dominij, sed publicæ etiam iurisdictionis. Contra Colonienses antiquam afferunt possessionem & priuatum tantùm Paderbornensibus concedunt dominium. Quæ ego non disputo, neque definio. De curte autem hac Paderbornensibus

Erwite.

nensibus donata, ita mscr. S. Meinvverci apud P. Brovverum c.29. ait. *Qui* (Henricus II. Imperator) *diu multumq́; renisus, tandem Episcopi perseuerantia, Imperatricis primatumq́; coactus instantia, priuilegium protulit, & accedens ad altare, B. Dei Genetrici perpetuæ Virgini Mariæ, sanctisq́; Kiliano & Liborio & astãti Meinvverco Episc. suisq́; successoribus, curtẽ Eruete sitã in pago VVestphalen legaliter obtulit.* Iterũ c.97. Ita inquit. *Rex* (Cõradus) *interuẽtu Gislæ Imperatricis suæ cõtectalis & filij sui Henrici, Brunonis Augustensis Episcopi, Hermanni Marchionis fratrisq́; eius Eckihardi quandam curtem* AD IUS IMPERIALE *pertinẽtem Eruete dictam in pago Engere in Comitatu Marckvvardi Comitis sitam, cum omnibus appenditijs, & vniuersis vtilitatum, quæ inde prouenire poterunt, attinentijs, cum banno in mercatu etiam, qui apud eandem curtem solet haberi, Domino Meinvverco &c ibidem in Roma sabbatho sancto, Paschali hebdomade 7. videlicet Idus April donauit.* Hactenus mscr. Quas verò Reuerendus Dominus Gresemundus, de eodem Eruete viderit aut legerit donationis literas, haud scio, ideoque nec certi quicquam de ijs possum asserere. A B

Tomo 1. in causa Coln. contra Paderborn ratione VVesterkotten.

Bucco cõsobrinus S. Annonis.

Fuit & S. ANNONI consobrinus Bucco * Episcopus Halberstadensis, *Ita vita S. Annonis apud Sur. Schaffnab. ad ann. 1075.* qui & in manuscr. Sur. S. ANNONIS nuncupatur nepos. Num verò hic sit ille Bucco, quem refert Dithm. lib. 5. Henrici Marchionis esse fratrem, ipsiusque Dithmari Patruelem; aio, id pernegandum. Nam cum Bucco de quo Dithmar. eo tempore, quo captus est Boleslaus (quod circa ann. Christi 1003. contigit *Albert. Stad. ad illum ann.*) sub Henrico S. adeo fuerit maturæ ætatis, vt Gerbergæ custodia illi contra hostium impetus fuerit demandata, vtiq; non is erit Episcopus Halberstadensis, vir optimus, acerrimusque Pontificiæ authoritatis propugnator, qui prælijs Saxonicis circa annum 1078. interfuit. *Schaffnaburg. Adam Bremen Albert. Stad. Bruno de bello Saxon. ad illum ann.* & anno 1088. Goslariæ à suis popularibus (quod authoritatem defenderet Pontificiam contra execrati Imperatoris fautores) miserè ipsa hebdomade, qua Dominica recolitur passionis memoria 8 Id. April. fuit datus internecioni. *Berthol. Constant. ad Contract. anno 1088. Vercelinus in Henrico IV. Stad. ad ann. 1088.* Huic suo consobrino, & fratri Wezelio suppetias laturus S. ANNO in bello Saxonico, plurium incurrit inuidiam. Nam vt testatur Schaffnab. anno 1075. *Primum, inquiens, moto bello Saxonico fratrem eius VVezel Magdeburgensem Archiepiscopum & consobrinum eius Bucconem Halberstadensem Episcopum tempestas inuoluit grauissimæ persecutionis, contra hos cum non satis impigrè Regi Saxonicæ gentis exterminium anhelanti opem ferret, naturæ profectò legibus & carnali affectione inhibitus,* C D

** Burchardus Chron M. Belgij Paul. Lãg in Chro. Citizens. Ruthenius & ita ex quodã obseruaui diplomate; Marian. Scot. ad an. 1077. vbi mox appellatur & Butto.*

S. Anno propter consanguineos patitur inuidiã.

inuisus

muisus ei suspectusq; efficitur, periurij ac perfidia insimulatur. Ciues Colonienses, quibus paulo ante vnicè carus acceptusq; fuerat, ad interficiendum eum donis ac promissionibus sollicitantur. Sopito vtrimq; hoc malo, duo ministri eius, qui in laribus eius familiarissimè obuersabantur, insidias ei tendunt, & nisi Dei misericordia malum hoc preuertisset, nihil tale suspicantem trucidassent, &cæt. Ita ille; Plurimum studuit generis sui vtilitatibus Sanctus ANNO. Nam honoribus augebat parentes suos & cognatos ac sacellanos. Wezilonem ad Magdeburgensem euehebat Archiepiscopatum, nepotem seu consobrinum Bucconem vel Burchardum infula redimibat Halberstadensi; Cononem à Treuirensibus occisum, *vt dictum in auctar.* Treuirensi, Eilbertũ Mindensi, Wilhelmum Traiectensi sedibus præficiebat. Quin & in Italia Aquilegiensis & Parmensis ipsius experti fauorem, ab ipso honorum gradibus sunt cumulati, *vt author est Adam. Brem. c. 152.*

Babenbergæ Sanctus noster Præsul literis innutritus, in quibus adeo profecerat, vt liberaliũ artiũ professorẽ ageret ac doctorẽ, imprimisq; iuuentuti cum fidei rudimentis pietatem velut lac instillaret. Vnde quæ ab ipso proponebatur doctrina, omnium sermone FIDES ANNONIS celebrabatur. Ob singularem animi prudentiã ipse imperij meritò fuit designatus Diœcetes & Vicarius,* vti & olim alij delecti Coloniensiũ Archiepiscopi, qui regni & S. R. Imperij clauũ tenuerunt; quos inter excelluerunt Cunibertus, Agilolphus, Bruno M. atq; Sãctus demum ENGELBERTVS, cui Fridericus Rex in Italiam abiturus, coronam vt ab Honorio Pontifice obtineret Imperialem, suas in Imperio delegauit vices. Commendabat illi & filium Henricum, & negociorum in Imperio occurrentium administrationem, causarumque cognitionem, quæ munera sunt Imperij Vicariorum. Nam vt tradit Christophorus Gewoldus *c. 9. in comment. de S. R. Imperij Septemuiratu*, Vicarius Imperij est, qui Imperatoris aut Regis Romani absentis, vel impediti vicibus in causarum fũgitur cognitione; ijs verò functum fuisse vicibus S. ENGELBERTVM, meridiana luce clarius est ex ipsius historia, cum ex ipsis constet quid in Waldemari Regis Danorum, Imperium turbantis tractarit negocio, quid in causa Henrici Comitis Zuerinensis, atque aliorum, egerit; quæ longum esset hic repetere, cum ea in S. ENGELBERTI historia fusius sim prosecutus. Eadem Vicaria vsus est potestate S. ANNO, qui S ENGELBERTVM integro seculo & amplius antecessit Archipræsul Coloniensis. Hic vt ius illud Vicariæ suæ potestatis & tutelæ Regiæ à Maioribus suis & antecessoribus sæpius administratum tueretur, Augustalem Hẽrici

Studia S. Annonis.

* *Ciaccon in Alexandro II. Pontifice.*

Archiepiscopi Coloniẽses solent Reges pupillos educare, & Augustalẽ tutelã gerere.

rici Impuberis suscepit curam, ipsumque Henricum ex Agnetis matris custodia abstractum vna cum sacra lancea alijsque Imperialibus signis (quorum custodiam etiam Sanct. Heribertus sibi vendicarat, hodieque sibi tribuunt Aquisgranenses Archidiœcesios Coloniensis subditi) secum Coloniam abduxit. Nec enim erat, in cuius manu tutius quiesceret & Imperator & Imperium. Constitutus autem ipse cum Adalberto Archiepiscopo Bremensi Imperij, vt ait *Adam. Brem.* Consul, ita vt ab vtroque summa reipub. penderet. Hinc patet, quam antiqua sit Archiepiscoporum Colon. Vicaria in Imperio potestas; illâ sane multo antiquior, quam alijs tribuit Gevvoldus d. l. principibus; vbi primum Imperij Vicarium designat Noricorum Ducem, eumque refert vt valde antiquum, qui tamen nostris Archiepiscopis multò est recẽtior. Nam (vt ait Conradus de Fabaria presbyter Sancti Ottmari ante annos circiter quadringentos) ipse Dux in Curia (Henrici Regis VII.) mansit, ipsiusque consilio res Imperij per id temporis fuerunt dispositæ, quem Ducẽ appellat Vrsper. ad ann. 1025. Ludouicum: ait enim: Ludovvicus Dux Bauariorum curator Regis Henrici, in rebus tam proprijs, quam Imperialibus in Alemannia efficitur. Hactenus ille.

Archiepiscopi Colonienses Archicancellarij S. R. Ecclesiæ. *Ciaccon. in Alex. II.

Sed quid ex delatis Imperij secularis fascibus commendo S. nostrum ANNONEM, cum alius multò excellentior, vnde S. Archipræsulem commendem, se mihi offerat honoris Ecclesiastici gradus, quo ipsis etiam purpuratis Patribus S. Rom. Ecclesiæ Cardinalibus videtur antestare. Quippe Alexãder II. Pontif. M. supremo illũ inter Cardinales dignatus est honore, cũ eum S. Romanæ Ecclesiæ constituit Archicancellarium,* quem iam ante Leo IX. Pontifex Hermanno S. ANNONIS antecessori, ipsiusque successoribus, teste Miræo *in fastis Belgicis 19 April.* detulerat, ac postea Eugenius III. epistola sua 10 ad Arnoldum Archiepiscopum Coloniensem, & Alexander epist. 52. ad Philippum Archiepiscopum Coloniensem confirmarunt, statuentes vt ea, quæ olim à Leone IX. Archiepiscopi Colon. iura obtinuerant, firma manerent ac fixa; sicut & illibata ea hucusque obseruauere Pontifices summi. Hinc enim in hodiernum etiam diem nullus Cardinalium, Archicancellarij obtinuit titulum, sed supremus aliquis Cardinalium tantum Vice-Cancellarius appellatur, eo quod illa dignitas iam Archiepiscopo Colon. eiusque successoribus esset concessa, vt iã cœpi ostendere & paulo post pluribus demõstrabo.

Neq; his obstat, quod alij etiam legantur Cancellarij à Pontificibus consti-

A conſtituti, & quidem à Victore II. Fridericus Lotharingus, Gallus, Gozzelonis Ducis Lotharingiæ filius S.R.E. Archidiaconus, primæ & Apoſtolicæ ſedis, vt ait Ciacco. in Victore II. Bibliothecarius & Cācellarius, & eo abſente D. Hildebrandus Soanenſis, Tuſchus, Monachus, S.Rom. Eccl. Card. Subdiaconus, Pro-Cācellario S.R.E. Deinde quod ab Alexandro II. 1061. deſignatus fuerit Hildebertus Diaconus Card. S.R.E. Vice-Cancellarius in anno Pontificatus ipſius primo, Petrus verò Clericus fungens vicem Petri ſubdiaconi ac bibliothecarij, ac poſtea Cācellarius; Demū quod à Paſchale II. anno MIC Ioannes Caietanus Monachus Caſinas Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Coſmodin, primus B Diaconorū S. R.E. Bibliothecarius & Cancellarius, fuerit conſtitutus, vt antiquæ oſtendunt Paſchalis II. Bullæ & diplomata. Nam hi Cancellarij, vicibus tantum fungebantur Archicancellarij, nec erant Archicancellarij, vt patet ex eodem Ciacconio. Quippe in Leone IX. ex antiquis Leonis IX. Bullis &c. nūcupatur Hermannus Colon. Archiep. S. Sedis Apoſtolicæ Archicancellarius anno quinto Leonis IX. Papæ. Fridericus Diaconus Cardinalis, S. ſedis Apoſtolicæ Bibliothecarius & Cancellarius, vicę Hermanni ſedis Apoſtolicæ Archicancellarij, & Colon. Archiepiſcopi, ab anno Pontificatus Leonis IX. ſecundo vſque ad finē. C Ita & in Alexandro II. appellatur Petrus Clericus primū fungens vicem Petri ſubdiaconi ac Bibliothecarij, deinde Cancellarius, vice D. Annonis Colonienſis Archiepiſcopi, poſtea ſubdiaconus S. R. E. & vice eiuſdem D. Annonis Colonienſis Archiepiſcopi & Bibliothecarij &c. Ex quibus liquet, Cancellarios vicibus tantum Archicancellariorum Colon. fuiſſe functos, maximè cum Fridericus Lotharingus viuo adhuc Hermanno Colon. Archiepiſcopo, à Leone IX. (nam Hermānus adhuc anno 1090. vixit, quo iam ann. 1055. Leo IX. fuerat defunctus. Vide Catal. Epiſcop. Colon. & Ciac.) creatus ſit Cancellarius neque ipſi à Leone IX. Archicancellariatus ſit abrogatus. Id enim cum ſit facti, probandum erit, non præſumendum l. 4. ff. de cuſtod. reor. l. aſſeueratio 10. C. de probat. Ideoq; cum Hermannus reliquique poſteri in eius iuris fuerint poſſeſſione, neque inde deturbati, ius illud ipſis erit integrum conſeruandum. Sed placet audire Miræū, qui ius illud in faſtis Belgicis ad 19. April. his enumerat verbis: *Leo IX. qui ante Bruno appellatus, ac ſub ann. 1002. Patre natus Hugone Comite, Conradi Imp. conſobrino, & matre Heduide, poſt Pentecoſten Coloniam Agrippinam venit cum Henrico Imp. & ab Herimanno Archi-*

S. Anno Archicancellarius & Bibliothecarius Eccleſiæ.

D *NB Canoniſtas quoſdam aliā vicecancellariatus originē aſtruere ſed ex ignorantia hiſtoriarum.*

episcopo honorificè suscipitur. Cuius rogatu Ecclesia Coloniensi Metropolitanæ hoc privilegium concessit, vt ad altare S. Petri septem presbyteri Cardinales quotidie diuinum celebrarent officium in sandalijs. Deinde eidem Archiepiscopo officium Cancellarij (Archicancellarij debebat scripsisse, vt iam ostendimus) *S. Romanæ sedis, eiusq; successoribus, tribuēs illis Ecclesiam S. Ioannis ante portam Latinam. Hinc inuitatus ab Herimaro Abbate S. Remigij, Rhemos abijt, & illius cœnobij Ecclesiam recens extructam consecrauit.* Wibert. lib. 2 c. 4. Quo titulo *Ecclesia S. Ioannis* præter Archicancellariatum videtur & Legati dignitas collata, vnde & Legatus Natus nuncupatur. Hinc quanta, quamque eximia nostrorum Archipræsulum in S. Romana Ecclesia sit dignitas, facilè licet colligere: B
S. Anno dignitaté suā virtutibus exornauit.
Hac ipsa dignitate licet emineret omnibus S. Anno, attamen in ea non conquiescens, omnimodè studuit singularibus virtutum decoris eam magis magisque illustrare. Vnde porrò profectum, vt non tam verbo subditorum illuminaret mentes, quàm vitæ suæ exemplo, ciuium animos voluntatésque inflammaret. Nudis persæpe ambulabat pedibus, corpus suum tum cilicio tum ieiunio macerabat, vix interdiu aut noctu ab Ecclesia diuellebatur, reliquiarum insistens venerationi. Octo templa cum congregationibus de nouo erexit. Ipsam Coloniensium vrbem reliquiarum diuitem, alijs adhuc Sanctorum exuuijs locupletauit. Animo omnino demisso ac tranquillo concitatos ministrorum suorum culpa, ciuium Coloniensium animos, qui iam in sancti viri perniciem conspirarant, composuit, veniam precatus, nullam vbi vir Dei culpam admiserat, & tamen eapropter candidissimo Episcoporum cœtu qui ipsius visui obiectus fuerat, indignum se iudicabat. Dolorem quidem ciuibus fatalis eius dies, sed cœli incolis summum attulit gaudium. Quin & inanimæ res creatæ ipsi videbantur congratulari. Nullius enim impulsu æra Sigebergensis Montis, vbi Monasterium S. Præsul instituerat, ad viri sancti emortualem diem concrepuere. Quod viuus susceperat Montis patrocinium, illud nec post obitum negaturum se recepit, modo ipsius & asseruarent corpus, & religiosam viuendi regulam ad amussim obseruarent. Nam ita lib. 3. c. 7. S. Præsul noster Reginhardo Priori sciscitāti (quæ ipsis deinceps spes relicta? quis restauratur⁹ loci istius desolationem quam formidabat) *collecto* [vt ait mscr.] *spiritu celeriter respondit. Facessat prorsus timor iste; Testor ego veritatem illam, quæ Deus est, corpus meum exanime, vti optaram ad vos allatum iri &c. Sit interim modus dolori vestro, certa prorsus spes est, me apud vos sepulturam habiturum. Aderit bonus Dominus; aderit gratia*

Corpus S. Annonis repetitis verbis mōti Sigebergensi commendatur.

A
C
D

gratia eius. VENIAMQVE LOCVM CONSERVATVRVS, ET PER LOCVM A IPSE QVOQVE CONSERVANDVS. *Vos tantum in ijs, quæ bene cœpistis, perseuerate, imò inchoata melioribus studiis augete, laboris vestri fructũ & hic & in futurum habituri &c. His dictis abiturus Pater Reginhardus rogauit, & quidnam filiis suis mandari vellet: ille mox sublata voce cum multis lachrymis dixit.* ANIMAM ET CORPVS MEVM. *Iamq; Reginhardo Patre foras egredi volente, ita eum compellauit; vt tu ipse iam vidisti, res meæ finem habent. Itaq; ego te dilecte frater, per Christum oro,* NE SINGVLARE SPEI MEÆ PRÆSIDIVM MONTEM ILLVM MEVM DESERAS, *sed me defuncto, integritate & constantia tua foueas atque sustentes. Magnorum illi periculorum materiam subtraxeris, si peccandi licentiam, quæ* B *religionem omnem euertit, in Fratribus regulari seueritate coerceas, conuenienter illi sententiæ sapientis cuiusdam; Filiæ tibi sunt, serua corpus earum & non ostendas hilarem faciem tuam ad eas. Noueris autem non deesse iam illic, posthac verò etiam plures futuros, quorum animi & actiones spectabunt ad loci destructionem, si tu quod absit, cœperis esse remissior. Vide igitur, vt regula auctoritate constanter armatus, prauorum cœptis occurras,* NE LOCVS ILLE MEVS TVA NEGLIGENTIA COLLABATVR. Hactenus S. Præsul. Cessit verò ante biennium Mons Sigebergensis hæreticorum potestati, Dei nos iustè flagellantis voluntate. Nam promissi quidem haud immemor patrocinij Reuerendus & Religiosus P. Prior Sigebergensis, vt Monasterium suum saluum, & integrum conseruaret, nec illud hostium cederet direptioni, de retinendo tunc ibidem S. ANNONIS pignore agebat; sed quia aliud alijs ingrauescentium periculorum metu perculsis placebat, Coloniam sacrum Mõtis Sigebergensis pignus est auectum, quod alias nullatenus potuerat ab equis etiam generosissimis moueri loco. atque eheu! viduatum tanto thesauro Montem mox ingens excepit calamitas; vix enim octiduo præterlapso, Mons ipse sine cœde & sanguine (non tamen sine fraude hæreticorum ciuium, qui admissi *Neutralitatem* ingeminabant) diffluentibus ad inconditum tantummodo Baudizianorum Suecicorum militum, qui vasis quibusdam se muniuerant, clamorem, præsidiarijs peditibus, in totius Diœcesis Coloniensis & Montensis terræ incommodum & perniciem occupatus, etiamnum ab hostico exercitu, patriam nostram misere affligente possidetur. Adeo fatales sunt sacrorum pignorum translationes; Quod ipsum non ita pridem expertos docuit Magdeburgen. *lib. 3. c. 5. hist. S. Engelberti, pag.* 179. Hæc tibi SANCTA COLONIA pro thesauro reliquiarum tuarum conseruando dicta sunto.

Vita S. Ann. lib. 3. c. 7. lib. 2. cap. 11.

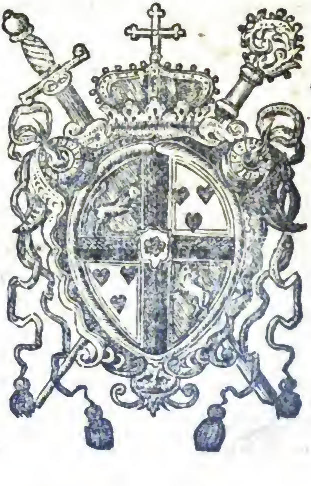
Reliquiæ sacræ non sunt ex munitionibus auferendæ.

EPITAPHIVM S. ANNONIS. A

Patribus egregijs ornata Colonia multis,
Ecclesiæ speculum misit in hunc tumulum.
Emicuit mundo noua lux ANNONE secundo,
Qui per cuncta suo par erat officio.
Mensibus hoc denis, annis octoque vicenis,
Quarta Decembris eum lux tulit è medio.

XII. Lapis S. ENGELBERT[9] Amethistus. B

De Rosa gentilitio S. ENGELBERTI insigni rationem attuli in historia eius; cordium & equi imagines adijciuntur, quia sub Philippo Hinsbergico Archiepiscopo Coloniensi, Ducatibus VVestphaliæ & Angariæ diœcesis est aucta. C

SAncti ENGELBERTI Maiores, tum lib. 1. c 2. tum in auctario descripsi, ostendique, nõ eos ex Vrsinis, vt quidam somniant, oriri, sed ex defensoribus & aduocatis Tuitiensibus. Nã God. ad ann. 1205. Tuitiense castrum nuncupat, DOMVM ADOLPHI Comitis de Monte; vnde Comites de Monte fuerint etiam Tuitiẽses necesse est. Tuitienses verò Comites & Aduo- D

A Aduocati longe ætate præcucurrerũt fabulosum Vrsinorũ ex Italia aduentum, vt ibidem pluribus planum feci, & alias altius per plura sæcula ex archiuis deducam. Deinde *lib. 1. c. 2. & in auctar.* ipsos S. ENGELBERTI maiores ex Trans-Rhenanis monstraui ortos, quod Franci (quibus vel mistι vel finitimi fuerunt Sigambri, è quibus ortus est S. ENGELBERTVS) præcipuam suam trans Rhenum in Thuringorum finibus sedem collocarint, Dispargi. Hoc verò non à Rheno alluitur, sed quam remotissimè ab altera ipsius Rheni ripa est disiunctum; vt iam ex authoribus probatissimis declarabo. Errat enim quem secutus eram Ortelius in Geographia sua coniijciens Dispargum esse Dusburgum ad Rhenum. Cuius

B posita sententia profecto non concluderetur (quod quidam intendebat) S. ENGELBERTVM ex Transrhenanis progenitum, cum etiam Cisrhenani Dusburgo ad Rhenum finitimi sint, & vicini, ideoq; ex ea sentẽtia etiam Cisrhenani possent nũcupari Sicambri. Quæ certe non sunt admittenda. Nam ex omnium sententia Sigambri attigerunt Francos. Hi verò Salam fluuium, à quo & Thuringia allambitur, proximè accolunt, vt iam demonstrabo. Sin verò planè Cisrhenani forent Sigambri; hi non dicerentur proximè attingere Francos, sed ab ijs esse quam

C remotissimi, vt ex tabulis Geographicis ad oculum videre licet. Quod autem Franci, Thuringis sint vicini & Salæ fluuio, arguit illud ipsum præcipua Francorum sedes Dispargum. Nam Dispargum Gregor. Turon. *lib. 2. histor. Franco. cap. 9.* tradit esse castrum in Thuringorum finibus excitatum. Et Aimoin. *lib 1. gest. Franc. c. 3.* idem Castrum, ait, finitimum Thuringis, fines autem Thuringorum non Rhenum, sed Salam fluuium traduntur allambere, *vt auctores tradunt dd. ll.* accedit, quod Adamus Bremensis *in hist Eccl. c. 146. vel lib. 3. c 30. c. 184. vel lib. 4. c. 24.* sicut & author Episcoporum Bremen *in Alberto Magno ad ann.* 1051. *& ann.* 1068. & Albert. Stad. *in Chron. ad ann.* 1051. *& ad ann.* 1068. doceant. Dispargum anno 1068. ab Alberto Archiepiscopo fuisse acquisitum diœcesi Bremen-

D si; Duisburgum verò ad Rhenum ea ætate non à Bremensi fuit Archiflamine comparatum, sed à Comite Palatino Ezzone, cui illud ab Imperatore Ottone donatum. *Vide auctarium nostrum pag.* 303. Fateor quidẽ, quod vno in loco ab authoribus iam allatis appellatur Dispargum, in alio ab ijsdem vocari Dusburgum. Nam vt in priori inquit loco Adamus, & cum eo authores reliqui. *Prædia verò Sincicum, Plisna, Groningor, Dispargum, & Lismona, quibus iam dubia fide possessis arbitrabatur se Metropolitanus*

nus (Bremensis Albertus)*sicut de Xerxe dicitur, aut per mare ambulaturum, aut per terram nauigaturum* &c. in posteriore verò loco ait, *quo tempore Plisnam & Dusburg, Groningin, & Sinticum acquisiuit* &c. Vnde manifestum est, vnum & eũdem quidem locum, nunc Dispargum appellari, nunc Dusburgum, non tamen ipsum esse Dusburgum, quod à Rheno alluitur, vt iam fuit demonstratum, sed esse vel Desenberg, vel Doesberg, quæ in finibus Hassiæ, *vt tradit Fabric. lib. 2. Orig. Saxon.* proxime in occidente respiciunt, Warburgum diœcesis Paderbornensis oppidum, in oriente verò Plisnam, seu Plesse Thuringis (qui ad Salam fluuium pertinent) proximam, atque ita vere docuerunt, Aimoin, & Gregor. Turon. dd. ll. Dispargum castrum esse gentium Thuringis finitimarum. Esse verò ipsum castrum Desenberg, ostendit manifestè Schaffnab. *ad ann.* 1070. vbi inter cætera inquit. *Deinde Rex* (Henricus IV.) *collecto exercitu egressus, extremam operi manum per se ipsum imposuit. Principes, quos ei consanguinitate vel alia necessitudine obnoxios nouerat, aut acceptis præsidibus, aut iureiurando, ne ad eum deficerent, obligauit, castellum Hanenstein, à quo ad primum statim belli terrorem præsidiũ abductũ fuerat, funditus euerti iussit; alij castello, quod* Desenberg *dicitur, exercitum iam admouerant, sed hi qui intus erant, etsi loci situ inexpugnabiles essent, & copijs omnibus, quæ administrando bello necessaria erant, affatim affluerent, vltimo tamen se dedere, quam ancipitem belli fortunam tentare maluerunt. Inde vxoris suæ (Vdonis Marchionis relicta vidua) castra iuit destructurus &c.* Hæc ille. Ex quo si Henrici iter legerimus, reperiemus hoc castrum fuisse Desenberg in Hassiæ finibus excitatum. Recta enim ex Comitatu Hoenstein per Desenberg, quod attingit Warburgũ, proficiscebatur, in Comitatũ Vdonis haud procul Brema disiunctum, vt ostendunt cum Adamo Brem. auth. citati in Alberto M. Archiepiscopo. Quin idem confirmat Regino *lib. 2. Chron. ad ann.* 776. vbi tradit castrum Dispargum inter Erichsburgum & Lippiam fluuium iacere, spectat enim Erichsburgum in septentrione, in occidente verò fluuium Lippiam; ait autem Regino *ex prædicto igitur loco* [Erichsburgo] *cum tanta confusione discedentes* [Saxones] *venerunt ad aliud castrum quod appellatur Desuburg, vbi voluerunt similiter facere, sed Deo auxiliante, Francisq; eis viriliter repugnantibus nihil præualuerunt. Oppidani verò persecuti sunt eos vsque ad flumen, quod Lippia dicitur, & multos ex ijs interfecerunt &c.* Hactenus ille. Desuburg verò idem esse, quod Desenburg ostendit Fabric. *lib. 2. Orig. Sax.* vbi de ijsdem locis agens, tradit non quidẽ, quid sub Henrico IV, sed sub Carolo M. sit gestum; & ait *Saxones iugi Franci-*

Francici impatientes & fœderis immemores Ducum suorum leuitate, ipso absente
A (Carolo M.) *rursus tumultuantur: arcem Heresburgum obsident; & Francis astutè*
deditionem conantur persuadere, proposita incolumitate & præmijs; suspectam haben-
tes Franci Saxonum fidem, id facere detrectant; nec viribus præsidio deiici possunt &c.
Tentantes deinceps [Saxones] *castrum Desenburgum in monte altissimo situm, &*
Hassia finitimum, nihilo felicius id oppugnant. Nam erumpentes Franci è præsidio,
eos ad fluuium vsque Lippiam insequuntur; nec paucos intercipiunt & obtruncant.
Hactenus ille. Idem quoque comprobat vulgaris atque à Saxonica
gente receptus pronuntiandi modus, allata enim modo loca ipsimet in-
digenæ Saxones appellant, Disparg, & Dusparg, licet scribant Desen-
berg, & Doesberg, vt proinde dubitare non liceat, alteruttum istius lo-
B ci vocitatum Dispargum. Et quidem intelligi Desenberg, authores
ostendunt allati. Malè igitur ad Rhenum collocatur Dispargũ & peius
* cum Asceburgio confunditur, ab Orthelio, in sua Geographia: Asce-
burgium enim est castrum Asceburg, quod in monte Saxoniæ versus o-
rientem respicit Helmstadium, & versus occidentem, Wolffenbutum,
vbi etiamnum extat; non igitur Asceburgium erit, quod vocatur Dith.
libr. 7 Asenbrunn, ab Hasa fluuio præterlabente; atque incolis pro
consueta pronuntiandi ratione appellatur Offenburg, sicut ex antiquo
C scriptore Sigeberto Gemblac. ad an. 743. nuncupatur Hoscoburg, id est
Osnabrugum; ait enim Sigebertus, *Carolomannus Saxoniam petit, castrum*
Hoscoburg capit, Theodericum pacis obsidem accipit, &c. quæ ita describit Regi-
no Gemblacensi antiquior, *ad ann. 743. Carolomannus absque fratre in Saxo-*
niam perrexit, & cœpit castrum quod dicitur Ochsenburg per placitum & pacis con-
ditionẽ, & Theodericũ Saxonẽ obsidẽ accepit, qui sacramẽtis datis in patriã dimissus
est redire. Sed posthabito sacramento fefellit &c. Neque etiam per Asceburg-
gium intelligitur Asenberg, cuius meminit quidem Schaffn. attamen cũ
illi adijciat varia per vniuersam Saxonicam inferiorem castra, non po-
terit inde certò colligi, in quo Saxoniæ iaceat loco. Hoc tamen conclu-
D do, non fuisse illud Dusburgum ad Rhenum, cum omnes authores asse-
rant illud cum reliquis castris ab Henrico IV. Imp. ad affligendos Saxo-
nes fuisse excitatum. Ita enim Schaffnab. ait ad ann. 1073. *Hæc autem sunt*
castella, quæ ipse (Henricus IV) *postquam pater eius decesserat, extruxit. quæ tamen*
ad præsens memoriæ occurrũt, Hartespurg, VVigantenstein, Moseburg, Sassestein, Spa
*tenberg**, *Zuimenburg, Assenberg, Vokenroth, quod Friderici Palatini Comitis fue-*
rat &c. Luneburg quoque oppidum maximum Ottonis Saxonici occupauerat &
paulo post. *Thuringi quoque conglobata multitudine Heimenburg castellum obse-*

Q *derunt,*

* Dusburgum, Dispargum.

*Asenbrun

**forte Sparenberg, Bilfeldia impendens, sicut Marianus Scot eadem recensens loca Hatterburg pro Hattersburg enumerat.*

derunt, paucisq; diebus vi & armis oppugnatum ceperunt, atque succenderunt &cæt. Protinus alij castello, quod Asenburg dicebatur, exercitum admouerunt, & quia propter difficultatem locorum militari manu capi posse desperabatur, castris circumquaque positis satagebant, ne cui ingrediendi vel egrediendi copia fieret, vt quos humana vis non poterat, alimentorum inopia expugnaret: &cæt. Paulo post idem testatur ex Hartesburg vicinos quidem Goslarienses infestatos, sed non circumscribit castri illius Asenberg situm. Videtur tamen in Thuringia aut circa illam iacere: Ita enim idem Schaffnaburg. ad ann. 1075. ait *commoratus etiam* (Rex Henricus IV.) *paucis diebus in Thuringia, castellum in Asenberg instaurauit, præsidiumq; imposuit &c.* Hactenus Schaffnab. Vide & de Asenburg P. Serrarium lib. 5. rerum Mogunt. in Gerardo I. differentem. Ex omnibus his relinquitur nec Asciburgium esse Dispargum, nec Dispargum esse Dusburgum quod à Rheno alluitur, ac proinde cum Frãcis vicini hæserint Sicambri, ab vlteriore Rheni ripa, ipsi etiam S. ENGELBERTI maiores à Sicambris & Geldris profecti transrhenani fuerint necesse est. Idem quoque pagina 302. probaueram ex Comitatu Hermanni Transrhenano, in quo concludebatur Gerrisheim; sed ne quis nomine Hermanni decipiatur, notet velim plures fuisse id ætatis Hermannos, quorum vnus Comes Transrhenanus, de quo nos *dict. pag.* alter Cisrhenanus & Palatinus, qui sua cis Rhenum possidebat bona, vt ostendunt Lorcheim, Berchem, Thonaberg, seu Thomberg castrum, supra allata; Respicit ex ijs Thomberg in occidente proximè castrũ Saffenberg Cisrhenanũ. Quod verò ipse Hermannus Palatinus nihil vltra Rhenum in terra Montensi vel infra possederit, est plusquam manifestum; Nam Imperatoris demum Ottonis III. beneficio non ipse Hermannus, sed filius ipsius Erenfridus, per matrimonium cum B. Mathilde Ottonis II. filia, & Ottonis III. sorore vltra Rheni ripã obtinuit Dusburgum, insulam S. Swiberti &c. *vt docui in auctar. nostro ex archiuo Brauviler pag.* 303. testatur idẽ Dithm. lib. 4. vbi ita ait: *Cæsaris eiusdem* [Ottonis III.] *soror Mathild. nomine, Hermanni Comitis Palatini filio Ezzoni nupsit, & hoc multis displicuit, sed quia id non valuit emendari legaliter, tulit hoc vnicus frater ipsius patienter, dans ei quam plurima, ne vilesceret innata sibi à parentibus summis, gloria &c* Ex quibus & causas intelligimus contentionum, de quibus pagina 303. & earum compositionem: Porro hic Hermannus Comes Palatinus fuit, cui ad Cæsarem oblata legatio, quod ostenditur, tum ex titulo Nobilis, qui tribuitur Hermanno Comiti, illo enim vtebatur & ipse, & ipsius posteri, vt constat ex Hermanno Archie-

chiepiscopo Colonien. ipsius Hermanni nepote, Nobili vocato; tum
A etiam probatur ex vitæ, à qua commendatur, probitate, tum denique ex officij, quod gerebat, administratione, vt proinde haud dubitandum sit, quin Comes Hermannus sit Palatinus cui delata est ista legatio, non vero Montensis (licet aliud pag. 301. insinuauerim) sitque etiam ab Hermanno Montensi omnino distinctus, atque etiam relinquatur Hermannum Montensem, non Cisrhenanum esse, sed prorsus Transrhenanum. Quis ille Henricus Comes Palatinus qui afflixit S. Annonem ipsique concessit montem Sigeberg, incertum qua fuerit ex familia cũ fratrem habuerit Cunoné regis cognatum; Fuit autem is Palatinus Lu-
B thariorũ, qui, vt asserũt Schaffnab *ad an.* 1057. *&* 1061. Herm. Contract. Dodechin. *in appendic. ad Marian. Scot.* & vita B. Annonis *apud Sur.* relicta vxore religiosam amplexus & professus vitã in Gorzia, paulò post à dæmone illusus vxorem, quã repetierat, anno 1060. occidit, vnde in Monasterium Efternacense *relegatus fuit, vbi diutina tandem vexatione cõsumptus interijt an. 1095. Verum ostensis luculenter S. ENGELBERTI parẽtibus & patria transrhenana, nũc pauca quædã ex mscr. Bibliothecæ Regulariũ Coloniensium de S. ENGELBERTO delibata dabo; plura enim qui volet ipsam S. recognoscat ENGELBERTI historiam.

C Vita S. ENGELBERTI ex Bibliotheca Regularium Colon.

ENGELBERTVS *maioris Ecclesiæ Præpositus, sub Friderico II. & eius filio sedit annis decem, qui dum Episcopatum vndique confusum & deterioratum cerneret, audacia quasi leonis assumpta, quæ tali periculo erat pernecessaria, pacem & æquitatem restituens, tyrannos & quosque malefactores restringens, à malitia & rapinis cessare coegit, singula proinde disposuit pacata, & meliorando cuncta strenue gubernauit: debita antecessorum suorum facta per totum Archiepiscopatum collecta vsque ad 27. millia marcarum persoluit, cui Fridericus Rex pro Imperiali consecratione Romam proficiscens procurationem regni Teutonici commisit: filium etiam suum Henricum adhuc puerum commendauit, quem tum absente patre conuocatis Principibus Aquisgrani in Regem consecrauit. Hic negotia regni sibi commissa prudenter disponens & moderans, sapientia sua & industria plus quam bello omnia sibi subiugauit. Pacem firmissimam*
D *per regna stabiliuit, cumque ei omnia in prosperum successissent, & ad voluntatem suã omnia prouide & diserte ordinaret & disponeret, propter Ecclesiam Assindiens. à Fririco Comite de Isenburg, cognato suo per insidias crudelissimè occiditur.*

Alter manuscr. ex Bibliotheca Regular. Colon. hæc recitat.

Quadragesimus nonus deposito vt iam dictum est, Theoderico primo electus fuit ad Pontificalem cathedram Colonien. Ecclesiæ is sedens sub Ottone IV. & Frideri-

co II. Imperatoribus, annis 10. Venerabilis Pontifex ENGELBERTVS primus, qui filius Comitis de Monte, ex matre filia Comitis Gelriæ, habuit patruos Nobiles antecessores suos Coloniens. Archiepiscopos, videlicet Fridericum II. & Brunonem IV. Adolphus vero depositus similiter Coloniens. Archiepiscopus patrui ipsius filius fuit. Erat autem iste ENGELBERTVS aspectu decorus, statura corporis procerus, robustus viribus & tanta pulchritudinis, vt in clero & populo illi non possit similiter inueniri, vnde Fridericus Imperator, duo iura in regno sublimatus, audita dicti ENGELBERTI Archiepiscopi probitate & fama, negotia regni citra alpes sibi commisit, & filij sui Henrici eum tutorem fecit, constituens totius Regni per vniuersam Alemanniam ipsum deputauit administratorem. Ipse igitur ENGELBERTVS conuocatis regni Principibus, eundem Henricum Imperatoris filium, quamuis adhuc puerum de beneplacito Imperatoris Aquisgrani vnxit in Regem Alemanniæ, quem quidem ipse metuebat, vt filium & tanquam Dominum venerabatur, tanta autem fuit per vniuersum regnum pax in diebus suis, vt antiqua Augusti tempora crederentur. Prædictus tamen Henricus Imperatoris Friderici II filius, inter Reges non computatur, quod ad regni administrationem non peruenit. Nam ipse adolescens accusatus apud patrem de rebellione captus per patrem, & in Apuliam ductus, ibidem decessit squalore carceris suffocatus. Factum est autem, quod cum Fridericus Comes de Isenberge, dicti ENGELBERTI consanguineus aduocatia Regalis Ecclesiæ Assindiens. Tyrannica abuteretur crudelitate: Ipse Dominus ENGELBERTVS Archiepiscop⁹ receptis super hoc mãdatis Apostolicis Domini Honorij Papæ, & Friderici Imperatoris, monuit supradictum Comitem, vt à sua desistens tyrannide præfata aduocatia legitime vteretur, quibus monitionibus idem Comes exacerbatus, quodam tempore dum præfatus Archiepiscopus in via prope viam dictam Svvelme incederet, sequenti die ibidem Ecclesiam consecraturus: ipse Comes instinctu diabolico eũdem Archiepiscopũ nihil tale suspicantem 28.* confossum vulneribus crudelissime interfecit, post quod execrandum facinus dictus Comes veluti alter regni Cain vndique Vagus & profugus diffugiens nusquam potuit esse tutus, castro quidem eiusdem dicto Isemberg, quod tamen inexpugnabile videbatur per successorem Domini ENGELBERTI interfecti expugnato & solo tenus dirupto & confracto, nec vnquam postmodum reparato. Quod quidem vsque hodie ruinæ eiusdem attestantur in vltionem sanguinis venerandi Pontificis supradicti, Deus autem cuius vtique est vindicta, & ipse retribuit, taliter ordinauit, quod prædictus Comes sacrilegus Pij Pontificis interfector, eodem ferè die post annum elapsum, quo idem Pontifex mortuus cum luctu omnium Coloniam est inuectus, dictus Comes iam captus cum gaudio multorum, per portam alteram ciuitatis oppositam vinculatus est introductus, & post triduum sententia mortis in ipsum lata per portam ciuitatis, quæ dicitur Sancti Seuerini, ad Campos eductus confractis tormentaliter cruribus,

A

B

C

D

bus, & brachijs suis, & omnibus membris miserabiliter distractis, supra rotam positus in monticulo iuxta viam regiam, cuius vsque in præsens apparent vestigia ad miserum transeuntium spectaculum tormentaliter est eleuatus, plurimi quoque ex eiusdem satellitio postea in breui morte pessima perierunt, & quod dignum relatu duximus adnotandum, omnis eiusdem sacrilegi Comitis posteritas post dicti Venerandi Pontificis interfectionem deficit, nec vnquam postea resurrexit, sepultus est autem iste Venerabilis Præsul ENGELBERTVS, *in Ecclesia S. Petri.*

ADDENDA VEL CORRIGENDA.

Pagina 14. lin. 10. à fin pro sed errat, l. sed loquitur de Henrico Catto seu Thuringo, qui execrato Friderico ab Electoribus substitutus vix vnum annum præfuit, ac deuicto apud Francofurtum Conrado Friderici filio, quin & ipso Friderico apud Vlmam profligato, in Thuringiam redux, Marpurgi infirmatus, Isenaci ad S. Catharinam extra vrbis mœnia in Monasterio Virginum Cisterciensium sepultus est; corde ipsius apud Prædicatores Marpurgi ad S. Elizabetham tumulato. Fragm. histor. Berthol. Histor. Thuring. Alius verò fuit Henricus Friderici Siculi filius, qui parente necdum execrato, à S. Engelberto, regijs insignibus anno 1222. fuit redimitus. Godefrid. Prior habuit VValdemari R. Daniæ filiam; posterior Agnetem Lupoldi Austriæ filiam in vxorem. Berthold. Pag. 23. linea 8. pro sub Cæsario & Attico Coss. anno Domini 397. defuncti, lege anno Domini 400. 11. Nouembris, quæ erat Dominica, defuncti &cæt. Gregor. libr. 1. c. 3. Nam licet Gregorius priorem etiam tradat sententiam, attamen cum ex antiquis Turonensis Ecclesiæ monumentis, tanquam indubitatum constet, S. Martinum vndecimo Nouembris die Dominica decessisse, hinc est certū annum Christi à S. Gregor. potuisse colligi vt vere postea fuit collectus. Ad Computū ergo Ecclesiasticum, quem vt in litteris bene versatus Episcopus ignorare non poterat, se contulit, & mortem illam cum anno Christi Dionysiano (quo tum in Cyclis Paschalibus priuatim vtebatur Ecclesia) 400. concurrere ex littera Dominicali primum aduertit: Inde ad Prosperi Chronicon primo obuium recurrens ac in eo annum Christi 400. considerans animaduertit è regione illius Cæsarium & Atticum Coss. notari & secundum annum Arcadij Imp. Martinum ergo ijs Consulib. 2. Arcadij anno decessisse de suo fidenter asseruit. Interim non aduertit (nec tempora illa ferebant) annos Christi, qui in Chronico isto, vt & Hieronymi, notantur, solido triennio Epocham Christi Dionysianam præcurrere. Quæ causa fuit cur plurimi etiā magni nominis historici longe à veritate abeāt. lin. 21. aut vt alij volunt anno. dele, pag. 25. N. Euergilus non est Ebregisus, nec Ebregisilus, quos auctores confundunt, adieci tamen nomina eorum in margine, vt à nemine, quomodo ab alijs appellentur ignoretur. Chapiauill. & P. Bucherius initio quidem eosdem esse existimarunt, at postea se recolligentes, prout debebant, eos distinxerunt. pagina 29 lin. 3. à fin. post, 743. adde, quanuis iam multo ante tempore Episcopum non Archiepiscopum egerit Coloniensem, pag. 30. lin. 7. à fin. pro mox, lege, ex Frisia redux prope Malmundarium in Diœcesi Leodiensi sub Pipino Nano Caroli M. parente (Carolus enim Martellus anno 741. extinctus erat) à Christianarum &c. pag. 32. lin. 14. pro 411. sub Henrico Imperatore, leg. 412. sub Honorio Imperatore, alijs tamen aliud placet tempus pag. 35. lin. 3. à fin.

fin.lege, esset pag.37.lin.4.hic est,pro,hic videtur. pag.38. in fin.claruit sub Carolo Martello, lege, claruit sub Pipino rege Caroli M.parente. Nam Carolus Martellus sub S.Agilolpho ann.741. vel 740 scribitur obijsse. Vnde errat tabula Archiepiscoporum Colon.quæ ipsum tradit sub Carolo Martello floruisse pag.39.lin 4.lege, Austrasiæ.p.42.lin.8.à fine pro numer.corrupto DCCC.XXX III. bene legitur DCCLXXXIII.Nam ita numerum corrigendum esse ostendit ipsa VVenilonis,quæ vixit,ætas,quippe post VVanilones duos secuti Eibo, Ranifridus, Sigebaudus,Costroldus,vel Ostroldus, è quibus vltimus anno 814.interfuit concilio Rhemensi Flod lib.2 cap.18. Deinde anno 747. ante VVelinones duos vixit Gerebaldus.(Vide Baron.ad illum anni) quem secuti Bernito,Garfridus,demum duo VVenilones.pag.42. lin.20. lege subiecit. lin.23.lege,sed sopita illæ fuerunt. lin.26. ex, dele pag 44.dele marginalia.pag.51.lin.6.restitue omissa; & lege; Non quod à VValthero de Glisberg Saxone,qui & illic est sepultus,fuit ædificatum anno 1056.vt testis est Schaffnaburg Hoc enim est Scotorum,non monialium,sed forte vbi se posterioribus temporibus dedit B.Virgo conspiciendam, cum vellet locum collapsum instaurari, vt habet vita S Meinvverci.. lin.11.pro,tribus, lege,sex, aut nouem. lin.23 Nam Henricus &c. Totum hunc paragraphum dele, vsque ad verba, Brunonis vero. pag.52.NB. apud Ferrar.in Catalogũ Sanctorũ 4.Non Feb.seu 2.Febr. quotquot cũ Brunone Ebekestorpij perierunt,referuntur,cum Episcopi,tum Duces,Comites,ac belli Duces. E quibus quis sit Albertus Episcopus Hamburgensis, Aufridus Traiectensis, necdum reperi. Cum eo tempore S.vixerit Rẽbertus Hamb.qui hostes precibus suis profligauit; Et Hungerus Vltraiectensis prælio non interfuerit, sed hostium cedens furori,in Prumiense monasterium migrauerit. Franco verò Traiectensis ad Mosam,Normannos Principum subsidio,iterum iterumq; fusos,diœcesi sua eiecerit.Osnaburgensis demũ Episcopus S.Gosbertus scribatur à Nordmannis occisus.Drogo non eo tẽpore vixerit, sed sub Ottone I. Comes Lutharius qui refertur,in Cliuẽs.msc.dicitur S Luthardus Euerardi C.Cliuẽsis & Berta filius Post cladẽ in excursione Nordmannorũ 13.Iul. sub ipso sacrificio interfectus est S. Anno vel Arnto Episcopus Herbipolensis; Valla Episcopus Metensis, Bertholdus nepos S. Aduentij Metensis Episcopi, Archiepiscopus Treuirensis, defossis humi Sanctorum reliquijs, in pugna à Nortmannis victus,fuga sibi cõsuluit Flodoard,l.3.c.23. Hæc persecutio ad 70.annos perdurauit Chron Slau.c 6. lin.26.pro dignitati, lege,dignati.lin vlt. post,mirificauit, adde, saxumq; cui S.incubuit Rembertus, cubitorum suorum reliquit vestigia. pag.53.lin. 9.lege 879. pag 54 lin.9.pro Indice,lege,Iudice lin.14.post, quo,(adde)se. pag.55.lin 22.intra.lin.23.docebat, lin 29.post, Carolo, adde, Simplici Gallorum Regi, anno 921 ex Bonnensi pacto,vt author est Flodoardus,licet Regin.referat ad an.924.pag.56 lin.11.à fin.post,Otto Comes,(adde)S.Geronis frater pag.57 lin.23 lege,Tandem Galliam vbi inuasit Ludolphus, Rex Otto Bauariam &c. lin.30.pro, Auentinus, lege, Sigebertus ad ann.959. pag.58.quod tradit Fabricius anno 959. Haraldum cum coniuge & filio,post cladem quatuor millium cæsorum iuxta Otinsund acceptam, à B.Brunone,sacris tinctum fuisse aquis, illi reclamant omnes cum Danorum tum Holsatorum annales atque probatorum historicorum authoritates Tradunt enim anno 946. quo B Bruno Abbatem tantum agebat, & necdum Archiepiscopum Haraldum ab Adeldago Bremensium Archiepiscopo Christianorum imbutum ritibus,atque in baptismatis fonte fuisse ablutum. Adam.c.50 iuncto c.63. idem non obscurè insinuat Albert.ad an.948 vbi

nullo

nullo modo docet contrarium. lin.14. accusatum (adde) & lin.16. pro moliebatur, lege, moliretur. pag. 60. lin. 14. à fine post, Pontificem (adde) Agapetum antecessorum suorum Pontificum, Gregorij, Nicolai, Sergij &c. priuilegia Bremensi Archiepiscopatui concessa confirmantem Adam. Albert. pag. 63. lin. 17. lege fint. lin. vlt. lege, numinis pag. 64. lin. 4. repetentes. lin. 16. lege, donec Treuirensibus Ecberti ipsorum Archiepiscopi rogatu. pag. 67. lin. 4. post tandem leg. tertio exulem, sedi &c. pagina 68. lin 8. à fin. protho, fortè promo. pagina 71. lin. 6. debet. pag. 72. lin. 13. L. Cornelia de Sicarijs. lin. 7. ex allegato loco. lin. 8 lege auocet. lin. 11. post Ait, (adde) Acatholice; lin. 19. hosti, potius, hostibus. pag. 74. lin. 17. lege, ita & de hac potestate est &c. lin. 18. affluat, pro, affulgeat. lin. penult. à fin. lege, ex scholis, ex subsellijs. lin. vlt pro scribis, lege, ita scribit; ibid. inquiens dele pag. 75. lin. 6 sumpsisset. lin. 16. pro ait l. asserat. lin. 6. à fin. post Opmersens. (adde) al. 879 vt dictum suprà. pagina 76. linea 8. potuerit. lin. 10 lege, anno primo regni sui in orientali Francia, Francofurti &c. pag. 77. lin. 7. statua pag. 78. N. Ida soror C. Geronis Viburgij, vt quibusdam placet, in annal. Misnensib. Fabric ad ann. 1015. dicitur nupta Christiano, post mariti obitum, Hierosolymam abijsse, faciemq; suam vulneribus fœdasse, ne Regi placeret Aegyptio. At Ida Hermanni F. commendatur à pulchritudine, Dithm lib 2. Deinde in d annal. Gero Archiepiscopus Magdeburgensis dicitur patruus Geronis Marchionis occisi; Verum Gero patruus non Magdeburgensis, sed Coloniensis fuit Archiepiscopus, vt constat ex Dithm. Et Christianus fuit Lotharingus, qui vt gratiam Henrici Aucupis venaretur, simulata infirmitate Giselbertum Ducem Ragineri & Alurada filium ad se euocatum capit, regiq; cui obedire detrectauerat, vinctum transmisit VVitich lib. 1. & Sigebert ad an. 927. pag. 79. lin. 4. patruo suo (adde) vt vult Fabricius, persuasit &c. linea 5. lege, scribit autem Otto II. Imperator, quod ob memoriam &c. reliqua inserta dele. linea 8. cuidam dele. NB. debebant sequentia alijs expressa fuisse characteribus, eo quod sint verba diplomatis; attamen id correctoris incuria accidit, pagina 81. lin. 18. lege, acerra. linea 27. electio, lege, electi confirmatio. pag. 81. lin 8. pro Magdeburgi, l. In ditione Bernburgia. lin. 14. & seq. dele inclusa quæ sunt parenthesi, & substitue, ditionis Bernburgia, Fabric. in annal. Misn anno 1015. lin. 19 post, Abbatiā (adde) [Munchenneuenburg, in qua reconditus est & sepultus Gero occisus] lin. 23. quoque, dele. pag 83. linea 2 rei (adde) gesta, lin. 21. pro excitaret, lege, curaret ac constitueret. pagina 84. in margine, lege, an viui sciant se sanctos. lin. 18 pro, seipsum, lege, ipsum, post Domine (adde) inquiens, lin. 19 post, erat (adde) Rex, linea 25. multa. pagina 85. lin. 5. post Reges (adde) Catholici, in prioris illius annuli honorem & memoriam, lin. 10. Ita habemus de D. Virgine, quod prius D. Iacobo Apostolo, deinde posterioribus temporibus Ioanni Patricio Nonis Augusti, ardente Syrio in colle Exquilino niuibus operto designarit templi sibi excitandi locum. De B Michaele Archangelo idem sibi deposcente asserit Baron. ad ann. 104. n. 51. Templum poposcit sibi Cornelius Centurio, vt ex Simeone Metaphraste apud Sur. recitatur. lin. 23 l. nunciate, lin. 24. lege dignatur, non dignabitur. lin. 25. lege cumulabitur. lin. 26. afficit. pagina 86. lin. 11. à fin. præcipitarit. lin 9 acceperit. pag. 87. lin. 5. lege, fuit infirmatus, pagina 88. lin. 9. lege Epilepsia, lin. 15. à fin. 5. Kalen. Iulij, lege IV. Kal Iulij. pagina 93. NN. Duæ sorores, dele, pro filio Eucrardi, lege, filio VVerinheri. pag. 93. in fine lege, Bruno, Henrici S. frater [adde] Episcopus Augustanus. Otto

III. Vx-

III. Vxor. Maria Tarraconensis, vel Arragonum R.F. quæ ob incontinentiam viua authore marito Imperatore combusta est Annal. Brunsvvic.

Ludolphus Episc. Osnab.

S. Gero Archiepiscopus Colon. — *Tithmarus Vx. Suanhildis.* — *Otto Vx. Iudith.*

Gero occisus Vx. Alcita. — *VVidredus Priuignus.*

Tithmarus.

Irmentrudis dele. De S. Cunegunde dubium est, cuius fuerit filia. Non videtur Ottonis, cum VVippo referat Henricum & reliquos liberos, nec inter eos numeret Cunegundin, Adelberonem &c Nec videtur Sigefridi illius C. Lutzenburg. qui auctoritate S. Brunonis in Imperio Vicarij, anno 963. primus castrum Lutzenburg à VVikero S. Maximini Abbate per mutationem accepit 15 Kalen. Maij, in die Palmarum. Ind. 6. regni Ottonis III. & patris sui principatum tenentis 2. Vide Mir. in not. Eccl. Belg. licet Adalbero frater S. Cunegundis Archiepiscopatũ Treuirensem inuadens Contract. an. 1008. dicatur Lutzeburgensis in Augusta Treuir. par. 2. Chron. Gualter. Nam Henricus Sigefridi ex Hadevvige filius dicitur non Bauariæ (qualis esse debet frater Cunegundis ex VVippone) sed Ardẽnæ Dux, in literis ann. 993, Ottonis III. 10. Ind. 6. nisi postea dicas creatum Bauariæ Ducem successisse S. Henrico Bauariæ Duci, Imperatori designato; atque ita Henricus distinctus erit ab Henrico Cunonis fratre Bauariæ Duce, de quo VVippo, quod & ostenditur ex vita B. Leonis IX. vbi Hugo Leonis parens dicitur consobrinus Conradi Imper. filius verò Leo seu Bruno consobrinus Theoderici Metensis Episcopi. Aliis dicitur filia Sigefridi C. Palatini, Fabric. alijs filia Giselberti. Sed qua auctoritate? Fratres Cunegundi fuerunt Giselbertus, qui iuuenis anno 1014: Papiæ in tumultu occubuit, Dithm. lib. 6. Deinde Henricus, Theodericus Episcopus Metens. (nõ ille Ottonis M. sobrinus, Vippo) & Fridericus. Friderici filius fuit Adalbero Episc. Metẽsis VViper. in vit. Leonis IX. apud Sur. 9. April. [qui dicitur fratruelis Theoderici Episcopi Metensis Sigebert. 1046.] fratres Adelberoni fuerunt, Henricus, Fridericus &c. quorum auia vel materna, vel paterna fuit Irmentrudis Megingor & Gerbergæ filia; Berta in vita B. Adelheid. 5. Feb. apud Sur. Soror Cunegundis fuit nupta VVelpho, VVelphi Carentani Ducis parenti Contract. 1047. quæ Miræo vocatur YVitha, Irmentrudis, Auentino. pagina 95. linea 16 lege, ter senos, linea 7. à fin. ex VVippone; reliqua dele, vsque ad verba, Proinde ex Cunone seu Conrado. & substitue. Quis autem ille Hetzelo, dubium est. pagina 96. lin. 12. post, frater, adde (Sancti) Henrici Imperatoris &c Notata in margine dele, quia Gisela S. Henrici mater fuit Gisela Conradi Imperatoris matertera. Ideoq; Gisela nupta Henrico Henrici S. Imperatoris parenti, non fuit Glismod Imadi filia, sed Conradi Regis Burgundiæ, & Kerbergæ filia. lin. 18. lege, Friderico. lin. 19 pro mater, lege, mares lin. 22 lege, Irmentrudis nuncupatur &c. lin. 23 Non autem auia materna &c dele. lin. 9 à fin. sed errat [adde] Fabricius pagina 97. lin. 1. subscriptas. pag. 99. lin. 19. pro columba lege Columba. pag. 105. lin. pen. leg. alienatus; visione &c. p. 107. lin. 13. quicquã, dele. pag. 110. lit. D. post, Saxones, [adde] commissa. pagina 111. lin. 2. commissa dele. lin. 3. post, hominibus, pone, in fuga &c. linea 11. à fine Curtẽ quãdam. lin. 14 à fin. vero, pro tamẽ. lin. 13. à fin. post Deinde, adde, esto. pag. 113 lin 8. à fin. lege, ipsa pag. 115 lin. pen. l. Helvvide. pag. 116. lin. 8 leg. Hæc sunt verba VViperti authoris B. Leonis IX. coætanei apud Sur. 19. April. in vita Leonis li. 2. c. 4. Reliqua errata Lector ipse corrigat.

I N D E X.

Mar-

Tem-

FINIS.

✠

CENSVRA R. P. INQVISITORIS.

LIber, cuius titulus est PRECIOSA HIEROTHECA DVODECIM VNIONIBVS COLONIENSIS HISTORIÆ EXORNATA, Authore ÆGIDIO GELENIO, SS. THEOLOGIÆ LICENTIATO, CANONICO S. ANDREÆ, Cum nihil fidei bonisque moribus contrarium contineat, tuto imprimi, atque ab omnibus legi potest. Coloniæ die 19. Decemb. ANNO 1633.

Fr. IOANNES PHILIPPVS FRIDT, *Ord. Præd. SS. Theologiæ Doctor & Professor, nec non per Coloniensem diæcesin, annexasq; partes Sancti officij, Commissarius generalis.*